

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvræ, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Decimvsoctavvs

SPECVLI MAIORIS

VINCENTII PRÆSVLIS

BELVACENSIS,

Tomus Primus.

LIBER DECIMVSOCTAVVS.

De Opere sexta diei: & primo de animalibus.

C A P. I.

Uilhelmus de Cöchis. Piscibus itaq; & auibus effectu superiorū ex aqua creatis, vbi fuit tenuior aqua ex istorum creatione, & superiorum calore est desiccata. Sed superficies terrę, quę ex superposita aqua erat lutosa ex calore bulliens diuer-

sa animalium genera ex se creauit. Et si aliqua ex parte dominabatur caliditas ignis: inde cholericā nata sunt animalia, vt leo. Si frigiditas terrę, melancholicā, vt bos. Si aquę phlegmatica, vt porci. In oriētali quippe regione est factum. Est enim cæteris regionibus temperatior. *Comestor.* Ornatis ergo cunctis superioribus mundi partibus, idest cælo, & aere, & aqua: tandem sexta die ornauit Deus infimam partem idest terram, producēs ex ea tria genera animalium, scilicet bestias, reptilia, iumenta. Sciens Deus hominem per peccatum casurum: in pœnam laboris dedit ei iumenta ad opus, vel esum. Reptilia verò & bestię sunt ei in exercitium. Sed quaritur de his & alijs nociuis animantibus, vtrum creata sint nociua: an primo mitia: postea facta sint nociua. Respondetur, quod primo creata sunt mitia: sed post peccatum facta sunt nociua homini: tribus de causis, scilicet propter hominis punitionem, correctionem, instructionem. Punitur enim homo cum læditur ab his, vel cum timet lædi, quia timor maxima pœna est. Corrigitur his, cum scit ista sibi accidisse pro peccato suo. Instruitur etiam admirando opera Dei: magis scilicet admirans opera formicarum quam onera camelorum, vt cum videret homo hæc minima sibi posse nocere, recordaretur suę fragilitatis, & humiliaretur. Fortè diceret aliquis, quod quædam animalia lædunt alia, qui nec inde puniuntur, nec corriguntur vel instruuntur. Sed etiam in his instruitur homo per exemplum, quia ad hæc creata sunt, vt alij sint in esum. Sed fortè obiciet, quod etiam in mortuos homines sequitur. Ac per hoc instruitur homo.

SPEC. NATVRALE.

A ne aliquod genus mortis horrescat, quia per quoscunque transeat meatus, nec capillus de capite eius peribit.

De Pecoribus in generali.

C A P. II.

Vitor. Priusquam assignemus animalium terrestrium naturam: singulorumque membrorum anatomiam in generali, conuenit, vt de singulis per se generibus: ac singulorum generum speciebus, differamus in speciali more nostro, secundum ordinem alphabeti. Illud enim ad præsens propter fastidium longitudinis euitandū, vtrique præterimus, & sequenti operi diligentius, atque diffusius prosequendum reseruamus. Nunc ergo de illis generibus, quę præcipue in adiutorium hominis facta sunt, idest de pecoribus & armentis, quos etiã ob hanc causam iumentorum nomine scriptura appellat, exordium capiamus. *Isidor. lib. 12.* Pecorum nomen accommodari propriè his animalibus solet: quę sunt aut ad vescendum apta, vt oues & sues, aut in vsus hominum commoda, vt equi & boues. Generaliter tamen omne animal pecus à pascēdo, vocatur. Iumenta autem dicta sunt, eo quod labores hominum, vel onera iuuent: vel subuectando vel arando. Item & armenta, vel quod sint armis apta, idest bello, vel quod his homines vtuntur. Alii armenta tantum boues intelligunt ab arando dicta, quasi aramenta, vel quod sint cornibus armata: discretio autem est inter armenta & greges. Nam armenta equorum & bouum sunt. Greges vero ouium & caprarum. *Plin. lib. 9.* Pecus potu pingue scit: & ideo sal est illis aptissimum. *Idem in lib. 24.* Onera pomorum à iumentis statim sentiuntur, ac nisi prius ostendantur eis, quamuis pauca, ilico sudant. *Solinus.* Armenta gentis garamantum obliquis ceruicibus pabulantur. Nam si recta ad pastus ora dirigant: officiant prona ad humum cornua obnixa. *Valer. Max. de gestis & di-ctis memorabilibus lib. 1.* In Cephalonia insula, cum omnia vbique pecora vlu aquę quotidie recreentur: in ea pecudes maiore ex parte anni ore aperto ex alto ventos recipientes, sitim suam extinguunt.

Pecora que

Iumenta.

Armenta.

Omni pomorum.

Kkk 2

De

De eisdem in speciali secundum ordinem alphabeti & primo de agno.

C A P. III.

Agnum.

Agnum agnoscit matrem.

Hiberni agni preferantur.

Colostrum.

Agnus figura Christi.

Caro agni.

Sidorus. Agnum Græci vocant à voce agnos quasi piium. Latini autem hoc omnino nomen cum habere putant, quod præ cæteris animantibus matrem agnoscat, adeo ut etiam si in magno grege errauerit, statim balatu vocem parentis recognoscat. Ambr. Agnus simplicissimus cum à matre quandoque aberrat, frequenter eam balatu absentem excitat, multisque licet versetur in millibus onium, recognoscit vocem parentis & festinat ad eam. Nam quamvis cibi & potus desiderio teneatur, transeurrit tamen aliena vbera, licet humore lactis grauida exundet: soliusque materni lactis fontes requirit. Plin. lib. 8. Multi hibernos agnos præferunt vernis, quoniam magis interfit ante solstitium, quam ante brumam firmos esse solumque hoc animal vtiliter bruma nasci. Castrari vero agnos nisi trimestres, præmaturum est. Idem in li. 18. Porro decrescente luna castrandi sunt agni, vel arietes, sicut iuueni & hædi, ac verres. Arist. Agnus si renes eius sebo circumquaq; cooperiantur morietur. Palla. ubi sup. lib. 15. Agnorum prima generatio est in mense Nouembri, sed agnus natus, maternis vberibus statim admouendus est manu, prius tamen exiguum lactis in quo spissior est natura mulgendum, quod pastores colostrum vocant, hoc enim agnis, nisi auferatur, nocebit, ac per biduum natus cum matre claudatur, & tunc septis obscuris calidisque seruetur. Item secluso paruulorum grege, matres in pascua mittantur. Sufficit autem priusquam in mane procedant, & cum saturæ reuertuntur ad vesperam, agnis vbera haurienda permittere. Qui donec firmentur: intra stabulum forsibus, vel medica herba, vel si est copia farina ordeï pascantur, ingestum donec consertis pabulum per ætatis robur matribus habere possint commune.

De Multiplici agni utilitate.

C A P. IV.

Ulor. Agnus est animal omnium simplicissimum & mansuetissimum, quia nec vlla fraude, nec astutia callet, nec vlli dentibus, vel unguibus nocet. Item patientissimum, quia & immolandus non clamat, & tendendus silet. Item ad plures usus vtilissimum. Nam & lac præbet ad nutrimentum, & lanam ad vestimentum, & carnes ad esum, corium quoque ad calciandum, vel ad scribendum, & simum ad agrum impingendum, & secundandum. Est autem & animal mundum secundum legem, quia & ruminat, & findit unguam, lupum vero naturaliter timeret, & horret & fugit. Merito ergo, & propter prædictas bonas proprietates, voluit Christus præ omnibus bonis in agno præcipue figurari, sicut spiritus sanctus in columba. Isaac in dietis. Agnus quidem lactans in viscositate vicinus est porcis syluestribus propter vicinitatem vulnæ, & humiditatem lactis, quo nutritur. Proinde caro eius non est laudabilis, quia indigestibilis & lubricitate sua de stomacho descendit. Indigestibilis autem præcipue, si comedentes stomachum humidum ex defectu habeant. Ideoque Galenus vituperavit lactantes agnos, annuales vero mediocrem habent complexionem inter lactantium humiditatem & iuuenum siccitatem. Ideo cæteris sunt meliores & ad digerendum faciliores. Sanguinem enim molliorem generant: maximeque iuuenes iuuant calidam & siccam complexionem habentes, & calidam & siccam regionem inhabitantes. Ex libr. de nat. rer. Caro agni robustis & sanis est valde bona, sed infirmis infirma, quia licet à stomacho facile descendit, difficillime tamen à membris soluitur, ideoque viscosum humorem generat. Plin. lib. 29. Coagulum agni contra omnia mala medicamenta pollet, & contra marino-

rum morsus, vel ictus valet. Auicenna Sanguis agni sanat epilepsiam cum vino. Coagulum enim eius à venenis & morsuris omnibus sanat.

De Apro.

C A P. V.

Sidorus. Aper à ferocitate vocatus est. Ablata, f. litera & p, subrogata, unde & apud Græcos, syagros, idest terus dicitur. Omne enim quod ferum est & imitare, abusuè agreste vocamus. Porci agrestes valde bellicosi sunt tempore coitus, & ingeniantur, ut coria sua sint eo tempore dura, quia se cum arboribus confricant, & postea lutum intrant, illudque desiccant. Inde præliantur, intantum ut vnus, aut ambo moriantur, vsus quoque pugnat cum porcis agrestibus. Est autem peritacundus & insipiens, nec bonorum doctrinam morum recipiens, nullaque mutatio accidit in eo etiam si castratur. Apri quoque scæmina castratur: ita quod non indigeat coitu, ut cito impinguetur, sed prius biduo cibis prohibetur. Plin. lib. 8. Apri in coitu est asperitas plurima. Tunc inter se dimicant arborum attritu costas indurantes seque luto tergorantes. Fæminæ quoque in partu asperiores sunt ferè similiter in omni genere bestiarum. Apri maribus non nisi anniculis est generatio. Apri non sunt in Creta insula nisi in Aphrica, Apri in India cubitales dentium flexus gemini in rostro, totidem in fronte, sicut vituli cornua exeunt. Idem in 11. Apro dentes exerti sunt, Rarè scæminæ, & tamen sine vsu. Itaque cum apri percutiunt, scæminæ sues mordent. Maribus plures quam scæminæ dentes, caudæ ut hircis. Aprorum sanguis non spissatur. In lib. 8. Hedera sibi apri in morbis medentur, & canctos velsendo maxime mati cictos. Idem in lib. 11. Apro tardè, ac ceruos, nec nisi ab infantia educatos mitigati mirum est. In Macedonia multi traduntur apri. In Pamphylia vero & Sicilia montuosis salamandra ab ijs deuorata, qui edentur moriuntur.

Physiologus. Aper agnatus cum fugere cogitur, ictu non repetit: dens apri ab eo separatus eo viuente acumen suum retinet, quod cum mortuus est amittit. Ex lib. de nat. re. Aper bestia fortis nigri coloris, quæ nullam bonorum morum doctrinam recipit vnquam, sed semper fera ac ferox est dentes habet magnos & recuruos inscisionibus aptos: in quibus hoc mirabile est, quod viua quidem bestia possunt idem, quod ferrum: Mortuæ vero detracti vim inscisionis amisisse probantur. Hoc animal si mane antequam mingat à venatoribus impetatur de facili lassatur. Si vero ante, vel interim dum venatur vrinam fecerit, difficulter capture cedit. Verûtamen etiam lassatum non cedit, sed in posterioribus subsistit & atrocitate rigida lassitudinem dissimulat, duellum offerens venatori: ferere tamen in hominem, vel inuadere nõ præsumit nisi prius ab illo ictum acceperit. Caueat autem homo sibi, quia nisi primo ictu pungentis cuspidis letale vulnus inter arum & laterales costas dederit: periclitari de vita poterit, nisi forte iuxta ad refugium arborem inueniat quam ascendat, aut in humiliori loco reliqua terræ planicie totis membris se premat. aucti enim ac recurui dentes eius, quibus quasi quibusdam atrocissimis armis valent ad inferendam mortem, non possunt quenquam nisi elatum & rectum attingere. Sustinebit tamen pedum illius conculcationem, quousque sic iacenti à proximo succurratur. Aper cunctas bestias præcedit auditu, à dextris habet os ad modum scuti, quod venabulis & machææ opponit.

De Medicinis ex apro.

C A P. VI.

Plin. lib. 8. Apri cerebrum contra serpentes laudatur cum sanguine. Iecur etiam inueteratum cum

rura potum, & vino: adeps quoq; cum melle resinaq; Simili modo & iecur verrinum exemptis duntaxat fibris quatuor obolorum pondere, & cerebrum ex vino potum. Item cerebrum apri vel sanguis verendorum medetur carbunculis. Iecur eius lethargicos excitat. In iecote fœminę apri inueniuntur lapilli, qui contriti & in vino poti calculos pellunt. Apri pulmo ebrietatem arcet, assus eo die à ieiuno sumptus. Fel aprinum strumas discutit, lienem quoque sedat potum. Idem cum adipe pulmo impositus perniones sanar. Ulcera quoque serpentina sanat fel aprinum cum resina & cerusa. Cinis maxillarum apri sanat ulcera, quę serpant, Idem quoque confert fractis. Lardum eius elixum, atque circumligatum mira quoque celeritate solidat ea. Apri vrina & ipsa vesica pro cibo sumpta vesicę calculorumq; cruciatibus medetur, si prius utrunque fumo maceratur. Item apri vesica si afflā mandetur vrinę cohibet incontinentiam: hydropicis auxiliatur apri vrina, vel etiam vesica paulatim in poru data. Efficacius quę inueterit in vesica sua. Item apri vrina ex aceto prodest comiciali morbo. Prodest etiam testes aprinos bibisse ex equino lacte, vel ex aqua. Vrina quoque apri in vitro seruata aurium dolori vitisq; medetur, denique tam grauis est apro vrina, vt effugere non sufficiat: nisi egesta, ac ea velut deuitus opprimatur, Vnde illa exuri eos traditur. Apri fimi cinis inspersus potioni tepidi vini, dysentericis medetur, laxatis quoque valet idem fimus, verrisq; spuma recens ex aceto: in fimo quidem suis est vltus efficacior, quę non peperit, in apris quoque multo præstantior. Vfus axungię valet ad emolliendas, excalescendias, discutiendas, purgandasque confrictis membris, itinerum lassitudines. *Ex lib. de naturis rer.* Fimus apri recens & calidus præcipuum est remedium contra fluxum sanguinis è natibus.

De Ariete.

C A P. VII.

I Sidorus. Arietes à πῶς ἄρην ὄν. i. à mare vocatus est. Vnde apud nos gregibus masculi mares dicuntur, siue quod hoc pecus à gentilibus primum aris immolatum est. Vnde est illud. *Aries maciatur ad aras. Aristot.* in libta cito apparent cornua in capitibus arietum, & vt ait Homerus cornua sunt etiam in capitibus fœminarum arietum. Apud septentrionem vero non habent arietes cornua in quodam loco. Animalia, quę habent cornua fissuras habent in vngulis naturaliter, vt taurus, ceruus, & aries. Et vt in pluribus aries dux gregis est. Pastores enim in grege ponunt arietem vnum rectorem: sicque docent eum à pueritia, quod cum clamauerit eum pastor proprio nomine, anteriorat se. *Æsculapius in lib. de mistil.* Elephas cum arietē viderit timet eum & fugit. *Plinius lib. octauo.* Arietis naturale est agnos fastidire senectam ouium consecrati. Et ipse melior senecta & vtilior. Eius ferocia cohibetur cornu iuxta aurem terebrato. Dextro teste præligato fœminas generat, læuo mares: hunc autem castrati nisi quinquimestrem præmaturum est. *Idem in eodem.* Arietis cuius coloris sub lingua venas habuerit, eius & lanitium in fœtu est, variamque si plures fuerint. *Idem in li. 11.* Arietum generi cornua data sunt in anfractum conuoluta. *Idem in 18.* arietes decrescente luna castrandi sunt. *Auctor.* Arietis dux gregis cornu socium impetit & primo retrocedit vt melius cornibus feriat.

De Arietibus ad coitum admittendis.

C A P. VIII.

P Alladius lib. 8. Arietes mense Iulio eligendi, & admittendi sunt candidissimi mollibus lanis, in quibus non solum corporis candor considerandus est, sed etiam lingua, quę si maculis fuscata sit, varietatem in sobole reddat. De albo plerumque nascitur fœ-

A tus coloris alterius. De fuscis vero (sicut asserit Columella) nunquam creati potest albus. Eligendus est autem aries altus, procerus, ventre promisso, & lanis candidissimis tecto, cauda longissima, velleris depresso, fronte lata, testibus magnis ætatis primę qui tamen vsque in annos 8. potest vtiliter coire: admittendi sunt autem vt dictum est mense Iulio, vt nati fetus ante hyemem conualescant. *Aristot.* asserit si plures masculos creati velis, admitturę tempore halitum septentrionis eligendum, & contra eundem ventum greges esse pascendos. Si fœminas austru flatus captandos, & in eum pascua dirigenda, sicque matres incautas dirigas vt mortuarum vel vitiosarum numerus nouella sobole reparatur. Nonnulli vero duobus ante mensibus arietes à coitu reuocant, vt facile libidines augeat dilatio voluptatis. Quidam autem eos sine discretione coire permittunt, vt hoc eis genere per annum totum fatura non desit. *Aristot.* Arietis vnus anni coit, sed debile quid generat: arietes ante tempus coitus simul ambulant, tempore vero coitus se diuidunt, & pugnant, propriamque vocem habent, quę sese tempore coitus clamant.

De Vsu eius in cibo & medicinis.

C A P. IX.

I Saac. Arietes habent carnes calidiores, ac minus humidas, quam sunt carnes ouium, ac duriores ad digerendum. Arietes in iuuentute manentes minoris sunt humiditatis, & viscositatis propter ætatis siccitatem eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior est agnis & ouibus, quia si bene digerunt, bonum & multum sanguinem generant, maximè si castrati sunt, quia caliditas & humiditas eorum temperatę sunt, vnde boni saporis sunt, nisi quando sunt decepti, qui proculdubio pessimi sunt, & non castrati sunt eis meliores. Omnes enim decepti in calore naturaliter defecti sunt. Qui defectus provenit ex ætate & testiculorum indigentia, annuales mediocrem habent complexionem, inter lactantium humiditatem, & iuuenum siccitatem. Idcirco ceteris arietibus meliores sunt, & ad digerendum faciliores. Sanguinẽ enim meliorem generant, & maximè iuuant iuuenes calidã & siccã complexionem habentes, & calidam & siccã regionẽ inhabitantes. Decepti vero vt dictum est, ceteris deteriores sunt. Omnia enim decrepita secundum generationẽ siccã frigidiora sunt, & sicciora. Sunt ergo lignea & insipida. Sed licet propter senectutem sint illaudabilia, tamen quia calida & humida naturaliter ceteris decrepitis meliora sunt. *Ani.* Caro arietis adusta linitur vtiliter super morpheam & super impetiginem. Confert etiam morsibus serpentium ac scorpionum, etiam cum fimo canis rabiosi. Cinis eiusdem confert albugini oculi. Arietis pulmo calidus superpositus sanat excoiationem calcanei ex calciamento. *Æsculapius.* Arietis liquor qui à pulmone decocto distillat, tertianas & renum morbum in eis natum sanat. *Plin. lib. 29.* Ius ex carne arietum valet contra cantharidas. *Hali.* Arietis fel aurium dolori, qui est ex frigiditate medetur.

De Asino.

C A P. X.

I Sidorus. Asinus à sedendo dictus est, quasi asedus, quia priusquam equos caperent, homines huic præsidere ceperunt. Animal quippe tardum, & nulla ratione renitens, statim vt voluit homo sibi substravit. *Plinius libro 8.* Asinus opera gerit munificerando quoque, sed mularum maximè pro generatione, patria spectatur in his, Arcadibus in Achaia, in Italia Reatinis, animal frigoris maximè impatiens. Mares in remissione operis deteriores sunt. Partes eis charitas summa, sed aquarum tardiu maius. Per ignes ad fetus tendunt. Itẽq; si riuus minimus inter sit, hor-

Modus creandi masculos vel fœmellas.

Decrepiti arietes.

Vsus medicus arietum.

Asinus.

Patria conductus asinus.

cent, ita vt pedes omnino tingere caueant. Nec nisi affuetos fontes potant, qui sunt in pecuarijs, atque ita vt sicco tramite ad potum eant, nec pontes trans-eunt. per raritatem plantarum translucentibus flu-uis. Mirumque dictu, sitiunt, & si mutentur aquæ, vt bibant cogendi exonerandive sunt. *Idem in lib. 11.* Ex corpore asini mortui nascuntur scarabæi: asino san-guis est pinguis sicut homini tenuissimus. Pilus longior est asinorum quam equorum caudis. Sed se-tolus veterinis. Crassissimum est lac asinæ, vt coaguli vice vtantur. Cõferte aliquid & candori in mulierum cute existimatur. De numero solipedum, animal vni-corne est asinus indicus tantum.

Scarabæi.

Non habet fel.

Phlegma à naribus asi-ni.

Asinus cor-nutus.

Coit post menses 30.

Balneum in lacte asinæ.

Idem in lib. 24. asinis ferulæ gratissimæ sunt in cibo, cæteris autem iumentis prælenti veneno. Qua de cau-sa id animal libero patri assignatum est, cui & ferula victima. *Arist.* Asinus habet soleas sicut & equus, nec habet fel omnino, sed habet sanguinem spissum ac nigrum valde sicut taurus. Asinus & animalia cætera magni cordis timida sunt plus omnibus animalibus, timet frigas, felle caret, spinas comedit quando mol-les sunt, multum coit, minus tamen, quam equus. Et si non inceperit generare post eiectionem postero-rum dentium, non generabit omnino. Comedit fru-ctus, herbis pascitur, & aqua impinguatur. Quantoq; plus ex aqua bibit, tanto plus eius cibus proficit, vni-cum habet ventrem sicut & cætera soleas habentia. Infirmatur sæpe infirmitate quæ dicitur milide, & est prius in capite. Cutritq; phlegma multum è naribus, & si descenderit ad pulmonem moritur. Asina sicut & vacca multum euacuatur menstruis, propter mag-nitudinem corporis. Versus cum asino pugnat, quia carnem crudam comedit. Coruus quoq; cum eo pu-gnat, & super ipsum volat, ei nocet, ac pungit oculos eius rostro. Asinus indicus simul habet cornu & so-leas, contra morem animalium cæterorum. *Auctor.* Asinus est animal stolidum, tardum, & luxuriosum. Crucem habet in anteriore dorsi parte super hume-ros, & ibi debilior est. In posteriori autem super re-nes, ibi fortior est: horribiliter clamat, lappas comedit, sonum citharæ, vt fertur, diligit, triticum fert, & non comedit.

De eodem.

C A P. XI.

X lib. de nat. re. Asinus est animal deforme vile ac despectum, grandi capite, longis & latis auribus, corpore macilento, nescium impinguari. In humeris stigma Christi portat crucis. Est ergo asinus animal mansuetum, & discordiæ nescium, onoriferum, & non rebellans sarcinis etiam ultra quam ferre possit sibi impositis, brutum & irrationale super omnia anima-lia. Incessu quoq; pigrum & tardum, patiens & inter verbera durissimum, per viam incedens obtuantibus cedere nescit, post menses 30. coit, sed nisi post annos tres gignit, spinas libenter comedit, frigidus est naturaliter, & frigoris impatiens, maxime tempore con-ceptus. Ideoque non generatur in locis frigidis & in Scotia & in regionibus propinquis, nec in æquino-ctio sicut coeunt equi, sed in æstate. In terra quoque septentrionis, quæ est frigidissima, non inuenitur, quoniam illic viuere non potest. Gestat autem in vte-ro per annum integram. Asini pullus aliquantulum decoris habet in iuuentute, sed quanto plus senescit tanto turpior fit. Asinam si iuxta pullum suum posi-tam amoueas, pullumque sequi cohibeas, in eodem loco remanebit, nec ad quinque passus alias gressum mouebit, sed mater vbi eum dimiserat expectabit. Asinorum ossa præ cæteris canora sunt, vt dicit Plin. Asinæ lac candidissimum est, & candori in cute con-ferre aliquid existimatur. Vnde inuenitur, quod Pop-pea Neronis coniux in lacte asinæ se balneabat. Idem quoq; calidum dentes confirmat, & eorum dolores

sedat. Asini ex maiori parte infirmantur in vno latere, rheuma habentes, si fluat è naribus interius super pulmonem moriuntur. *Ambrosius.* Asinus piger, & ad pig-dam expositus, sensuque tardior, docet nos viuacio-res esse debere, nec desidia corporis animique pigrel-cere, sed ad fidem contugere, quæ onera grauia solet alleuiare. *Physiologus.* Asinus est animal oneriferum, mancipium seruituti addictum, respectu multitudi-nis laborum, quos sustinet, parum gratiæ consequi-tur, vocem hominis consuetam intelligit, & nouit iter quod sæpe ambulauit, interdum quod sit dux agita-tori suo cum errauerit. Cum autem videt lupum ve-nientem respicit in lumbum, & sic improuisus à lupo comprehenditur. *Isaac.* Asinina caro si comedatur difficile digeritur, stomacho nocet, vomitumque fa-cit. Subtilioris tamen est nutrimenti, quam equus. Equus autem subtilioris camelo, mulus cæteris de-terior.

De Asinorum generatione.

C A P. XII.

Aristot. Asinus coit post triginta menses, sed non generat antequam compleantur anni tres, aut duo aut dimidius. In coitu autem ei cit spermata velo-cius, quam equus. Asinæ vero matris spermata non reci-piunt, sed ipsum illic mingunt. Et equæ similiter. Ideoque postquam coierit asinus asina corrigijs per-cutitur, ac ne mingat prohibetur, habet autem mam-millarum distinctiones sub ascellaria sicut camela & equa. In regionibus frigidis non generatur asinus, quia naturaliter sentit multum frigus. Ideoque non coit in æquinoctio, sicut equus, sed introitu æstatis, vt in tempore calido fit aselli generatio & partus quia pariuntur in tempore simili temporis conceptus. Impra-gnantur enim per vnum annum. Natura vero asini est frigida, & frigidum est eius spermata. Vnde si coierit equus cum asina ex asino imprægnata, non corrup-pitur conceptum. Si autem coeat asinus cum equa ex equo imprægnata, corrumpitur conceptum, propter frigus spermatis asini. Itaque si coierit equus cum asi-na saluabitur mixtio propter calorem vnius scilicet spermatis equi, spermata siquidem asini vt dictum est frigidum est, materia vero equæ calida est. Cumque miscetur calidum cum frigido fit temperatum, & erit ex eis conceptum. Cum autem asini spermata fuerit magis frigidum, non generabitur ex eo nisi difficile, vel generabitur sterile. *Plin. lib. 8.* Asinus est animal ma-ximè frigoris impatiens. Ideo non generatur in Pon-to, nec æquinoctio verno admittitur, sed solstitio. Asi-næ partus à tricesimo mense ocyssimus à trimatu legi-timus. Totidem quot equæ & iisdem mensibus, & si-mili modo. Raro geminos parit. Partura lucem fugit, tenebras querit, ne conspiciatur ab homine. Gignit tota vita quæ est ei ad tricesimum annum. Partus est illis vt dictum est charitas summa, per ignes ad foetus tendunt. Asina, quæ non priusquam dentes pullinos iaceat conceperit sterilis intelligitur, & quæ non pri-mo initu generare cepit. *Idem in lib. 11.* Asinæ vero prægnantes continuo lactescunt, à fetu mammas do-lent. Ideoque 6. mense partum arcent, cum equæ to-to anno ferè præbeant. Pullos earum biduo à partu maternum lac gustasse lætale est.

De Medicinalibus ex asino sumptis.

C A P. XIII.

Vicenna vbi supra. Asinus sanat lepram, contra-cti ex siccitate sedent in iure carnis eius, & caro etiam eius iuuat. Hepar eius assatum, & à ieiuno co-mestum, confert epilepsiam, similiter & eius vngula adusta. Cinis carnis & hepatis eius cum oleo valet superpositus fissuris frigoris. Item cinis hepatis eius cum oleo, valet super scrophulas. Dicitur autè quod eius

eius vrina confert dolori renum. Vrina vero syluestris asini, sicut Galenus ait, lapidem in vesica frangit. Sanguis asini prohibet fluxum sanguinis narium ex velamine. Adeps eius valet ad vestigia cutis. Vrina asini confert vlcibus ambulatiuis, & humidis, & dolori renum. Stercus eius in omni cursu sanguinis administratur. Odoratur quidem ad fluxum sanguinis narium fortem, & exprimitur humiditas eius in narem ac retinetur. Item sterces asini pascentis siccum cum vino, valde bonum est puncturæ scorpionis: lac etiam asinarum minus butyrosum existens subtile est, & aquosum, valet tussi, extenuationi, ac sputo sanguinis, & hydropisi, ac duricie splenis, ventrem lenit, & heticæ bonum est. Fertur etiam quod cum os ex eo colluitur confirmat dentes, & gingiuam. Non est autem conueniens habentibus soda, & vertiginem, & tinnitum, proprièque dormire supra ipsum, & vniuersaliter nocet habentibus capita debilia.

Esculapins. Sanguis asini cum vino potatus, febres quotidianas sanat, tribus vel quatuor guttis illius datus, lac eius valet lassescensibus, suspensiosis, tremulis, dyssentericis tenebrosorum oculorum vlcibus. Adeps eius coitum commouet. Splen eius cum aqua tritus, & mammillæ appositus attrahit lac. *Dioscorides.* Adeps asininus dicitur cicatrices concolorare, lac eius ventrem mollit, & ore receptum dentes gingiuasque confirmat. Vulnerationes quoque ventris ac rheumatismum optimè curat. Lotium eius bibitum phreneticos sanat. *Hali.* Asini pulmo, & pulli eius si desiccatus teratur ac bibitur attractioni spiritus ac tussi prodest. Hepar asini domesti si comederit eum epilepticus, prodest ei. Asini fimus si opprimatur eo sanguinis fluxus de venarum, vel arteriarum incisione amputat eum vel stringit. Pari modo si de aqua eius instilletur naribus sanguinis fluxum patientibus stringit omnino: lac asinæ medicaminibus letalibus obest, & intestinorum vlcibus prodest ac tenasmo, sic quoque prodest lac ouium, sed minus.

De eodem.

C A P. XIV.

Pythagoras in libr. Romanorum, Et Plinius libr. 28. Annulum ex vngula & curibus asini nigredinem non habentis, si induat epilepticus prohibet ipsum ne cadat. Præterea si domum suffumiges asini pulmone mundas eam ab omni reptili ac serpente. Asini Accenso pulmone omnia venenata dicuntur fugere. Asinino quoque lacte potu venena resinguuntur, peculiariter si hyoscyamum potum sit, aut viscum, aut cicuta, aut lepus marinus, sed recenti vtendum est, nullum enim celerius euanescit. Onagris vero omnia sunt efficaciora asini ossa contracta, & decocta contra leporis marini dantur venena, aqua quæ relicta est ex potu asini pota, dolorem capitis sedat. Vngulæ asinæ cunctis strumas discutit ex oleo vel aqua illitis. Fimus quoque feruens ex aceto. Item vngulæ asinæ cinis ex lacte suo iniunctus cicatrices oculorum, & albugines tollit. Asini iecur rheumatismos sanat cum petroselino partibus duabus, & nucibus tribus ac melle tritum, & in cibo sumptum. Item iecur admixta modicæ panacæ instillatum in os infantes tuetur à comicialibus, & aliis morbis. Pellis etiam asini injecta, impavidos infantes facit: huius cerebrum ex aqua molle infusatum comiciali morbo prodest, vel vngularum eius cinis cochlearibus binis toto mense potus. Item vngulæ asinæ abortum partus euocant, viuenter enim necant, asinæ carnes physicis medentur è iure sumptæ, asinæ medullæ scabiem hominis maximè abolent, & eius vrina cum luto suo illita. Sebum asini cicatrices nigras ad colorem reducit. Asini tenes in mero triti ac poti incontinentiam prohibent. Item inueterati ac triti, & in vino inebriati vesicæ medentur, & calculos expellunt. Asini vrina citra canis ortum maculas in facie tollit, lactis eius po-

cus cum melle dyssentericis prodest valde. Tenasmos, id est, crebra, & inanis egerendi voluntas tollitur potu lacte asinino. Fimus eius lethargicos excitat naribus illitus ex aceto. Idem recens impositus profluuiis sanguinis mirè sedare dicitur. Eiusdem quoque fimi cinis illitus sanguinem sistit. Efficacior autem est vis è maribus aceto admixto, & in lana ad omne profluuium imposito. Medetur quoque morbo regio finis asinini pulli quem primum edidit à pertu fabæ magnitudine datus è vino, & hoc intra diem tertium.

De boue.

C A P. XV.

Sidorus. Bouem Græci *βου* dicunt, Latini trionem vocant quasi terionem, eo quod terram terat, cuius latitudo pellum à mento ad crura, palearia dicuntur, à pelle quasi pellearia, quod est signum generositatis in boue. Boum in socios eximia pietas est. Nam alter alterum inquit, cum quo ducere collo atatra consuevit, & frequenti mugitu pium testatur affectum si forte defecerit. *Ambr.* Bos comparem suum diligens requirit, & si mutetur alius trahere iugum nescit. Porro impendente pluuia boues se tenere nouerunt ad præsepia. At ubi naturali sensu mutationem cæli collegerint, foras spectant, & ultra præsepia ceruices suas extendunt omnes vna spe, vt prodire se velle testentur. *Helinandus.* Est in sylua hircinia bos cerui figura, cuius à media fronte inter aures vnum cornu existit excellius, magisque directum, iisque nobis nota sunt cornibus ab eius summo sicuti palmæ ramique diffunduntur. Eadem est femine marisque natura, eadem forma magnitudoque cornium. *Plin. lib. 8.* Bobus Indicis camelorum altitudo inesse traditur, cornua latitudine quaternorum pedum. Sunt autem Indici boues vnicornes, atque tricornes. In ipsa quoque sunt boues solidis vngulis vnicornes. Tauris minora quam boum sunt cornua atque tenuiora. Boues animalium soli, & retro ambulantes pascuntur, apud garamantes quidem haud aliter, vita feminis 15. annis longissima maribus viginti, Robur in quinquatuor lauatione calidæ aquæ leguntur pinguescere, & si quis incisa cute, spiritum arundine in viscera adigat.

De eodem.

C A P. XVI.

Idem in lib. 5. Boues, & animalia quibus continui sunt dentes bibendo sorbent vt equi. *Idem in lib. 11.* Superiores priores dentes non sunt bobus, sicut nec ouibus, & omnibus ruminantibus, boues autem mutant dentes. Horum caudis est longissimus caulis atque in vna parte hirtus. In genere boum feminis tantum vox grauior. cum in omni alio genere sit exilior quam maribus. Theophrastus probat boues pice vesici, sed non nisi viuente: boum attritis vngulis aruina vngendo cornua medentur agricolæ. Adeoq; sequax earum natura est, vt in ipsis viuentium corporibus feruenti cera stectantur incisaque nascentium in diuersas partes torqueantur, vt vngulis capitibus quæterna fiant. *Idem in lib. 18.* Est in Narbonensi prouincia nobilis fons orge nomine, in quo nascuntur herbe tantum bobus expetite, vt eas in ipsis capitibus totis quantant. At illas in aquis nascentes certum est non nisi imbribus ali: *Idem in lib. 23.* Oleum bobus per nates infusum donec rictet inflationem sedat. *Idem in lib. 15.* Elleboro autem nigro boues necantur, ideoque id cauent cum candido vescantur. *Idem in lib. 28.* Boum vero morbis medetur, sebum, sulfure, vinum, allium siluestre, ouum coctum. Boues in cyprino contra tormina sibi medentur excrementis hominum. Pedibus quoque boum medetur si cornua prius iam pice liquida perungantur. *Idem in lib. 30.* Buprestis animal simile scarabæo fallit bouem inter herbas, deuoratumque tacto felle ita inflammat vt rumpat. *Idem in*

Bos.
Trio.
Palearia.Camelorum
altitudo bo-
bus Indicis
est.Vox grauior
femini bo-
bus.Boues medi-
ci.

Indicium
in pestatis.

li. 31. Sal tollit boum scabiem illitus datulq; lingēdus. Idem in lib. 23. Rana parua muta, & sine voce viridis si hauriatur, ventrem boum distendit. Boues celum olfacientes seq; labentes contra pilum tempestatē signant. *Aristot.* Bos coit post annum, & forte post octo mēses. Post biennium autem pręgnans est nouem mensibus: viuit annis quindecim, castratus autem viginti. *Auclor.* Bos est animal mundum secundum legem ad immolandum, & ad comedendum, quia ruminat, & findit vngulam. Paleas comedit, iugo premitur, stimulo cogitur, terram arat.

De bobus comparandis, & eligendis.

C A P. XVII.

Comparandi
in martio.

Conditiones
boni bouis.

Mores boum

Palladius de agricultura lib. 4. Boues in Martio comparandi sunt, quia necdum sagina corporis plena, vt celare possint fallaciam venditoris, aut vitia sua, aut ad repugnandum domiturae, contumacem pleni robotis exercere fiduciam. Hęc autem in bobus spectanda sunt, vt sint nouelli, quadratis, & grandibus membris, ac solidi corporis, musculis vbiq; surgentibus, magnis auribus, lata frontis, & crispa, labris oculisque nigrantibus, cornibus robustis, ac sine curuatura prauitate, lunatis patulisque naribus, & resiccis, ceruice thorosa atque compacta, palcatibus largis, & circa genua fluentibus, pectore grandi, armis vastis, ventre non paruo portectis lateribus, latis lumbis, dorso recto, & plano, cruribus solidis neruosis, & breuibus, vngulis magnis, caudis longis ac fetosis, pilo totius corporis depresso ac breui, tubei maxime coloris aut fusci. Melius autem boues de vicinis locis comparabimus quę nulla soli aut aeris varietate tententur. Aut si hoc deest, de locis similibus ad similia transferamus. Illud autem in vniuerso curandum est, vt viribus ad trahendum compatentur eęuales, ne valentioris robur alteri procuret exitium. In moribus hęc consideranda vt sint arguti, mansueti, timentes hortamen clamoris, & verberis, cibi appetentiores, si regionis ratio patitur nullus melior cibus est quam viride pabulum: vbi vero deest, eo ordine ministretur, quo pabuli copia, & laborum coget accessio. *Plinius lib. 8.* Non autem degeneres estimandi sunt boues etiam minus laudato aspectu, plurimum lactis alpinis, quibus minimum corporis, plurimum laboris, capite non ceruice iunctis. Syriacis non sunt paleatia, sed gibbus in dorso. Carici quoque in parte Asiae fixi sunt visu, tubere super artus a ceruicibus eminente. Ixatis cornibus, excellentes in opere narrantur. Ceteri nigri coloris candidive ad laborem damnantur.

De bobus edomandis, & iugo preparandis.

C A P. XVIII.

Trimi domandi.

Ratio domandi
a sperata
in boum.

Palladius vbi supra. Boues eodem quoque mense domandi sunt trimi, quia post quinquennium bene domari non possunt, aetatis repugnante duritia. Capti ergo statim domentur, qui quidem prius cum teneti fuerint, assidue frequenti manus attrectatione mansuescant. Sed stabulum noui boues largioribus spaciis habere debent sic, & ante stabulum loca nullis concludantur angustiis, & producti non aliqua videntur offensa. In ipso vero stabulo asseres transuersi a terra septenis pedibus alti configantur. Ad quos boues ligentur indomiti. Tunc eliges absolutam tempestatibus, & impedimentis omnibus diem qua capri perducantur ad stabulum, quorum si nimia fuerit appetitas, vno die ac nocte inter vincula mitigentur atque ieiunia. Tunc appellationibus blandis, & illecebris oblatorum ciborum non a latere neque a tergo, sed a fronte accedens bubulcus commulceat, nareque & terga pertractet, mero subinde conspergat. Hac tamen cautione, ne aliquem calce contingat aut cornu, quod vitium si in primordiis effectum sibi ces-

lisse senserit, obtinebit. Tunc mitigans os, & palatum salibus sicca, & in gulam dimitte pręfussi adipis offas, & inde sextarios singulos cornu infundente per fauces, quę res intra triduum totius scuitiz iram resoluat. Aliqui eos inter se iungunt, ac docent onera tentare leuiora. Et quod vtile est, si arationi parantur, subactio prius loco exercendi sunt, vt nouus labor tenera adhuc colla non quasset.

Expediitior autem domandi ratio est, vt asperum bouem mansuetio & valido boui coniungas, quo ostendente, facile ad omnia cogentur officia: si post domituram decumbit in sulco, non afficiatur igne nec verberis, sed potius cum decumbit, pedes eius ita ligentur vinculis, vt non progredi possit aut stare vel pasci. Quo facto siti ac fame lassatus, carebit hoc vitio. *Plinius vbi supra.* Domitura boum est in trimatu, postea sera, ante pręmatura. Optimè vero cum domito iuuenus imbutur, socium enim laboris, & agriculturę hoc animal habemus. Apud priores traditur quidam fuisse damnatus, quia bouem occiderat suum, ac usque fuit in exilium tanquam colono suo interempto.

De carnibus bouinis.

C A P. XIX.

Isaac in dietis. Bouina caro ad comparationem carnis pecudum sicillima est, ideoque sanguinem generat crassum, & turbidum, & melancholicum, multumque dat nutrimentum. Inobediens est digestionis, sardaque de stomacho cicitur, & ventrem constipat. Quod si eo assueti melancholicę complexionis fuerint, sunt splenetici, vel quartanarij, vel hydropici, vel scabioli, vel leprosi, secundum complexionem quam pręparatam iis morbis inuenit. Vituli tamen lactentis caro laudabile generat nutrimentum, facilis est digestionis, quia calor eius, & humiditas in quantitate multa est, pro vuluę vicinitate, & lactis bibitione. Itcirco bonum facit sanguinem. Choleram rubeam expellit de stomacho, maxime si comedentibus calor naturalis dominetur. Aegritudinem autem exētibus, licet non noceat, grauis est tamen digestionis propter defectionem virtutis eorum.

De operatione bouis in medicina.

C A P. XX.

Avicenna Bouinum fel cum nitro, & thimolea valet ad furfures, cum caput eo lauatur. Idem quoque fel aperit orificia hæmorrhoidarum, ex eodem cum melle linitur palatum ad pręfocationem. *Dioscorides.* Lac bubulum otis vulnera recentia ducit ad sanitatem. Fimus boum iuuat ad apum, & vesparum icus. Hydropicus etiam illitus ex eo iuuatur, si ad solem multum iaceat desiccatur. Maximum vero beneficium pręstat fimus masculi bouis stereticis mulierum, fumigatus propendentibus. *Plin. lib. 28.* Bouis sebum cum adipe anserino, & ocymi succo vlcera otis acrimas sanat. Item contra ea quę ex vlceratione venena enecant sebum bubulum auxiliatur. Medulla quoque bubula ex crure dextro priore trita cum sanguine, pilis palpebrarumque vitijs, & angulorum occurrat. Si vero grauitas sit audiendi fel bubulum prodest cum vrina caprę vel hirci. Talus bouis accensus dentes cum dolore labentes cõfirmat admotus. Eiusdem quoque cinis cum myrrha boum est dentificium. Lien bubulus in melle datur, & illinitur ad lienis dolores. Lac bubulum ceteris medicacius est. Bubulo siquidem lacte cuncta venena expugnari tradunt vomitione. Pręterea renasimus potio lacte bubulo tollitur. Stomachum exulceratum lactis bubuli potus reficit, eiusque tofiones caro bubula mixta aceto, & vino cocta, ad hominis etiam mortum bubula caro cocta, & imposita efficax est. Canum scabies sanatur sanguine recenti bubulo. Iterumque cum inarescat

illito

illito, & postero die abluto cinere lixiuio. *Hali.* Fel bonis tinnitibus, & auris sonitui medetur, si cum bō bace supponatur. Si cum oleo mixtus instillatur auri, mitigat dolorem ex frigido. In lotio quoque boum si infundat se homo, optimum est stomacho dolenti ex frigido. Prodest etiam hæmorrhoidis. Fimus boum cataplasmatum super apostemata crassa dissoluit ea, si vero comburatur, & naribus insuffletur sanguinis fluxum ab eis sedat. Præterea si cataplasmetur eo modico cum butyro ventri hydropici manifestissime medetur. Sed si puncturæ vespium cataplasmetur, prodest. Iecur bouis si comburatur, & bibatur, ventris solutioni prodest, & fluxui sanguinis. Os quoque bouis si comburatur, dentes commotos ex se fricatos solidat. Et si cum squingibin bibatur splenem liquefacit, appetitum coitus excitat, ac lepræ prodest.

De bubalo, & bisonte.

C A P. XXI.

I *Sidorus.* Bubali per derivationem vocati sunt, eo quod sunt similes boum, adeo indomiti, ut præfinitate iugum cervicibus non recipiant, hos Africa procreat. *Ex lib. de nat. rer.* Bubalus est animal boue maius, & altius corpore, nigrum colore, habet cornua longa, tortuosa, collum longum, caput ingens, membra macilenta, caudam paruum, aspectum beniuolum ac simplicem. Sed summæ pernicitatis atque crudelitatis est, cum ad iram fuerit prouocatum. Visibus humanis accommodatissimum est, fortitudine maxima pollet. Bubalus patiens est laboris, pilos habet paucos, vocem terribilem, frontem asperrimam, cutem durissimam, pede spargit terram. In eius nare anulus æreus cum funiculo ponitur, ut facilius homini cedat in opus quod ei fuerit impositum. Quod si onus est graue, & ultra voluntatem suam imponatur, statim commotus in terra sternitur. Nec facile ictibus ad surgendum cogitur, nisi alleuiato onere quo grauarur: hic alio nomine bison dicitur, de quo dicit *Solinus*, quod bestia est boui similis. Lac bubalinum facile ventrem emollit, vulnera recentia sanat, & iis qui venenum hauserint prodest. Fel etiam eius medicinale est, quia vulnerum cicatrices sanat, mixtumque lacti dolores aurium sedat. *Solinus.* Bisiones in septentrionali plaga sunt boues veteris similes serosi colla, iugas horridi, ultra tauros pernicitate, capti assuescere nesciunt, hos imperitum vulgus bubalos vocat. *Plin. lib. 8.* Germania Scithiæ contermina gignit insignia boum serorum genera iubatos bisiones, & velocitate excellentes vros, quibus omnibus imperitum vulgus nomen bubalorum imponit, cum id Africa gignat vituli potius ceruice quadam similitudine. *Idem in lib. 11.* Bubalorum sanguis non spissatur. *Hali.* Cosgulam pulli bubali contra potum cicuræ prodest, eique qui comedit fungos: vrina bubali si contrita misceatur myrtha aut oleo, & in aure ponatur dolorem eius ex frigido mitigat. *Dioscorides.* Fimus bubali pascentis impositus tumores vulnerum tollit, & ischiaticæ passioni cotinuit. In cataplasmatibus positus duritias ac scrophas purgat, & pustulas soluit.

De camelo.

C A P. XXII.

I *Sidor.* Camelis nomen dedit, siue quod quando onerantur ut breuioribus, & humiles fiant, quia Græci chami humile, & breue dicunt, siue quia curuus est dorso, & *quos* enim Græcè curuum signat: hos licet & aliz regiones mittant, sed Arabia plurimos. Differunt autem sibi, Nam arabici bina tubera in dorso habent, reliquarum regionum singula. Mittit & Bactria regio fortissimos camelos nunquam atterentes pedem. *Solinus.* Cameli bactrines nunquam pedes atterunt, quia sunt illis reciproci quibusdam pulmun-

A culis, & carniū pulpis vestigia carnulenta. Alij quidem sunt oneri ferendo accommodati. Alij vero perniciore. Sed illi non ultra iustum pondera recipiunt, nec isti amplius quam solita spacia egredi volunt. Oderunt equinum genus. Sitim etiam in quatrimum tolerant. Verum cum occasio bibendi tanta est, tantum implentur quantum satiet desideria præterita, & in futurum diu prosit, lutulentas aquas captant, puras refugiunt. Denique vbi cænosior liquor fuerit, ipsi assidua conculcatione lutum excitant ut turbidetur. Durant autem in annos centum, nisi forte in peregrina translati, insolentia mutati aeris morbos trahant.

B *Plinius lib. 8.* Camelos inter armenta pascit oriens, quorum duo genera bactriæ, & Arabiæ differunt, quod illi bina habent tubera in dorso, ij vero singula, & sub pectore alterum cui incumbant, dentium superiore ordine ut boues carent, in utroque genere. *Idem in lib. 11.* Cameli soli ex iis quæ non sunt cornigera, dentes priores non habent in superiori maxilla, Leo tantum, & camelus pedatim gradiuntur, hoc est ut pes sinister non transeat dextrum, sed subsequatur, camelo tali sunt similes bubali, sed paulo minores. Est enim animal bifalcum, discrimine exiguo, pes simus vestigio carnoso ut vrsi. Qua de causa in longiore itinere sine calciatu fatiscunt. *Ex lib. de nat. rer.* Cameli quatuor ventres habent. Primus recipit cibum crudum. Secundus aliquantulum digestum. Tertius magis digestum. Quartus completè digestum. *Ambr.* Camelus cum altior sit, ut herbis pascetur minutissimis, longiora vsque ad terram colla sortitus est ad usum pastionis. *Basil. lib. 8.* Camelus habet tenacem malorum memotiam, denique si percussus fuerit, diu dissimulato dolore, cum opportunum tempus reperit, illatam protinus iniuriam reponit. Audite ergo homines iracundi, cui bestia similes habeamini.

De eodem.

C A P. XXIII.

A *Aristoteles.* Cameli sunt sicut animalia cornuta, quia ventres eius sunt, sicut habentium cornua. Et quia cibus illius spinosus est, necessario fuit eius lingua carnosus propter duriciem palati. Natura ergo vritur palato, sicut parte dentium terrestri. Ideoque ruminat camelus, sicut animalia habentia cornua, quia ventres habet sicut illa. Creatio vero dentium eius est, sicut animalis habentis cornua. Cameli est propria dorsum gibbositas, & aliquando duas habet. Camelus non habet fel distinctum, sed venas paruas, in quibus est fel. Sub pede eius est multa carnositas, & in eius fissura coriū simile ei, quod est in pedibus anserum: ideoque quando multum habet ire, fiunt ei sotulares. Cum autem ambulat prius mouet pedem dextrum, viuunt triginta annis & plus, quidam etiam viuunt centum annis, his etiam rabies accidit sicut & quibusdam aliis animalibus. Mingunt ad posterius, sicut & leones. Nam cameli virgas habent ad posterius, & caudas ad modum asinorum. In quolibet pedum est genu, super quod flectunt pedem. In utroque pede est caba simile cabæ vaccini pedis, quia paruum est respectu corporis. Cameli patiuntur sitim per quatrimum, & postea bibunt multum, huic animali natura dedit magnitudinem corporis in modum iumentis, sicut & elephantis. Animal quoque cuius cibus est ex materia lignea, & spinosa: multos habet ventres & in hoc genere est camelus.

E *Ex lib. de nat. rer.* Camelus est animal deforme, gibbosum, habens collum longum, cura poplexa, lentum incessum, & dum gradiuntur, nunquam pedes atterunt: immundum animal secundum legem, quoniam vulgum quidem habet, sed non diuidit eam. Cum autem onerandi sunt paululum super genua percutiuntur, & statim ad onera flexis cervicibus inclinantur, aquas duras refugiunt, lutulentas bibunt, & hoc

Tolerant sitim.

Quatuor ventres habent.

Vindictam refert.

Gibbositas dorsum.

Vita.

Rabies.

gratia

Pietas ca-
melorum.

Dromedarij.

Velocitas
quorundam.Solitarij vi-
vere coitus.Continens in
matrem.

gratia nutrimenti, omne enim elementum quantum plus commixtum est alijs, tanto plus nutrit, & e contrario: irati cameli strident horribiliter. His etiam rabies accidit, & podagra, de quibus facillimè moriuntur. Non autem ungulas eiiciunt, sed vehementissimo dolore grauantur, quando duras, & laboriosas vias incedunt. Ideo enim in pedibus habent de forti cortio forulatas. Ordeum cito transglutientes referunt, ut rursus ruminando tota nocte manducet. Camelis hæc pietas inesse dicitur, ut si in grege, vel stabulo aliquis ægritudine detentus non manducet, illi compatiens abstineant. Illi qui recti cameli dicuntur, vnum tantum habent in dorso gibbum. Est autem & aliud genus eorum, quos Dromedarios vocant, cursu mirabili vigentes, & bina tubera in dorso habentes.

De Vsu camelorum in præliis.

C A P. XXIV.

Solinus. Camelorum fœminæ ad bella præparantur, putantque validiores, eas fieri, si castratione à coitibus arceantur. Cameli cum homines eis vruntur ad præliandum castrantur, quia tunc non impinguntur. In locis quidam altissimis habitantes, tria millia camelorum habet currentium velocius quam equus, & hoc non accidit eis, nisi propter amplitudinem passus. *Plinius lib. 8.* Camelos (ut dictum est) habent Bactria, & Arabia differentes. Omnes autem in his tetræ iumentorum dorso funguntur, & equitatu in præliis, velocitas his, ut equus, sed sua cuique mensura, aut vites. Nec ultra spaciū assuetum procedunt, nec plus onere instituto recipiunt. *Vegetius, de re militari, lib. 3.* Camelos apud veteres aliquantulæ nationes in aciem produxerunt. Sed hoc genus animalium arenis quidem tolerabile, sic aptum, nam confusas etiam in puluete vento vias, absque errore dirigere memorantur. Ceterum præter nouitatem hoc si vti videatur, inefficax bello est.

De Generatione camelorum.

C A P. XXV.

Camelorum mates habent virgas ad posteriorem partem: vnde auersi coeunt. Sunt autem virgæ neruolæ, ac duræ: vnde ex eis arcuum chordæ fiunt. Coitus tempore solitudines, aut secreta petunt. *Idem.* Camelus est valde malus tempore coitus. Et si quod animal, vel homo tempore hoc appropinquaret ad eum, lædit ipsum. Coit autem post triennium, tempore luxuriæ solitarius est cum fœmina ferus, ac syluestris, & coeundo per totam diem equitat. Sed cum aliàs luxuriosus sit, erga matrem continens est, vnde in quadam ciuitate cooperiebatur camelæ caput, ut eius pullus super eam saltaret. Qui cooperito matris capite, super eam saltauit, & cooperimento sublato, matrem agnoscens, turpitudinis opere quod cæperat intercepto, descendit, ipsumque ingeniatores mordens interfecit. Camela prægnans est per annum, post partum quoque quiescit à coitu per annum, vnum tantum filium facit sicut elephas, equus & omne animal habens soleas. *Solinus.* Cameli genituræ cupidine efferantur, adeo ut læniant, cum venerem requirunt. *Plin. libro 10.* Camelus coit auersus, sicut & cætera quibus auersa sunt genitalia. Solitudines, aut secreta petunt, hoc tempore nulli interuentio datur sine penitentiæ. His coitus tota die, ut illis tantum quibus est solida ungula, singulos gignunt. Fœminæ quatuor habent mammillas, ut vaccæ. Duodecim mensibus ferunt, & in vere patiunt, iterumque post annum impletæ à partu.

De medicinalibus ex camelo.

C A P. XXVI.

Avicenna. Caro cameli prouocat urinam. Adeps, qui est in gybbo cameli suffumigatus confert hæmorrhoidibus. Cameli cerebrum exiccatum, & cum aceto bibitum confert epilepsiæ. Ad idem valet eius sanguis. Qui etiam siccat, & frigus retinet fluxum, cum vino quoque bibitus sagittæ Armenæ no-cumento confert. Post purgationem vero menstruorum potatum iuuat ad imprægnationem, & confert præfocationi matricis. *Idem Auicenna.* Lac camelatum ferarum est subtile, & valde aquosum, nec facit opilationes, sicut cætera, propter paucitatem caseitaris, & absterisionem aqueitatis illius. In ipso est falsedo, quia cameli diligunt acetosum, & hoc est melius lac. Dicitur autem, quod est vehementis tarditatis in stomacho, & in superioribus ventris. Ex ipso non timetur sordities, sicut ex cæteris, nisi raro. Confert autem a-mati, & frequentia spiritus, hydropisi quoque valde nocet, ceterum splenetico & hepatico, confert. Excitat desiderium cibi, & facit tussim, menstrua prouocat, ventrem lenit, & confert hæmorrhoidibus. Urina cameli confert hydropisi, confert etiam vehementer fœtori narium, & aperit opilationes colatorij cum virtute vehementi, ablutione ex ea facta confert furfuribus. Stercus cameli mundificat, & destruit verrucas, abscondit fluxum sanguinis ex naribus. Et quando bibitur cum medicinis epilepsiæ confert. Item resolu-it bothor & vlcera, scrophulas quoque fortiter. Sedat etiam dolores iuncturarum, & apostemata eorū. *Plinius lib. 24.* Cameli cerebrum arefactum, & potum cum aceto, caducis medetur. Fel quoque melle potum hoc idem facit. Urina eius vtilissima füllonibus: vlceribusque manantibus. Seta eiusdem cõtorta quartanis prodest. Fimi eius crispant capillum cum oleo. Dysentericis quoque prodest illitus potusque, quantum tribus capiatur digitis, & caducis morbis. Cauda eius arefacta soluit aluum. *Dioscor.* Fimus camelinus albus cum melle tritus, & impositus tumoris reprimat, & vulnera delicata permundat. *Hali.* Sanguis cameli fricatus dysentericæ, & solutioni chironicæ: potuique veneni lac cameli prodest corruptioni complexionis, augetque venerem.

De capra.

C A P. XXVII.

Isidorus. Capram à carpendis virgultis quidam dixerunt, alij quod capret aspera. Nonnulli à crepitu crurium, vnde eas creas appellatas, quæ sunt agrestes capræ. *Aristot. vbi supra.* Capra est animal ruminans, quod tamen habet dentes in vtraque mandibula. Capræ in pastu cito mouentur à locis suis, quod non oues faciunt, & accipiunt summitates herbarum tantum. Quando mouentur post meridiem plus aquæ potabunt, & quando salem ante partum comederint, multum fluxum à mammillis habebunt. In Teutonia caprarum anticulæ sunt quantitatis vnus palmæ, maiorisque fellis in quantitate mirabili. Capræ naturaliter veloces sunt, ideo pastores non ponunt eis rectorum. Capra non bene videt in die, sed acuitur eius visus de nocte. Habet autem aliquando oculos dissimiles in colore: quando sagittata fuerit, pulegium ceruinum querit & comedit, ut extrahatur sagitta. Si quis cæperit capram, alix subito eriguntur, & id aspiciunt vultu stolido. Est autem capra præda vulturis. *Plinius lib. 8.* Capræ traduntur de nocte non minus certare, quam interdum. Ideoque caprinum iecur si ves-catur, restitui vespertinam aciem his quos nyctilopas vocant. Capras in occasum decliu sole in pascuis negant contueri inter sese, sed auersas iacere, reliquis autem horis aduersas, & inter se cognitores. Depen-

det omnium mento villus, quem aruncum vocant, quo si quis apprehensum ex grege vnam trahat ceteræ stupentes spectant. Moyses earum arbori exitialis est. Oliuam quoque lambendo sterilem faciunt, eaque ex causa Mineræ immolabantur; Huiusmodi animalis, id est capræ solertiam, Mucianus sibi vitam prodidit, in ponte prætenui duæ sibi è diuerso obuiauerunt, quæ cum non possent præ Pontis angustia se in partem vertere, nec retrocedere præ longitudine in exitu cæca, torrente rapido minaciter subterfluente, vna decubuit, & altera per eam transiit. Capræ in Sicilia, sicut oues villo tonsili vestiuntur. Capris in Æthiopia vita est vsque ad annos vndecim, in orbe reliquo plurimum octo. Oculos suffusos capra iunci puncto sanguine exonerat, caper vero rubi.

Idem in libr. 11. Oculi capræ de nocte splendent lucemque iaculantur. Pili acute crassi exeunt hyrcis, feminis autem tenuiores. Item mares caprarum plures habent dentes, quam feminæ. Nec habent capræ dentes præter priores, geminos habent. Et binas in feminibus mammas, nec alibi sicut & oues. *Idem in libr. 16.* Rhododendros herba capris venenum est. *Idem in libr. 25.* Elleborum autem nigrum capras purgat comestum. *Idem in libr. 25.* Picus & capra si folia rhododendri in aqua manducant, vel aquam biberint, mori dicuntur. *Ex libro de natura rerum.* Capra est animal barbarum longis, & acutis cornibus, pascitur in conuallibus, & in montibus, & in ramis arborum quod ore potest attingere, sed morsus earum (vt dictum est) exitialis est arbori. Mel vero lambentes capræ moriuntur, herbis venenatis viuunt. *Consultus vbi supra.* Si capræ ex vasis tamarisci biberint, aut comederint, non habebant splenem. *Serapion in libro de simplicibus medicina.* Vidi, inquit, Gal. capras lingentes tamarisci frondes, & inueni eas sine splene, quasdam vero vidi lingentes serpentes pelle deposita, & post albescentes minus senescere.

De generatione caprarum.

C A P. XXVIII.

Plinius libr. 8. Capræ pariunt & quaternos, sed raro admodum, ferunt quinque mensibus vt oues, veneno pinguescunt, pinguedine sterilescunt. Mutillum in vtroque sexu vtilis est, primus in die coitus non implet, sequens efficacior, deinde concipiunt in Nouembri, vt Martio pariant turgentibus virgultis. Aliquando annicula, semper bimæ in trimatu inutiles pariunt. Cum autem impregnantur sunt pinguioræ, sicut & oues. Mares quam maximè simos, longis auribus infra ceterisq; armis, quam villosissimæ os proferunt. Feminatum generositatis insigne laciniæ cornibus è ceruice bimæ pendentes. Non omnibus cornua, sed quibus sunt, in his & indicia annorum per incrementa nodorum. Multis maior est vbertas lactis. Auribus eas spirare non naribus, nec vnquam febre carere. Archelaus auctor est. Ideo fortassis anima his, quam omnibus ardentior, calidioresque earum concubitus tradunt. *Arist.* Caper vnus anni coit, sed debile quid generat: in Æthiopia propriè capra viuunt anni 1. tota vita coit, & gemellos parit, & si eibus conueniens est, caper virtuosus erit. Capra sicut & ouis si impregnatur contra impetum venit, Septentrionalis parit marem, si contra Meridionalem parit feminam: cum autem non soleat esse lac in animalibus ante impregnationem, in quibusdam regionibus non expectatur impregnatio capræ, sed eius mammilla cum vrina fricatur, & ex primo, quidem sanguis, deinde quasi sanies, postea vero lac bonum, non peius lacte impregnatarum. Est autem auis, quæ fugit vbera caprarum, & ad nihilatur lac & exticcatur. *Ex lib. de nat. rer.* Capra lacte abundat, & lac eius suauissimum est, sed vt coagularum fuerit vitiatum, nam caseus ex eo factus ad nihilum penè vtilis est. Capra geminos ali-

quando parit, sed ad modum raro, fert quinque mensibus, vt ouis, vtilius in Nouembri concipit, vt in Martio pariat, Octonis annis pariunt, & noxio frigore abortiunt. *Palladius lib. 12.* Capra trima optimè potest educari, sed eligenda est capella magni corporis, crassis cruribus, breui collo, plenaque ceruice, auribus flexis, & grauibus, paruo capite, nitido, ac ipisso, longoque capillo, magnis vberibus. Nec multæ capræ, sicut oues claudendæ sunt vna statione, quam & luto carere conuenit, & stercore. Quod teneriores mares generant, haud transeundum est. Sed vltra octo annos non sunt matres seruandæ, quia genus hoc languore sterilescit, & ætate.

De carnibus caprinis in medicinis ex earum corporibus.

C A P. XXIX.

Isaac. Capræ & boues cum carnes habeant crassas digestionem inobedientes, & calor quiete viuuntibus sit imbecillis, necessario ab eis non digeruntur, nisi cum lactantes sunt. Tunc enim digestionem obediunt, propter carniū suarum teneritatem, & ætatis paruitatem. Hyrci quoque peioris sanguinis generatiui sunt, quam capræ. *Arist.* Capra malam carnem propter pinguedinis paucitatem. Ideoque Græci vocant capras; vitibus sterilibus similes. *Anicen.* Caprina caro est sicca, & difficilioris digestionis, quàm ouina, nec est multum bona, sed eius humor fortasse malus est valde. Porro hyrcina caro mala est absolute, facitque febres quartanas euenire. *Plinius lib. 28.* Caprinæ carnes in rogo tostæ, comicialibus dantur ad remediū ægritudinis suæ. *Aulcor.* De carnibus autem hædinis, quæ bonæ sunt etiam in cibo, dicitur inferius, vbi ageretur, de hædis.

De medicinis caprarum.

C A P. XXX.

Æsculapins. Capræ cerebrum cum melle carbunculos in vtre sanat. Sebum eius omni morsui, & læsuræ subuenit. Axungia quoque eiusdem cum rosis mixta pustulas, quæ in nocte grauescunt tollit, hoc etiã auribus instillatum surdos sanat. Caseus eius impositus omnes punctiones, atque dolores reprimat. Pili eius vsti fluxus omnes sedant. Vngulæ eiusdem tostæ, & cum pice liquida tritæ, & illitæ, allopiciam curant: lac eius bibitum arteriacum liberat, vermes occidit, pruriginem, & morsus sanat. Sanguis eius eadem facit, & venenum bibitum extinguit, lotia eius bibita, hydropicos sanant. Stercus eius omni dolori interius, & exteriori valet. *Ex li. de nat. rer.* Cornu capræ adustum si ante nares vere caduci teneatur, statim cadit. *Anic.* Cornu capræ adustum, & albificatum dentes fortiter abstergit, stringitque gingiuam, & sedat in flatu gingiuæ dolorem. Cum ex cinere vngulæ caprinæ cum aceto linitur, allopiciæ confert valde. Pellis caprinæ rasura super cūsum sanguinis posita retinet eum. Dicitur etiam quod recens pellis capræ candida posita super viperæ morsum attrahit venenū. Adeps caprinus stipticior est omnibus adipibus. Confert mordicationi intestinorum, & vlcibus eorum, & est fortior in cura vlcis intestinorum, quam porcini, propter congelationis eius velocitatem. Porcinus tamen mordicatione sedat vehementius. Item adeps caprinus confert cantharidibus. Hepar caprarum, & propriè hyrcorum detegit esse epileptici. Et quando epilepticus ipsum comedit, epilepsiam incutit. Aqua hepatis capri confert panno comesta, & in alcohol posita, & inclinatio super vaporem eius. Sanguis capræ bibitus cum melle confert dyssenteria. Item exiccatus & frigus retinet fluxum.

Plin. lib. 28. Capræ cornu, vel pilis accensis fugari serpentes dicunt. Cineremque ex carue porum, & illitum valere contra morsus eorum. Idem quoque cinis sudores inhibet. Sanguis capræ cum medulla de-

coctus

Nota.

Caro capra mala.

Vsus medicinalis.

Vngulæ & cornu vsus.

Probatio an quis caducus sit

Adeps.

anguis. coctus contra venena toxica sumitur. Idem etiam sic datur dyssentericis, & auxiliatur hydropicis. Iecur capræ contra papilionem, qui luminibus aduolat proficit, assum quoque caliacis subuenit. Corium eius cum pilo suo decoctum, vel succo epoto lieni medetur. Fel caprinum cum creta cymolea & aceto allopicias emendat. Idem quoque fel cum melle sumitur contra caliginem, vngularum eius cinere cum pice, fluës capillus continetur. Idibus vero serpētum, qui efficacius mederi desiderant, occisæ capræ defectam aluum cum fimo intus repecto statim illigant. Laudabiles quoque sunt medullæ hircinæ, & caprinæ. *Dioscorides.* Adeps caprinus cæteris magis est stipticus pascuarum causâ, vnde dyssentericis clysteribus miscetur. Ius fellis eius etiam pthificis auxiliatur. Bibentibus quoque cantharides subuenit. Fel caprinum adhibetur fistulis cum succo portii, adhibetur etiam medicaminibus vulnerum, & ea sine tumore sanat. Theriacis etiam admiscetur antidotis iuncto melle, dolorem restium veretrique suspendit. Leprosi & his qui fures habent in capite admixto nitro conuenit.

! De cæteris medicinalibus ex capra procedentibus.

C A P. XXXI.

Lac. **A** *Vltor.* Caprinum lac (vt legitur) post femineum est temperatissimum, quod etiam patet ex sequentibus. *Auic.* Lac caprinum temperatum est. Scilicet in subtilitate, & crassitie. Ideo minus nocet visceribus, quam aliud, quia plurimum eius quo pascitur constructiuum est. Confert catharris, ac retinet eos, & ipsorum acredinem meliorat, vlcerebus quoque palati confert, & tussi extenuationi ac spuro sanguinis, & vlcerebus vesicæ, vtile est etiam hæcticæ, & hydropisii ac duritiei splenis. *Vrina.* Urina caprarum domesticarum, & montanarum confert neruosis, & proprie spasmo & extensioni. Eadem sola & cum myrrha sedat dolores auris, valet etiam hipposarctæ vrina præcipue montanarum. *Stercus.* Stercus caprarum habet inde virtutem attractiuam, attrahit enim venenum vesperæ. Stercus caprarum siccum cum lana prohibet fluxum matricis. Ex eo quoque rectificatio per decoctionem in vino nigro, fit emplastrum morsui viperæ facientis sitim. Resoluit etiam scrophulas fortiter. Item in omni fluxu sanguinis administratur, adustum autem subtilius fit, & non calidus, & hoc conuenit allopicias. Item sterces valet excoriationi, & cum aceto super adustionem ignis, cum cera & oleo roseo. Idem cum adipe porci conuenit podagræ superpositum, & superischiatricam. Valet etiam duritiis iuncturarum, & etiam apostematibus earum, proprie cum aceto mixtum.

Casus. *Plin. lib. 28.* contra serpentum ictus valet lactis caprini haustus cum vna aminea, vel vrina, vel aceto. Itæ caseus eius cum origano impositus, vel sæpum cum ceta, Mileque præterea ex hoc animali remedia demonstrantur, quod equidem miror, cum febribus cætere negetur, amplior quoque potentia feris eiusdem generis. *Idem in eodem.* Lac caprinum stomacho est accommodatissimum: quia fronte magis, quam herba vescuntur, eo lienes sanantur, eiusdem potu cum sale ac melle alius soluitur, pinguisimum fit butyrum ex ouibus & capris. Ius caprinum contra cantaridas valet, & lac similiter, hoc quoque lacte tradunt lendes tolli, fimo cum melle allopicias expleri. Caseus caprinus recens valet his, qui viscum biberint, siccus autem ex aceto ac melle purgat vlcera: sebum caprinum cum calce strumas, vel fimo caprarum ex aceto bono decoctus, hunc etiam fimum ex vino illitum laudant contra rabiosi canis morsum. Capræ sebo in pulte alicacia phthisim, & tussim sanari tradunt. Costis vero fractis laudatur vnice. Caprinus fimo ex vino veteri aperit, extrahit, persanat. Item capræ fimo illitus epiphoris valet, & contra dolores oculorum medulla. Idem etiam in aceto cum melle decoctum neruorum doloribus putant vtilissimum. *Dios.* Lotium caprinum bi-

bitam calculos frangit & excludit. Idem in vase coctum, & cum lanis pessatis adhibitum dolores stericos curat. Oculorum quoque vulnera tollit. Fimus caprinus acris est, & diaphoreticus in virtute. *Auic.* Laudanum (vt *Laudanum* alibi iam dictum est) humiditas est pendens in pilis caprarum pascetium, & barbibus earum. Est autem subtile valde matutinum humiditatum crassarum viscosarum, resolutiuum, attractiuum, calefactiuum, aperitiuum otificiorum venarum, & cætera, quæ superius dicta sunt.

De Caprea.

C A P. XXXII.

Caprea. **P** *Lin. lib. 8.* Capræ transfigurantur in plurimas similitudines. Sunt enim capræ, sunt rubicapræ, sunt ibices, sunt & origes soli à quibusdam dicti contrario vestiti pilo, & ad caput verso. Sunt & damæ & pygargi, & strepsicerotes, multaque alia & dissimilia. Sed illa alpes, hæc transmarini situs mittunt. Capræ, vel ibices pernicitatis mirandæ sunt, quæquam onerato capite, vastis cornibus gladiatorumque vaginis, in hæc se librant, vt tormento aliquo rotati, in petris potissimum, & monte aliquo in alium transilire cupientes, atque recutso pernici quo libuerit exultant. *Idem lib. 11.* Natura cornua dedit ramosa capreis, sed parua, nec decidua fecit. Huius animalis sanguis non spissatur. Natura rubris capreis cornua dedit in dorsum adunca. *Isidorus.* Capreas agrestes creas dicunt, quas Græci, eo quod acutissimè videant rectè pandorces appellauerunt. Morantur enim in excelsis montibus & quamuis de longinquo sint, vident tamen omnes qui veniunt. Eadem & capræ, eedem, & ibices quasi auices, eo quod ad instar auium ardua, & excelsa teneant, & inhabitent: ita vt de sublimi vix humanis obtutibus pateat, vnde & meridiana pars ibices aues vocat, qui Nili fluentis inhabitant. Hæc itaque animalia (vt diximus) in petris altissimis commorantur, vt si quando ferarum, vel hominum aduersitatem persenserint, de altissimis saxorum cacuminibus se præcipitant, & in suis se cornibus illæsa suscipiunt. *Ambr.* Capra, vel caprea solo odore noxia declinat, vulnerata dictaminum perit, & de vulnere sagittas excludit, huius sanguine hausto leopardus sanatur. *Arist.* Agrestes capræ sagittis percussæ quarunt pulegium ceruinum, vt illas extrahant à corpore. Est autè capra vulturis præda. *Ex lib. de nat. rer.* Capra syluestris, quæ & capreola, vel rupicapra dicitur, bestia sæua est in comparem sui generis. In alias autem bestias timida, ac mansuetanima. Hæc in insula Creta, quando vulnerata est, pulegium quatit, quo comesto sagitta de corpore exilit: vix autem capi potest, quia celerissima est, & cum à canibus premitur, ad montes altissimos confugit. Plurima inter mares est discordia propter feminas, & hoc tempore coitus. *Dios.* Fimus caprarum syluestrium cum vino bibitus ictericos sanat, cum folio spicanardi bibitus mensuris imperat. Reliquos sanguinis fluxus cum aceto impositus abstinat, combustus, & tritus cum aceto, vel oxymele allopicias sanat. Arungie mixtus podagræ medetur. *Auicor.* Item de caprea sub ibicis nomine dicitur inferius, vbi de ibice.

De Capro.

C A P. XXXIII.

Capro. **C** A per est duplicis generis, domesticus ac syluestris de quibus loquuntur auctores cõfusè, sicut de capra & caprea, propter ipsius generis similitudinem ac nominis vnitatem. *Arist.* Finduntur capri pedibus in duo & in extremo illarum partium sunt scotulares vngularum loco. Somniat caper, sicut & homo. Caper vnus anni coit, filius autem quem primo genuerit melior est & crassior post generatis, quod non est in animalibus cæteris. Capri multum impingui non multum coeunt, nisi raro propter hoc macrificat eos pastores ante coitum. Capri vocem habent propriam qua se cla-

se clamant, quia tempore coitus se diuidunt, & pugnāt. **A** Caper multos habet ventres, sicut & vacca, & oues, malam habet carnem propter pinguedinis paucitatem. In Teutonia quidam capri detrahunt caudam, vsque ad terram: in quadam etiam regione *tendentur capri*, sicut oues in alijs locis. *Plin. lib. 8.* Caper oculos suffolos exonerat sanguine, puncto rubi, capra vero iunci. *Palladius ubi supra.* Admittendus autem caper eligendus est, cui sub maxillis duae videntur pendere verruculae, magni corporis, crassis cruribus, breui plenaque ceruice, auribus flexis, & grauidus, paruo capite, nitido spisso longoque capillo, ad necundas foeminas, & ante anniculum congruus, nondum durat vltra sexennium. Capella quoque similis eligenda est corporis, sed vberibus magnis. *Ex lib. de nat. rer.* Inuentus est aliquādo caper vtramque naturam habens, sicut in Hermophraditis hominibus accidit. Caper syluestris est animal sagacissimum, altos montes amat, & homines de longē ambulantes, si venatores sint, an viatores spectat. *Ancientia.* Fel capri confert caecitati propriēque montani.

De Ceruo.

CAPVT XXXIV.

I Sidor. Ceruus dicitur est *ῥῶν κερῶν*, id est cornibus: cerata enim Græcè cornua dicuntur. *Plin. li. 8.* cerui mulcētur fistula pastoralis & cantu, fugiunt auditu canum latratu, ceruus ad omnia stupet. Ideoque facilius obuium se præbet sagittantibus. *Dentibus in hu senecta declaratur,* senex enim paucos habet, aut nullos, nec in cornibus imis alioquin ante frontem prominent sensibus, sicut iunioribus. *Idem in lib. 10.* Aquila cum certis præliatur, multumque puluerem collectum insidens cornibus excutit in oculo, pennis ora verberans, donec in rupes præcipitat. Ne vnus hostis acrior est illis: horū ferunt vim non tolerant, & ea de causa ingrediuntur in conceptum. Cerui vicissim ad alias transeunt, & ad priores redeunt. *Idem in libro 11.* Nec alibi maior lasciuia natura luit animalium armis, ceruisque cornua sparfit in ramis. His tantum cornua sunt solida, & omnibus annis decidua. Nec superne primores dentes cerui habent. Qui vero putant eos in cornua absumi facile coarguntur ceruarum natura, quæ dentes superiores non habent, vt mares, nec tamen habent cornua: cæterorum ossibus adherent cornua, Ceruorum tantummodo cutibus enascuntur: ceruis in capite sunt vermiculi, sub inanitate linguæ, & circa articulum quo caput humero iungitur numero 20. produntur. Ceruis aures sunt scissæ, ac velut diuisæ, ceruis sunt renes quaterni, ceruorum anima, id est status serpentes vrit, eorumque sanguis non spissatur.

Glossa super Cautica canticorum. Cerui caligant oculis serpentes comedunt, & fonte haulto visum recuperant, ac superflua deponunt. *Aristoteles.* Ceruus est animal timidum, cornua quidem habens, & fissuram in vngulis. Dentes eius declinant ad inferius, habet quatuor dentes in vna parte oris, & in alia quatuor per quos molit, habet etiam duos magno alios, qui sunt in masculo maiores, & in foemina minores. Vox masculi crassior est, & altior, quam foeminae. Masculus vociferatur multum tempore coitus, & foemina quando timet. Ceruus itaque sicut & cætera magni cordis animalia timidus est, vocem vulpium timet. In sibilo autem, & cantu delectatur, itaque sibilantem, & cantantem sequitur, & alius eum occidit, vnde cum aures erectas habet, insidias sublequentis aduertit, postquam vero demiserit non aduertit. Item cerui pugnāt, & victus obedit victori obedientia forti, cum autem imprægnatur ceruus, latec propter venatores. Intestina cerui valde fetida sunt, vnde non comeduntur à canibus, nisi sint valde famelici. Sanguis cerui non coagulatur fortiter, sed leniter, sicut lac, in quo coagulatum non miscetur. Solum animalium mutat cornua, quorum eiectio fit semel in anno cum fuerit ceruus biennis, deinde oriuntur alia. Si castratur ante cremenentum cornuum, non ei oriuntur, & si

post, nunquam amplius crescunt, nec illa eijciunt, pro alleuimēto eijciūt cornua, quia dura sunt, solida & ponderosa. Nullum animal agreste videtur ruminare, præter ceruum, hic non habet fel hepatis applicatum. Habet autem pedes duos fillos, & in extremo vngularum loco sotulares, sicut & capri, & oues. Vrsus pugnat cum ceruis, cerui quoque ad inuicem pugna forti percutientes sese cum cornibus, & deuictus obedit victori. *Ex lib. de nat. rer.* Ceruus est animal velocitate mirabili, frontem habens ramosis cornibus asperatam. Quorum creatio fit, si biennis fuerit, tunc vsque ad sex annos prætate ramos augent. Deinde numerosiora fieri non possunt, sed maiora. Solum hoc animal cornua mutat, & supra modum gloriatur. Habet vnum vermem in capite, qui eum ferè vexat assidue. *Sed & omne animal, & ipse homo vermem habet sub lingua.*

De Inimicitia cerui cum serpente.

CAPVT XXXV.

Plinius libro 8. Ceruus cum serpente pugna est, inuestigant caernas, nariumque spiritu attrahunt renitentes. Ideo singularis odor abigendis serpentibus est, adusto ceruino cornu. Contra morsus vero præcipuum remedium ex coagulo hinnuli matris in vtero occoili. *Isidorus.* Cerui serpentium inimici, spiritu narium ipsos de caernis extrahunt, & superata veneni pernicie ipsorum pabulo reparantur. *Ambrosius.* Coluber itaque fugit ceruum, ceruoque cibus est venenum. *Physiologus.* Ceruus vbi serpentem agnouerit esse, implet os suum aqua, confunditque in foramine, deinde cum quodam oris sui spiramine serpentes foras attrahit, & pedibus suis conculcans ipsum interficit. Ceruorum autem duo sunt genera, vnum quod vt inuenerit serpentem in caernia, vbi latitat, statum immittit, vt exeat & egredientis collum percuciens hinc, & inde occidit eum & deuorat. *Postea vero propter tumorem* ad aquas purissimas currit, ac venenum euomit, sed inter hunc tumorem pilos mutat, & cornua abijcit. *Aliud est genus,* quod si serpentem inuenerit, occidit, & post victoriam ad montem, vbi pabulum inueniat, tendit. *Plin. li. 18.* Ceruos exitio serpentibus esse nemo ignorat, extractos mandentes. Nec ipsi quidem spirantes tantum aduersantur, sed membratim quoque. Nam eorum cornu si vratur, serpentes nidore dicuntur fugari, ac de summo gutture vltis ossibus congregari. Pelles eius subtractæ securos præstant ab illo metu somnos. Sanguis etiam cerui valet contra serpentes. Fugiunt omnino cerui quoque dentem habentes, aut perunctos medulla, sebo, vel illius tactu. Coagulatum eius ex aceto potum ab icu serpentis reddit securum. Et si tractatum sit, eo die serpens non ferit.

De ceruorum sagacitate.

CAPVT XXXVI.

Aristoteles. Ceruus est animal sapiens, de quo etiam opinantur, quod inter animalia quadrupedia discretus sit, quia super viam vbi se non applicant animalia, prope homines parit. *Plin. lib. 8.* Ceruus quoque sua malignitas est, quamuis placidissimo animalium, urgente vi canum, vltro confugiunt ad hominem, & in pariendo semitas minus cauent humanis vestigijs tritas, quam quæ secretæ sunt ac feris oportunæ. Mariae tranant gregatim natantes, ordine potrecto capita sua præcedentium clunibus imponentes, vicibusque ad terga redeunt, hoc maxime notatur à Cilicia Cyprum trajicientibus. *Nec terras vident, sed in earum oleo natant:* his cum serpente pugna est, vt supra dictum est. Bene quoque bono suo inuidentes, dextrum cornu negant inueniri, tanquā prædictū aliquo medicamento. Idque mirabilius est, quod cū omnibus annis & in viuarijs mutet, defodi ab his putant, foeminae quoque purgant se ante partū herba, quæ Syle dicitur, & sic facilius pariunt. Febrim hoc animal non sentit, quin potius huic medetur tumori. *Ambrosius.* Ceruus cum nondum habet cornua,

Ceruis

Ceruis

Ceruis

Ceruis

Ceruis

Ceruis

Ceruis

Pugna ceruorum.

Vermis in capite. Nota.

Ad abigendum serpentes.

Duo genera ceruorum.

Remedia ex ceruo.

Quadrupedia discretior ceruus.

Odorantur terras ultra marinas.

Ceruis sese curat.

Mittunt cornua in aqua.

Modus venandi ceruorum.

Dictamnus extrahunt sagittas.

Parit in vixitru.

tamen fronte præludit, & ea quæ nondum expertus est, tela imitatur. *Ceruis quando ægrotat ramusculos oleæ comedit, & sanus fit. Isidorus.* Cerui (vt dictum est) serpentium inimici, cum infirmitate grauari persenserint, spiritum narium eos extrahunt de cauernis, & superata veneni pernicie, eorum pabulo reparantur. Dictamnium herbam ipsi prodiderunt. Nam eo pasti sagittas acceptas excutiunt. Mirantur autem sibilum fistularum, arreptis auribus acute audiunt, sub missis nihil: sed quando immania flumina, vel maria transnatant, capita clunibus præcedentium supponunt, sibi que inuicem succedentes, nullum laborem ponderis sentiunt. *Solinus.* Cerui acceptis canum latratibus, secundum ventum vias dirigunt, vt odor cum ipsis recedat. Si maria tranant, non aspectu petunt litora, sed olfactu. Infirmos ponunt in vltimo & lassorum capita clunibus per vices sustinent. *Ex li. de na. re.* Cerui cornua in aquis mutant, quia dextrum cornu medicaminibus vtile nolunt reperiri ab homine, cum autem serpentem vorauerit, veneno æstuante permotus ad fontem aquarum festinat: amat enim aqua dulci purissima associari.

De ipsorum venatione.

CAPVT XXXVII.

Aristoteles. Ceruis mas cum impinguatur latet, vt non ipse propter pinguedinem venetur. Cerua quoque cum filijs suis vadit ad loca latentia, sicut fissuras lapidum, quæ non habent, nisi vnum introitum. Venatura autem ceruorum est secundum hunc modum, homines duo vadunt simul ad venandum, quorum vnus sibilat, & canit ceruisque sequitur cantum, quia delectatur in ipso, & tunc alius traicit ipsum venabulo. Et si quidem auriculæ cerui fuerint eleuatae audiet fortiter, statimque cognoscat illum, qui traicere volet, si vero fuerint demissa non cognoscat. *Plin. li. 8.* Cerui mares soluti desiderio libidinis, auidè pabula petunt, ac vbi præpingues se senserint, latebras quærent, fatentes incommodum pondus. Alias vero semper in fuga quiescunt, stantes quoque respiciunt, & cum prope ventum est, rursus fugæ præsidia repetunt, fugiunt autem latratu canum audito secunda semper aura, vt habeant cum ipsis vestigia. Fistula vero pastoralis mulcentur, & cantu, cæterum animal simplex est omnium rerum miraculo stupens, in tantum, vt equo, vel buccula propius accedente, hominem iuxta venantem non cernat, aut si cernat arcum ipsum sagittasque miratur. Porro dictamnium herbam extrahendis sagittis potentem cerui monstrauere, eo percussis telo pastu herba illius eiecto. Vigente quoque vi canum vitro ad hominem confugiunt. *Glossa super cantica.* Cerui canibus insequentibus per dumeta cornibus dorso impositis illa si euadunt. *Ex lib. de nat. rer.* Dicunt venatores, quia si ceruis à canibus insecutus, aquas bibens intrauerit, à lassitudine refocillatur, & ad cursum reparatur.

De Ceruorum generatione.

CAPVT XXXVIII.

Glossa super Cantica. Cerui tempore amoris, à patria discedunt, & tunc alter clunibus alterius capite imposito se sustentant, ordinatè incedentes, primoque fatigato vltimus succedit. *Plin. vbi supra.* Cerua in pariendo semitas minus cauet, vt dictum est, humanis vestigijs tritas, quam quæ secretae sunt, ac feris oportunæ. Conceptus earum post arcturi sydus, octonis mensibus ferunt partus interdum & geminos, à conceptu separat se, at mares relicti, rabie libidinis sæuiunt, & fodiant scrobes. Tunc rostra eorum nigrescunt, donec aliqui abluant imbres. Iam vero soluti desiderio libidinis, auidè pabula petunt. Ceruæ (vt dictum est) purgantur ante partum herba, quæ dicitur syle, & sic vtero faciliore vtuntur. *Idem in libro 28.* Tradunt quoque ceruas cum se grauidas senserint deuorare lapillum, in excrementis repertum, qui adalligatus custodit partum. *Arist.* Ceruis

(vt dictum est) masculus vociferatur multam tempore coitus. Cerua non potest coitum pati propter duritiem virgæ maris, recipit autem fugiendo. Cerua paritura prius draconem comedit, cum vero parit, subito comedit secundinam fetuum antequam cadat ad terram, & est eius secundina venenum. Parit autem super viam, quoniam ad locum illum animalia se non applicat, propter homines. Post partum vero filios ad loca latentia vnum introitum habentia ducit. Vnde cum alijs animalibus pugnare possunt. *Ex li. de nat. re.* Ceruorum mares statuto veneris tempore sæuiunt libidinis rabie. Fæmine vero concipiunt ante arcturi sydus, id est Augusto exeunte, ac Septembri intrante. Separant autem se conceptus tempore. Parit autem cerua in via calcata, & cum fetu suo currit sequendo ventum, ne si curreret obuiam vento, ventus vaporem eius defrensus nunciaret iter suum insequentibus eam, vt moreretur. *Porro iuxta Solinum* cerui teneros fetus studiosè occultunt, & absconditos inter profunda frondium, vel herbarum, pedum verbera castigant ad latendum. Cumque maturerit ad fugam robur, exercitio cursus docent, ac per abrupta salire assuescunt.

De Morbis ac senectute ceruum.

CAPVT XXXIX.

Plinius lib. 7. Ceruis quandoque fit intestino dolore ita infirmus, vt rumpatur interius. Febrium morbos (vt dictum est) hoc animal non sentit, quin etiam huic medetur timori. Cerui quoque à phalangio percussis, quod est araneæ genus, aut aliquo simili, caneros edendo sibi medentur. *Isidor.* Cerui cum infirmitate grauari persenserint, spiritum narium serpentes de cauernis extrahunt, ac superata veneni pernicie, illorum pabulo reparantur. Herba quoque dictamnio pasti sagittas acceptas excutiunt. *Ambrosius.* Cerui quoque (vt dictum est) quando ægrotant ramusculos oleæ comedit, & sani fiunt. *Solinus.* Cerui pro ætate ramos augent. Item incrementum in sexennis perseverat. Denique numerosiora fieri vltra non possunt, sed crassiora, quæ quidem castratis, nunquam crescunt, nec tamen decidunt, patuit eos, nunquam febrescere. Dentes vero monstrant in eis senectutem, cum aut pauci inueniuntur, aut nulli. Ad dignoscendam vero eorum viuacitate Alexander Magnus torques plurimos ceruis innexuit, qui post annum centesimum capti, necdum senij indicium præferrebant. *Glossa super psalmum 40.* Ceruis senio grauatus excrecentibus pilis, & cornibus, serpentem naribus haurit, quo hausto æstuat veneno, vnde fontem ad bibendum ardentissimè desiderat, quo hausto pilos deponit & cornua. *Ex libro de natura rerum.* Ceruis senex (vt ait Aristoteles) dentes non habet, vel paucos habet. Venatores autem pro experimento certissimo prodiderunt, quod ceruo ad ætatem grauidam veniente, osse capitis sub oculo terebrato, naturaliter vesperæ concretæ ac formatae interius ex humore superfluo, vel (vt alij autumant) ex medulla prodeunt euolantes. Et tunc dicunt eum non posse diutius viuere, nisi secundum quod supra dictum est innouetur. Aliquando etiam eodem modo vespas dicunt prodire concretas à naribus cerui.

De Carnibus ceruinis, & adipe, & sanguine.

CAPVT XL.

Isaac. Ceruina caro dura est ad digerendum, & melancholica, sed tamè diuersa secundum cõplexiones & ætates, sicut de boue diximus. Nam lactantes cæteris decentiores, iuuenes autem duriores, decrepiti vero pessimi. Sed iuuenes si castrati fuerint, meliores sunt, quia calore temperantur & siccitate. *Auit.* Carnes ceruorum cū crassitudine sua velocis sunt descensionis, & faciunt euenire febres quartanas. *Idem,* caro cerui confert spasmo, & adeps similiter, qui scilicet adeps vehemētis calefactionis est. Et linimentū ex eo factū vanenosa fugat.

Aristoteles.

Aristoteles. Hepar vero cerui valde malum est, quia corpus eius valde malae complexionis est. *Solinus.* Patuit ceruos, nunquam febrescere, quam ob causam confecta ex medulla ipsorum, & ungula, sedant calores hominum languentium. Legimus plurimos matutinis diebus ceruinam carnem degustare solitos sine febribus longaeuissimose, quod demum proderit, si vno vulnere fuerint intercepti. *Plin. lib. 25.* Omnes animalium medulla molliunt, complent, siccant, excalesciunt, laudatissima vero ceruina. *Idem in eodem.* Cerui medulla liniendo sanantur vlcera, sanguis eius aluum sistit. *Dioscorides.* Sanguis cerui perunctus araneas, & vulnera mala compescit. *Hali ubi supra.* Sanguis cerui fricatus, valet contra venenum, quod sagittis supponitur.

De Ceruorum cornibus.

CAPVT XLII.

Aristoteles. Ceruus solus habet cornua solida radicitus, & dura, solusque mutat ea quolibet anno, scilicet postquam fuerint completa. Deicit enim propter necessitatem, & propter pondus, habetque iuuentum ad velocitatem corporis, nam multa ramificatio cornuum magis ei nocet quam iuuat. Eicit autem ea, ubi graue est inuenire. *Vnde prouerbum; Vade ubi ceruus eicit cornua.* Praecipue vero cornu cerui dextrum, sinistrum enim aliquando inuenitur, abscondit enim ipsum, vnde putatur, quod in eo sit aliquod magni iuuentum. Eiectis autem cornibus non apparet, quoniam armis caret. Itaque timens lupos latet, nocte vero exit ad pascua, cumque redeunt cornua, sub sole stat quasi maturans, & desiccans ea, cum autem creuerint, experitur ea confricando ad arbores, & tunc exeunt secum, quoniam habent arma. Olim deprehensus est ceruus, super cuius cornua creuerant hederæ, scilicet ex arborum fricatione iuxta *Plinium*, & hoc accidit, quia cornua tunc erant mollia, profunditates in se concavas habentia. Solus ceruus (vt dictum est) habet cornua dura, non concava, ceterorum namque sunt vacua. Cornua eius vsque ad sex annos augmentantur, & extunc ætas illius cognoscitur. Senex autem cognoscitur, quia dentes non habet. Quidam tamen dentes habent, sed paucos. *Plinius libro 8.* In ceruis cornua mares habent, folique animalium anniis omnibus statuto veris tempore amittunt. Latentque amissis velut inermes. Indicia quoque ætatis in illis gerunt, singulis anniis adijcientibus ramos, vsque ad sexennes. Ab eo tempore similia reuiscunt, nec potest ætas discerni, sed dentibus senecta declaratur. Non decidunt castratis cornua, nec nascuntur: quamdiu carent his, noctibus procedunt ad pabula. Erumpunt autem renascentibus tuberibus, primo aridae cuti similia. In crescentia solis vapore durant.

De Medicinis ex cerui cornibus.

CAPVT XLIII.

Ceruis (vt supra dictum est) cum serpentibus pugna est. Ideoque singulatis serpentibus abigendis odor est adustum cerui cornu. *Plinius.* Cornu cerui vsu nidor comiciali morbum, siue caducum deprehendit. Eiusdem cornu cinis illitus ex aceto, vel rosaceo dolorem capitis sedat. Idem cinis dentes mobiles fricando, vel colluendo confirmat, eorumque dolores mitigat. Idem quoque valet erudi cornu farina. Item cinis prædictus rheumatismos sanat, & sanguinis excretiones curat. Cæliaci ac dysenterici medetur tribus digitis in portione aquæ acceptus. Tyncarum quoque generat, id est vermes, pellit potatus. Regio morbo prodest ex vino. Vlcerata quoque sanantur eo, vel medulla cerui (vt dictum est) liniendo. *Solinus.* Ex cornibus autem cerui, dextrum efficacius est ad medelam. Si vero angues fugare gellitas vitrumbe vras. Quodque vsum præterea nidore suo vitium aperit ac detegit, si cui morbus esset comicialis. *Auctus.* Quia vero cornu dextrum (vt

dictum est) ad medelam, efficacius est. Ideo dicit *Plinius*, quod ceruus hoc inuidens, homini, cornu dextrum abscondit ne queat inueniri. Idem quoque dicit liber de nat. re. *Aristoteles*, vero dicit eum abscondere cornu sinistrum, tanquam in eo sit aliquod iuuentum. *Ani. in 2. can.* Cornu cerui adustum donec albescat, abstergit dentes fortiter, stringitque gingiuam, & sedat inflatæ gingiæ dolorē. Item cornu cerui, & capræ adustum, & albificatum, sicut sal ablutum prohibet materiam ab oculo. Cernu cerui adustum ablutum confert sputo sanguinis, & dysenterici. Item detumescere facit latus, nec stomacho nocet, & confert ictericiæ. *Æsculapius.* Cerui cornu omnes humores exiccat, & in collytijs ponitur. Combustum dentes ex eo fricatos confirmat. Puluerizatum, & cum vino bibitum caducos sanat, & fluxus ventris restringit ac lumbricos occidit, quod si aduratur in domo, serpentes odorem illum fugiunt.

De ceteris ex ceruo medicinalibus.

CAPVT XLIIII.

Physiologus. Ceruorum lachrimæ collectæ, & ossa inuenta in corda ipsorum apta sunt potui cordis pulsu laborantibus. *Platearius.* In corde cerui reperitur quoddam os in sinistra parte, in qua est quædam concavitas, ad quam splen habet respiraculum, & emittit superfluitatem, quæ ibi propria siccitate in substantiam mutatur ossuolam. Illud est de sanguine cordis subrum, habet virtutem depurandi sumum melancholicum. Datur & contra cardiacas, & syncopem, & contra hæmorrhoides. *Æsculapius.* Præterea si quis in corio cerui voluit, serpentes non timet: medulla quoque cerui dolores sedat. *Hali.* Coagulum cerui contra potum cicuta, & fungorum esum prodest. Vrina cerui ipsius dolorem adiuuat. Ventositati stomachi, & intestinorum prodest. Auribus instillata medetur earum vlceribus instillata quoque naribus illius, qui odoratu priuatus est, manifestius prodest, ac etiam si caput lauetur furfures extirpat. Testes cerui siccati, & in vino sumpti tyrix morsum iuuant. Extremitas vero caudæ cerui si bibatur interficit. *Auicenna in 4. canone.* Extremitas vero caudæ cerui venenim est, & ipsam bibenti accidit angustia vehemens, & syncopis, & mors. Sed cura eius est, vt euomat cum butyro, & aneto, deinde in potu dentur auellanæ, & fistici, & forlulaharagi confecta simul. *Plinius libro 28.* Pulmo ceruinus cum gula subarefactus in fumo, deinde tussis ex melle tussim sanat. Coagulum cerui ex aceto sanguinem sistit, hinnuli vero coagulum matris vtero execti summis præfertur remedijs.

De cuniculo.

CAPVT XLV.

Sidorus. Cuniculi sunt genus agrestium animalium, sic dicti quasi caniculi, eo quod canum indagacione capiuntur, vel à speluncis excludantur. *Plin. li. 8.* Leporum genera sunt, quos Hispani cuniculos appellant. Varro auctor est à cuniculis suffossum in Hispania oppidum. Cuniculi fecunditatis innumere sunt, famemque Balearum insulis populans messibus afferunt, certumque est Balearicos aduersus eorum prouentum auxilium militare à diuo Augusto petijlle. Fetus ventre exectos, vel vberibus ablatos non repurgatis intraneis in cibatu grauissimos habet, laurices vocant. Magnaque propter eorum venatum in terris est gratia. Inijciunt eas in specus, qui sunt multiformes in terris, vnde & nomen animalium, atque ita eiectos superne capiunt. *Auicenna* est Archelaus quot sint corporis cauerne ad excrementa lepori totidem annos esse ætatis. Varius certe numerus reperitur. *Idem* vtramque vim singulis inesse. At eos sine mare aquæ genere benignaque circa hoc natura, Innocua, & esculenta generauit animalia fecunda. *Ex libro de natura rerum.* Cuniculus est bestia lepore minor, colore, & forma prope ei similis.

Ungula.
Medulla.
Contra fe-
bris.
Quia autem
ceruus cer-
uus.
Præterea.
Urina
cerui
prodest
ventrosi
et
intestini
prodest.
Urina
cerui
prodest
ventrosi
et
intestini
prodest.

Lachryma
osim.
Sanguis.
Medulla.
Congulum
urina.
Testes.
Cauda.
Pulmo.
Cuniculi.
Auxilium
militare
contra
lepores.
Sine mare
signum.

Hæc in antrofa habitacula terrâ fodiens nocte vineta
frugesque depascit. Mane vero antrum ingrediens os
eius æquat terræ pulvere, per intrinsecus, ne superue-
nientes homines per diem eius habitaculum deprehendat.
Vbicumque habitant cuniculi multiplicantur nimis,
quia sæpius in anno pariunt, cumque aliqui ex eis
aliquid illic aduersi senserint, alias fugiunt. Nec morâ
ceteri sociorum iniuria dedignati, locum cum illis di-
mittunt. Hi auerfis posterioribus coeunt, quoniam il-
lis auersum est membrum genitale. *Isaac.* Cuniculus
vim habet dissoluentem, propriè etiam stomachum
confortat, ventrem dissoluit, urinam prouocat, vtilius
quoque eis, qui elephantico morbo apparati sint.

De damula, & dromeda.

CAPVT XLV.

Damula.

Martialis.

Emplastrum ex carne damula.

Virga.

Dromeda.

Hædus.

Sanguis hædi medicinalis.

Pulmo.

Caro.

Famini.

Veterum tam præ crassi nutrimenti.

I Sidorus. Damula vocata est, eo quod de manu effu-
giat, tumidum animal, & imbellis. *Vnde Martialis.*
*Dente timetur aper, defendant cornua ceruum, Imbellis da-
ma, quid nisi præda sumus? Glossa super Parabol.* Damula
est animal mundum, velox, perspicax, vnde scriptum est.
Errere quasi damula de manu, &c. Plinius ubi supra. Dam-
raro mansuescunt, cum feræ iure dici non possint.
Complura namque sunt nec placida, nec fera, nec me-
dix inter vtrumque naturæ vt in volucris hyrundi-
nes, apes in campo, in mari delphini. *Idem in lib. ii.* Na-
tura dedit cornua damis in aduersum, erecta autem ru-
garumque ambitu contorta, & in leue vestigium ex-
cuta, vt lyras decerent. *Aucenna in 2. cano.* Damulæ ca-
ro more emplastri ponitur super dolores iuncturarum.
Eadem cum vino miscetur, & bibitur propter epilep-
siam, vel sôda. Item exsiccata cum vino in potu accepta
confert venenis. *Hali.* Virga damulæ siccata trita, & bi-
bita morsui serpentium prodest. Idem facit, & virga
cerui. *Idem.* Dromeda genus est camelorum, minoris
quidem stature, sed velocioris, vnde & nomen habet.
Nâ dromos Græcè cursus, & velocitas appellatur. Cen-
tū enim, & amplius miliaria vno die peragere solet. Quod
scilicet animal sicut hos, & ovis, & camelus ruminat.

De hædo.

CAPVT XLVI.

Hædus ab edendo dictus est. Parui enim pin-
guissimi sunt, & saporis iocundi. Inde, & edulium
vocatur. *Palladius ubi supra.* Hædis autem nutriendis
supra lactis abundantiam edera, vel lentisci cacumina
sæpe præbenda sunt. *Plinius lib. 8.* Hædi Luna decre-
scente castrandi sunt, sicut & vituli. *Idem in libro 18.* San-
guis hædi recens cum aceto acri feruens potus languis
excreationes iuuat. Eius pulmo ebrietatem arceat, &
vrinæ incontinentiam cohibet. *Quidam etiam carnem*
hædorum recentem cum pilo suffumigant, eodemque
*nidore serpentes fugant. Utuntur & ipsorum pelle re-
cente ad plagas. In profluuiio mulierum vile putant eo-
rum pilos suffumigari, & in profluuiio sanguinis hædi*
coagulum bibi. Hædi coagulum prodest contra viscum,
& contra cameleonem, album sanguinem, & taurinum.
Idem ex aceto sanguinem sistit. Capræ quidem sanguis
*(vt dictum est supra) decoctis cum medulla sumitur con-
tra venena toxica. Hædinus autem sanguis contra reli-
qua. Famini hædi cinis intestina rupta mirè sanare*
traditur, hædi quanto fuerint à nativitate remotiores
tanto erunt deteriores, Econtra autem est de fetu
*porcæ. Nam fetus sicæ quanto fuerit nativitati pro-
pinquior, tanto erit melior, humidæ vero deterior, hæ-
di, siue capri dum lactantes sunt, digestionis obediunt,*
*propter carniū suarum teneritudinem, & ætatis par-
tuitatem. Econtra est de carnibus caprinis, vt superius*
dictum est. Aucenna. Caro quippe caprarum veterum
crassi nutrimenti est, ac vehementis calefactionis, &
difficilis digestionis. Caro vero parui melior est, sicut
hædi, hæc enim subtri ioris nutrimenti est, magisque sus-

ceptibilis digestionis. *Idem.* Caro hædina minorum est
superfluitatum arietina. Et etiam omnis animalis sicæ
complexionis caro melior est parui, quam magni, vt
caro hædi. Coagulum hædi sanat à veneni omnibus
morsuris. Sanguis que edi recens, antequam coaguletur
acceptus, & cum aceto tribus diebus bibitis calefactus
valet, vt quidam testificati sunt, & ad conseruandam
mamillam, ita vt remaneat stans. *Renes hædi lactantis*
laudabiliores sunt renibus cæteris. Hali. Coagulum
hæduli contra potum cicutz prodest, eique qui fungos
comedit.

De equo.

CAPVT XLVII.

Equus. Equi dicti sunt, eo quod quando quadrigis
iungebantur, æquabantur, paræque forma, & simi-
les curiū copulabantur. Caballus autem antea dictus
est à cauo, eo quod gradiens vngula impressa terram
concauet, quod reliqua animalia non habent. Inde &
sonipes, quia pedibus sonat. *Plinius libro 8.* Schythæ per
bella fœminis equorum vti malunt, quoniam vrinam
cursu non impedito reddunt. *Viuant mares annis ali-
quando quinquagenis, fœminæ minore spacio. Eadem*
*finem crescendi capiunt quinquennio, mares anno ad-
dito. Idem in libro 10. Animalia quibus continuis dentes sunt*
*in potu sorbent, vt equi, & boves. Idem in libro 28. Equi ad-
alligati dentes luporum insatiabilem præstare dicuntur cur-
sum. Aristoteles.* Equus oculos habet diuersi coloris
vrius ab altero. Nec est oculorum varietas nisi in ho-
minibus, & equis. Contra naturam etiam omnium ani-
malium est, quod cum senescit equus dentes eius al-
bescunt. Item equus felle caret. *In corde equi, & vacca*
sunt ossa. Ibis avis est, quæ odit equum, & vocem eius
*imitando stupefacit ipsum, ac fugere cogit, & forte in-
terficat. Equus diligit aquam turbidam ad bibendum,*
sicut vacca elaram. Glossa. Ideo *Egyptus fortè abundat*
equis, quia Nilus turbidus est. Idem Aristoteles. Deni-
que si fuerit aqua clara plerumque turbat equus illam
pede. Multum quoque diligit per aquam natate. Habet
fel hepatis applicatum, sicut ceruus, & mulus. Voces
equorum diuersificatur secundum ætates. Nam in pri-
mo sunt debiles. Sed vox masculi maior est, in senectute
firmantur voces, & fiunt maiores. Et quando coire
incipiunt erit vtriusque vox maior, fœminæ tamen cla-
rior. Item animalia dentes æquales habentes, quæ non
ex eis faciunt ferram, fugunt aquam vt equus, & taurus.
Animalia quoque soleas habentia, sicut equus, & mulus,
& asinus vnicum habent vterum: animal filisuris pedum
carens, & paucos filios habens, distinctionem ha-
bet mammillarum sub ascellaria, sicut equa, & camela.
*Lat equæ, & asinæ non est conueniens, vt sit calci ma-
teria. Natura ordinavit caudas equorum longas cum*
*pilis, & iubas in collo, deditque pro iuuamento veloci-
tatem equis. Somniat etiam equus, sicut homo, & tau-
rus, & caper, & canis: pugnat autem, & tempore dentes*
mutat, non tamen omnes simul. Ex li. de nat. rerum. Sola
quidem animalium equus ac ceruus, & vacca habent in
corde ossa cartilaginosa, & hoc propter sui magnitudi-
nem, vt scilicet cor suis ossibus sustentetur. *Asinayms*
in lib. de mitil. Si calcaverit zosach, id est equus vbi ve-
stigium fuerit dorim, id est vrsi, accidit stupor eius pedi.
Reuatus Vegetius de re militari. Equorum setæ de caudis
ac tubis ad balistas viles asseruntur, licet arcus vel ba-
listæ cæteraque ornamenta, nisi funibus neruibus in-
tenta, nihil prodesse dicantur.

De ingenio, & affectu equorum.

CAPVT XLVIII.

Solimus. Equis inesse iudicium, documentis plurimis
est patefactum. Nam equus Alexandri. Buccephalus
cum ab equario suo alias molliter federetur, accepto
Regio stratu neminem vnquâ alium præter dominum
velere

Coagulum hædi.

Renes.

Equus.

Cabalus.

Qua ferit in potu vt equi semper curant.

Nota.

Mares equorum in senectute.

Cauda equorum cum longa.

Indicium equi.

vehere est dignatus. Documenta eius in praelijs plura sunt, quibus Alexandrum crudelissimis certaminibus ope sua extulit. Equus Caij Caesaris nullum præter Cæsarem dorso recepit, cuius priores pedes, facie vestigij humani tradunt fuisse. Regem Scytharum, cum singulari certamine interemptum, aduersarius victor spoliare velle, ab eius equo calcibus morsuque laceratus est. Affectum etiam equinum lachrymæ probant. Denique interfecto Nicomede Rege, equus eius inedia vitæ expulit. Inimicos etiam partis suæ norunt, ita quod hostes inter prælia morsu petunt. Verù hi mores in equorù genere præstantissimo reperiuntur. Nam qui infra nobilitatem facti sunt, nulla documenta sua præbuerunt. Voluptatem in his inesse, circi spectacula prodiderunt. Quidam enim equorum, cantibus tybharum, quidam saltationibus, quidam colorum varietate, nonnulli etiam accensis facibus ad cursus prouocantur.

Istorum. Equorum quidam hostes in bello sentiunt, adeo vt aduersarios morsu petant. Aliqui etiam proprios dominos recognoscunt, oblitam mansuetudinis nisi vincuntur. Aliqui præter dominum dorso nullum recipiunt. Interfectis, vel morientibus dominis, multa lachrymas fundunt. Solum enim equum fertur propter hominem lachrymas, & doloris affectum sentire, vnde in Centauris equorum & hominum natura permixta est. Solent etiam ex equorum, vel mestitia, vel alacritate, futurum euentum dimicaturi colligere. *Alexander.* Certissimum autem est, quod equi generosi suos dominos affectuose diligunt, quod patuit in equo Rodati, qui mortuo Carolo Magno monachus apud Melden effectus, post multa tempora irruentibus Paganis, equum quem ibidem deposuerat insilijt, quem gaudenter equus, licet iam grandæuus suscepit, portauitque gratanter, quousque de hostibus suis triumphauit. Et hic erat de illis, qui nullum sefforem præter dominum proprium admittere voluit. *Plin. l. 8.* Equis est cognationum intellectus, & in grege prioris anni sororem libentius, quàm matrem committatur. Inuenimus equum, detracto operimento oculorum, cognito cum matre coitu, prærupta petisse, atque examinatum fuisse. Et eadem causa æquam in agro Reatino, laceratumque aurigam pariter inuenimus. Equus ergo est animal fidelissimum erga homines sicut & canis. Pugnam prælagit, & amissum dominum luget. Tamque illi docilitas, vt vniuersus Sybaritani exercitus equitatus, ad Symphonie cantum saltatione quadam inueniatur moueri solitus.

De generatione isforum.

CAPVT XLIX.

Aristoteles. Equus, & equa plus diligunt coitum quam animalia cætera, præter hominem. Equa quoque fuit concupiscentia coitus, olfaciendo se inuicem ore ad os concupiscentiam prouocant. Masculus supra matrem suam non salit. Vnde equus aliquando, sicut supra dictum est, matrem suppositam agnoscens, subito fugit, seque præcipitavit. Coit autem equus duum, vel trium annorum, sed debile generat. Fortis autem est à quatuor annis vsque ad vicemum, & fortis est quousque generat. Tota vita sua coit. Et vsque ad annos 30. vel vsque ad 35. viuit. Equa vero vsque 40. Equus cum equa coit etiam impregnata. Nullaq; femina post impregnationem recipit coitum, nisi mulier, & equa. Equus implet matricem femina non determinatis diebus, sed aliquando vno, vel duobus, aut tribus, vel amplius. Et est equorum coitus iuuenum ante tempus determinatum, si bonum habuerint cibum. Non est lædens coitus equorum, sicut coitus taurorum. Partus equarum melior est, quam omnium aliorum quadrupedum. Apparetq; præcipue in equabus, & vaccis menstruum. *Plinius vbi supra.* Ad generandum quidem paucis animalium minor fertilitas est, quam equis. In hoc genere grauida stans parit: præter cæteras fetum diligit, amissa parente in armenti grege, reliquæ fæcæ cibum educant. Coitus equinoctio verno, partum in eo genere vnde

im mensibus ferunt, duodecimo gignunt. Constat in Lusitania circa Vlixipponem oppidum, & Tagum amnem equas flante Fauonio obuicias, animale concipere spiritum, cumque fieri partum, & ita gigni perniciosissimum, sed triennium vitæ non excedere.

Idem in libro 10. Equi singulos gignunt, sicut cameli, & elephantum. Equarum iugas tonderi præcipiunt, vt aliorum coitum patiantur humiliatæ, comantes eadem gloria superbire, à coitu solæ animalium equæ, currunt ex aduerso ad aquilonem austrumve, prout marem, aut feminam concipere. Colorem illico mutant rubiore pilo, vel quicumque sit pleniore. Equos, & canes ac fues hinnitum matuum appetere. Feminas autem post meridiem blandiri diligentiores tradunt. Item equas post vnum aut tertium diem ab enixu admitti vtiliter putant, coguntque inuitas. *Solinus.* Equarum libido extinguitur rubis tonsis. In quarum partu amoris nascitur veneficium, quod in frontibus præferunt recentes editi, fuluo colore, caricis magnitudine simile, hippomanes nominatum. Quod si perceptum statim fuerit, nequaquam mater pullo præbet vbera vellicanda. Quo quis acrior fuerit, specique maioris, eo profundius nares meritat in bibendo. Mas (vt dictum est) ad bella nunquam produci ut apud Schytas, eo quod femine exonerare vesicas, & in fuga possint. In proximis Vlixipponis oppidi equæ lasciuunt mira facunditate. Nam aspirante Fauonij vento concipiunt, & sitientes viros, aurarum spiritu maritantur. Edunt ergo equæ, & ventis conceptus. Sed hi nunquam ultra triennium æuum trahunt. *Ex libro de natura rerum.* Equa sterilis intelligitur esse, si non primo coitu capere generare. Impregnata vero quandoque facit abortum, si ante nates eius candeja cerea extinguitur.

De emissarijs ad equas admittendis.

CAPVT L.

Albius lib. 4. Equi vero emissarij saginati ante vel post mensis Martio, generosis equabus admittendi sunt, & repletis scemimis, iterum ad stabula colligendi. Neque tamen æqualem numerum omnibus debemus exhibere, sed æstimatis viribus vniuscuiusque emissarij submittenda sunt pauca, vel numerosa coniugia. Quæ res efficiet, emissarios non parua ætate durare. Iuueni cum equo, & viribus formaque constanti, non ampliusque duodecim, vel quindecim debemus admittere pro qualitate virium suarum. Eadem in equabus consideranda sunt, maxime vt sint longi, & magni ventris, & corporis, sed hoc in generosis seruetur armentis. Cæteræ passim toto anno inter pascua dimissis secum manibus impleantur. Equarum natura est partum spacio duodecimi mensis absolueret. Illud in emissarijs est seruandum, vt membris aliquibus spacijs separentur, propter noxam furoris alteram. Sed his ætatis pascua legantur pinguisima hyeme. Africa frigida, & opaca prouideantur ætate, nec adeo mollibus locis nata, vt vngularum firmitas de alperitate non sentiat. Si equa marem pati noluerit, trita squilla naturalia eius infecta libidinem concitabunt. Deinde grauidæ non vrgeantur, nec famem frigusque tollerent, nec inter se locis comprimantur angustis. *Plinius libro 8.* In equorum genere partum videntis mensibus ferunt, duodecimo gignunt. Coitus verno equinoctio bimo vtriusque vulgaris, sed à trimatu firmior partus. Generat mas ad annos 33. vt pote cum à circo post 10. annum mittantur ad sobolem. *Zeno in libro de animalibus.* Equa fæta cum odorat quod est in sebo renum vaccæ, egreditur partus eius.

De pullis equorum nutriendis, atque domandis.

CAPVT LI.

Plinius. Equinum autem fetum mater præter animalia cætera diligit, quem ore terram attingere posse

Partum ferunt vnde am mensibus.

Equi ex Fauonio concepti.

Modus extinguendi equarum libidinem.

Equi equabus admittendi mense martio.

Partus equæ fæta.

negant triduo proximo, qua n genitus sit. *Aristoteles.* A
 Genus equorum naturaliter speciem suam diligit, ita
 quod equa mortua, pullum eius relictum aliqua nu-
 triendum suscipit. Aliquando quidem accipit eum equa
 sterilis, sed quia non habet lac, periclitatur pullus. *Pullus*
equi posteriori parte pedis caput suum tangit, equus autē non
potest. Palladius ubi sup. Generosas equas, & quae mascu-
 los natiūt, alternis annis submittere debemus, ut pulli
 puri sint, & copiosi lactis robur infundant. Cetera pas-
 sim replenda. *Atas incipientis admillarij quinti anni*
initio esse debet. Femina recte, & bina concipiet,
quia & post decennium, quod ex ea nasceretur erit car-
dum. Pulli equarum nati manu tangendi non sunt, quia
eos tactus laedit assiduus. Quantum ratio patitur, de-
ferendatur à frigore. In pullis pro atatis merito, ea sunt
consideranda, quae signum bonae indolis monstrant,
quae in matribus, vel patribus spectanda praecipi. Da-
bit, & hilaritas, alacritas, agilitasque documentum. In
Mariis idem sunt pulli, nisi tempus bimae atatis ex-
cesserint. Consideranda sunt autem magna, longa, nigra,
musculosa, & arguta corpora, testiculi pares, exigui, &
cetera, quae in patribus dicta sunt. Mores, ut vel summa
quiete facile concitentur, vel excitata festinatione non
difficile teneantur: atatis consideratio talis. Bimo, &
sexto mensium, dentes medij superiores cadunt. Qua-
drimo canini mutantur, infra sextum annum molares
superiores cadunt, Sexto anno quos primo mutavit
exaequat, septimo anno omnes dentes eius expleantur.
Latent hinc atatis notae, sed provecioribus tempora
cauari incipiunt, supercilia canescere, dentes plerumque
prominere.

Nota.

Ta. Innotet pulli.

Domandi in id artio.

De casu dentium.

Provecioris atatis signa.

Atas inu- cium animi.

Quatuor in generoso equo.

2.

3.

4.

Colores equorum.

De Melioribus equis eligendis.

CAPVT LII.

EX lib. de natu. rer. Equi vniuersis ferē partibus orbis
 generantur, sed illi praecipui qui in Scythia & Cap-
 padocia, hi ad sonitum buccinae gaudent, & congressio-
 nibus gloriantur. Horum libido iubis consis extingui-
 tur. Harum enim gloria ad coitum agitantur. In equis
 praecipue, & omni genere iumentorum aures indicia
 animi praefertunt. Marcidae fessis, nutantes pauidis, agris
 resolute, furentibus subrota. In coloribus equorum
 niger est optimus, Rufusque vel glaucus, Albus etiam
 plerumque bonus. Ceteri vero deteriores iudicantur.
Sidorus. In generosis equis (ut aiunt veteres) quatuor
 expetuntur. Forma, pulchritudo, meritum, & color.
 Forma, ut sit validum corpus, & solidum robore, con-
 ueniens altitudo, latus longum, maximi, & rotundi clu-
 nes, pectus late patens, corpus omne muscularum den-
 sitate nodosum. Pes siccus etiam cornu concauo solidat-
 us. Pulchritudo, ut sit exiguum caput, & siccum, pelle
 prope ossibus adherente, aures breues, & argutae, oculi
 magni, nares patulae, erecta ceruix, comae densae, & cau-
 da, vngularum soliditas, fixa rotunditas. Meritum, ut sit
 animo audax, pedibus alacer, tremantibus membris,
 quod est indicium fortitudinis, quique ex summa quie-
 te facile concitetur, vel excitata festinatione non difficil-
 e teneatur. Motus equi intelligitur in auribus, virtus in
 membris tremantibus. Color hic praecipue expetendus,
 badius, aureus, roseus, myrteus, glaucus, scutulatus, ca-
 nus, candidus, guttatus, niger. Sequenti autem ordine
 varius ex nigro badioque distinctus. Reliqui varius co-
 lor & cinereus deterrimus. Badium autem antiqui va-
 dium dicebant, quia inter cetera animalia fortius va-
 dat. Ipse est, & spadix quem fenicatum vocant, & di-
 ctus spadix à colore palmae, quam siculi spadicam vo-
 cant. Glaucus est velut oculos pictos habens, & quo-
 dam colore perfusus. Canus, qui ex colore candido, &
 nigro est. Scutulatus dicitur est, propter orbis quos ha-
 bet candidos inter purpuras, myrteus autem est pressus
 in purpura.

De usu equorum in praesidijs.

CAPVT LIII.

AUtor. Equus autem (ut ait Salomon) ad diem
 belli paratur, cuius videlicet nobilitatem, & au-
 daciam describit Dominus ad Iob, ita loquens. *Nunquid*
praebes equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius bimstru.
 Gloria narium eius terror, terram vngula fodit. Exultat
 audacter, in occursum pergit armatis, contemnit pau-
 tem, nec exdit gladio feruens, & fremens, sorbet terram
 nec reputat rubra sonare clangorem, ubi audierit bucci-
 nam, dicuntur quoque procul, odorare bellum exhor-
 tationem ducum, & vlulatu exercitus. Tales (ut dictum
 est) praecipue in Scythia, & Capadocia solent esse alia
 quoque documenta in praesidijs superius dicta sunt in ca-
 pitulo de ingenio, & affectu equorum, & similiter de
 electione meliorum. Dicit autem Aristoteles, quod
 cum equus audit illius cum quo praehatur hinnitum,
 cognoscit ipsum. Solinus. In bellis equi suae partis ini-
 micos norunt, adeo ut inter praesidia hostes morfu pe-
 tant. Ad bella nunquam Scythiae mares produunt, eo
 quod feminae exonerare vesicas etiam in fuga possunt.
Renatus Vegetius in libro de re militari primo. Equorum
 salitio non solum à Tyronibus, sed etiam à stipendia-
 rijs militibus districte superexacta est. Tantaque cura
 huius rei solet esse, ut non solum à dextris, sed etiam à
 sinistris partibus, & insilire condiscerent de silice, hoc
 enim assidua meditatione faciebant, ut scilicet sine mo-
 ta in tumultu praesidij ascenderent, qui tam studiose in
 pace se exercebant. *Idem in libro 3.* Equa catastratiati
 propter munimenta, & armis quae gerunt à vulneribus
 quidem sunt tuti, sed propter impedimentum, & pon-
 dus armorum facile est ipsos capi, quia frequenter con-
 tra dispersos pedites, quam contra equites in certamine
 sunt obnoxij. Melius tamen ante legiones positi, vel cū
 legionarijs mixti sunt, quando cominus hoc est manu
 ad manum pugnant, quia acies hostium sepe rumpunt.

Pro. 22.

Iob. 2. 22.

Equi in bellis quid possunt.

De vinacitate equorum, & morbis.

CAPVT LIV.

ISidorus. Equorum vinacitas multa est. Exultant enim
 in campis, odorant bellum, excitantur sono tubae ad
 praehandum, voce accensi ad cursum prouocantur. Do-
 lent cum victi fuerint, & exultant cum vicerint, & ce-
 tera, quae superius dicta sunt. Est ergo atas longior
 equis Persicis, & Epyroticis, ac Siculis in annos quin-
 quaginta. Breuior autem Hispanis, & Numidis, & Gal-
 licis. *Solinus.* Atas longior est matibus, Legimus equum
 in annis 70. vixisse. *Arist.* Equus solus animalium in se-
 necute canescit praeter hominem. Est enim canities
 quidam modus debilitatis humoris in cerebro, pauca-
 tasque digestionis, & tamē apparet in equis propter te-
 nuitate ossium capitis. Fortis (ut dictum est) equus à qua-
 tuor annis vsque ad 20. & forte est quod generat, vivit
 vsque ad annos 30. vel 35. Equa vero vsque ad 40. Con-
 tra naturam vero omnium animalium est, quod cum
 senescit equus albescunt dentes eius. *Ex li. de natu.* Equus
 habet dentes 40. quorum primos amittit à natiuitate
 mense 30. utriusque binos, & anno sequenti totidem illis
 proximis. Quidam tamen dicunt, quod in nostro orbe
 (ut dicit Plinius) à quinto anno incipiente binos amittit,
 qui anno sexto renascuntur. Septimo vero habet re-
 natos omnes dentes, & immutabiles. Porro in senectute
 albescunt, ut dictum est. *Plinius libro 8.* equum annis 75.
 proditur vixisse, huic autem fere quis, & bonini morbi est.
Idem in libro 11. De canibus autem equorum vespe
 scrabronescque nascuntur. *Idem in libro 18.* Tradunt
 equas menstruo tactas dum grauidae sint abortum pati,
 quoniam & aspectu omnino quamuis procul visas. Dicitur
 autem inter venena tantum fel equinum, ideoque famulij
 sacrorum tangere non licet equum, quamuis Rotomae
 publicis sacris immoletur. *Idem in li. 32.* Equorum scabiem
 extemiant ranæ in aqua decoctæ, donec possint illi
 aiuntque

Equi in senectute canescunt.

Dentes 40.

Morbis.

Equi in senectute canescunt.

aliuntque, ita curatos postea non repeti. *Arist.* Equis A
 pascentibus accidit podagra, & eijciunt sotulares, noui-
 que nascuntur eisdem. Item cum pascentur in domi-
 bus, accidit eis ilios. Et huiusmodi signum est, quod
 adunantur membra posteriora propter constrictio-
 nem. Item equus absconditur, quandoque a comesti-
 one, & cum minuatur ei iuuabitur. Item equis accidit
 humorum contractio, cuius signum est, quod omnes
 extenduntur venæ, similiter caput, & collum, & gra-
 uat eos ambulare. Accidit in eis congregatio veneni.
 Et accidit eis etiam infirmitas alia in ore, quæ dicitur
 formi, cuius signum est, quod palatum cadit, & eius
 anhelitus calidus fit, hæc infirmitas caret remedio, nisi
 curetur per se. Accidit equis rabies. Cuius signum est,
 quod tunc declinant eorum aures ad colli partes. Est &
 infirmitas vesicæ, Cuius signum est, quod non possunt
 mingere, trahuntque coxas suas, & sotulares. Equa im-
 pregnata cum *olfecris candulam extinetam, abortiet.*

De diuersis equorum generibus, & equifero, & equiteruo.

CAPVT LV.

I Sidarus. Equorum tria sunt genera. Vnum genero-
 sum, prælijs, & honoribus aptum, Alterum vulgare,
 atque gregarium, ad vehendum, vel equitandum ap-
 tum. Hos antiqui veredos dixerunt, quasi vehentes red-
 das, id est ducentes. Tertium ex permixtione diuersi
 generis ortum, quod etiam dicitur bigenerum, quia ex
 diuersis nascitur, vt mulus. *Plinius.* Ex *Asina enim &*
equa unla gignitur mense tredecimo, alias in labore vi-
 ribus eximium, ad tales partus equas, nec quadrimis
 minores, nec decennibus maiores legunt, arcerique
 vtrumque genus ab altero narrant, nisi in infantia eius
 generis, quod inean lacte hausto. Qua propter sub-
 reptos pullos in tenebris equarum vberi, alinarum ve
 equuleos admouent. Itaque quod obseruatum est ex
 duobus diuersis generibus, nata tertij generis fieri, &
 neutri parentum esse similia, *Isaque, qua itanata sunt,*
non gignere in omni animalium genere, Iccirco mulas non pa-
rent. Theophrastus tamen in *Cappadocia parere tradit,* &
 esse id animal ibi sui generis. *Isidor.* Centauris autem
 species vocabulum indidit, id est hominibus equo mix-
 tus. Quos quidam equites Thessalorum fuisse dicunt.
 Sed pro eo quod discutientes in bello velut vnum cor-
 pus equorum, & hominum viderentur, inde Centau-
 ros fictos asseruerunt. Dicunt itaque quædam fabulosa
 portenta hominum, quæ non sunt, sed ficta in causis
 terum. *Idem.* Equiferos autem illos dicimus equos, qui
 de agresti genere oesti sunt, & proinde ad urbanam dig-
 nitatem transire non possunt. *Ex lib. de na. re.* Equi-
 ceruus est animal Orientis ad magnitudinem cerui, sed
 habens in pedibus soleas, & in collo pilos, vt equus per
 scapulas descendentes. Cornua mas habet, his femina
 ceræ. *Arist.* Equiceruus inuenitur in regione Græciæ
 secundum quosdam circa Phasidem. Pilos habet sub
 colli domestico, qui barbæ assimilantur, & cornua hin-
 tali cornibus similia.

De medicinis ex equo.

CAPVT LVI.

D iastorides. Equorum emilliariorū sanguis medica-
 minibus causticis admiscetur. Lac equinum ven-
 trem mollit, & hominem turbat. Fumus caballinus, &
 crudus, & combustus sanguinem abstinere profucentem.
Hals. vbi supra. Coagulum equi solutioni Chronicæ
 prodest, & intestinorum vlcibus. Fimo equorum si
 vaporetur mulier, secundam fetumque mortuum edu-
 cit. *Asenapius.* Equæ lac bibitum matricis laborem
 sedat, & caducos eijcit. Caseus eius ventrem reprimat,
 & torsiones tollit, coagulum eius cum vino propina-
 tum omnes dolores sedat. Stercus equi siccum asper-
 sum sanguinem sistit, auribus instillatum dolorem tol-
 lit. *Asocenna in 2. can.* Sanguis equi adustus est putrefa-
 ctus totaque debilis digestionis, præcipue qui crassus

est. Lac equarum sicut & lac camelarum partui vicina-
 rum subtile est, aquosum, & ventrem lenit: coagulum
 equi conueniens est fluxui antiquo, & vlcibus visce-
 rum ac fluxui. Corium pulli equi si aduratur, & liniatur
 ex eo cum aqua super bothor, infrigidat eas. Dicitur
 quoque quod additiones illæ, quæ sunt in genu equi tri-
 tæ, & bibicæ cum aceto sanant loda, & epilepsiam. Ster-
 cus etiam equi facit operationes stercoris alini. *Plinius*
lib. 28. Sanguis equorum & equarum præterquam vir-
 ginum vim habet slipticam. Erodit, marginat, vlcerat:
 carne ac fimo equi in agro pasti vtuntur ad plagas. Equi-
 no lacte leporis manni venena expugnantur, & toxica,
 ceterum si magna sit aurium grauitas, equi spuma, vel
 eius fimi recentis cinis, cum rosaceo instillatur. In equi
 corde inuenitur os maximis dentibus caninis simile,
 quo dentes dolentes fricantur. Hippomanes quoque
 detibus medetur cinis equinæ vngulæ ex oleo, vel aqua
 illitis strumas discutit simulque feruens ex aceto. Lie-
 nem vero sedat lingua equi inueterata ex vino. Coagu-
 lum eius aluum soluit, & lactis equi potus. Item equi
 coagulum celiacis, ac dysentericis prodest, etiam si san-
 guinem detrahant, vel fimi eius cinis, ac dentium eius-
 dem turforum farina: vesicæ autem medentur, & cal-
 culos expellunt lienes equini ex mulsio, vel vino poti
 quadraginta diebus. Prodest, & equinæ vngulæ cinis
 in vino, vel aqua. Item lactis equini potus datur morbis
 comicialibus, Vlcibus, quæ serpunt, inspersus sanguis
 equi carnes arrodit sliptica vi, & iterum fauilla fimi e-
 quini inueterati. Partum mortuum eijcit lien equi ex
 aqua dulci potus, aut vngularum suffumigatio, vel fi-
 mus aridus.

De hyrcis.

CAPVT LVII.

I Sidarus. Hyrcus est lasciuum animal, & petulcom, &
 semper feruens ad coitum. Cuius oculi ob libidi-
 nem in transversum aspiciunt, vnde & nomen traxit.
 Nam hyrci secundum Suetonium sunt oculorum an-
 guli. Huius natura adeo calidissima est, vt adamantem
 lapidem, quem nec ignis, nec ferri materia domare va-
 let, solus huius cruor dissoluat. Maiores hyrci cunij di-
 cuntur, à fluuio cunje in Lybia, vbi grandes nascuntur.
Auctor. Est etiã hyrcus animal scetidum, vt dicit Isaac,
 si sumatur in cibum peiorem sanguinem generat, quam
 capra. *Plinius lib. 8.* Mares caprarum, id est hyrcos quam
 maxime simos, ac longis auribus, infractisque armis,
 quam villosissimos probant. *Idem in libro 11.* Pili acute
 crassi exeunt hyrcis, tenuiores autem feminis. Item ca-
 prarum mares plures habent, quam femina dentes.
Idem in lib. 28. Hyrcis rabiem, si mulceatur barba, miti-
 gare dicunt. Eadem que præcisã non abire illos in gre-
 gem alienum. Hyrcino sanguini tanta vis est, vt terra-
 mentorum subtilitas non aliter acuat, aut induretur,
 aut scabricia poliatur, vehementiusque quam lima. *Pal-*
ladius, lib. 12. Hyrci mense Nouembri admittendi sunt,
 vt fetum primum fouere possit veris exortus. Sed ca-
 per (vt superius dictum est) eligendus est, cui à maxillis
 duæ videntur pendere verrucula, magni corporis, et af-
 lis cruribus, breui plenaque ceruice, auribus flexis, &
 grauidis, paruo capite, nitido spillo, & longo capillo, ad
 inuendãs feminas, & ante anniculum congruus, non
 autem durat ultra sexennium. Capella similis corporis,
 sed magnis vberibus est eligenda. *Ex libro de naturis re-*
rum. Capræ mas, id est hyrcus est animal animosum, ac
 bellicosum, & robustum. In fronte autem, & carnibus
 est illi maxima fortitudo.

De operatione hyrci in ciborum remedio.

CAPVT LVIII.

A Vicenna. Hyrcina caro mala est absolutè, & facit
 euenire febres quartanas. Sanguis apostemata
 calida cito maturat, & administratur post congelatio-
 nem. Idem potatus frangit lapidem renum. Fixus au-

Hepar.

Adeps.
Fel.

Calcaneum.

Selum.

Iecur.

Ibex.

Ibex.

Ibis.

Hinnuli.

Cant. 8.

tem, & cum vino bibitus armenæ sagittæ nocimento confert. Hepar hyrcorum deregit esse epileptici, nam quando epilepticus ipsum comedit, epilepsiam incurrit. Aqua hepatis caprini confert comesta, & in alcohol posita, & inclinatio super vaporē eius. Hyrcinum adeps vehementioris est resolutionis, quam ceteri. Fel hyrcinum carnem malam eradicat, confert vlcerebus in auro crescentibus. Confert etiam super elephantiam, & varices positus. Fel hyrci syluestris est theiaca moribus venenosis. Calcaneum hyrcinum, id est os calcanei eius (vt dicitur) cum oxymele aufert splenē, & excitat coitum. *Isaac in dietis.* Hyrcina caro peioris etiam sanguinis est generatiua, quam caprina. Sanguis calidus hyrci perunctus (vt dicit Dioscorides) araneas, & mala vulnera compefcit. Hyrcinum sebum solutorium si cum sanguineo villo solutum fuerit, & lanis succidis impositis podagricis opitulatur. Maxamē si crocum acceperit. Fel hyrcinum inunctum crassitudinem palpebrarum tollit. Et strumaticis conuenit. Lanis autem adhibitum, & in umbilico positum infantium ventrem soluit. *Plinius ubi supra.* Hyrci sanguis in carbone decoctus lieni medetur, eo quod lusciosos quidam sanari putant, vel capræ iecore decocto in vino austero. Iecur hyrci calidum illitum lepras tollit, sicut elephantiam fel caprinum. Item iecur hyrci calidum illitum lentigines tollit, admixto cum spongiæ cinere, & viuo sulphure, vt melis sit crassitudo. Morfus carnis rabiosi hyrci iecore imposito medetur. Sebum hyrcinum cum hellsines parte equa, sinapis tertia, podagricis medetur. Mulieri tadium fit amoris vrina hyrci pota admixto propter saludium nardo, vt *Æschines* tradit, sanguis caprinus (vt supra dictum est) cum medulla hydropicis auxiliatur. Efficacius autem si hyrcus lentisco pascatur.

De Ibice.

CAPVT LIX.

Idem in libro 8. Ibices, siue capræ sunt animalia de caprarum genere pernicitatis mirandæ, quanquam onerato capite cornibus vastis, gladiorumque vaginis. In hoc ita se librant, vt tormento aliquo rotati in petris potissimum, & monte aliquo in alium transilire cupientes, atque recursum pernici, quo libuerit exultant. *Ex libro de naturis rerum.* Ibex est animal paruum, velocissimum, in capite vastis cornibus oneratum: in petris commoratur, ubiq; fœtus facit, de quo videlicet plenius dictum est iam superius. Est etiam ibis genus volucris, de quo nihilominus dictum est superius in tractatu de avibus: vnde est ille versus: Ibex est animal, auis ibis, & inuidus ibis. Itaque de ibice animali dictum est superius sub capræ vocabulo in hoc eodem libro, vbi scilicet agitur de pecoribus.

De Hinnulis.

CAPVT LX.

Idem in libro 8. Hinnuli sunt ceruorum filij, sic ab innuendo dicti, quia scilicet ad nutum matris absconduntur. *Solinus.* Cerui namque (sicut dictum est supra) teneros fœtus studio occultant, id est abscondunt, inter profunda frutera arborum, vel herbarum, vel eos pedum verberare castigant ad latendum. Cumque maturauerit ad fugam robur exercitio docent cursus, assuescunt salire per abrupta. Hinnuli vero in utero suæ matris occisi coagulatum aduersus venena est munificum. *Auicenna.* Coagulatum hinnuli ceruorum sanat à venenis, & morsuris omnibus. *Auctor.* Hinnulus quoque (vt legitur) agilis est, cursu velox, visu perspicuus, vngulam fundit, in excellis moratur, & in summis pascitur. Vnde scriptum est. *Similis est dilectæ mæ capræ hinnuloque ceruorum super montes Bethel.* *Ambrosius in Hexameris.* Hinnulus cornua nondum habet, & tamen fronte præcludit, & ea, quæ nondum expertus est tela minatur. *Aristoteles.* Ceruorum hinnuli si castrantur ante crementum coenium, non oriuntur eis cornua, si vero post ortum

comium, non crescant, nec amplius eijciunt ea. *Ex libro de naturis rerum.* Hinnulus cerui ab homine captus, & ad modicum in vinculo ductus sequitur illum etiam non ligatus.

De Lepore.

CAPVT LXI.

Idem in libro 10. Vnum animal digitos habentium herba alitur lepus, sed & fruge. *Idem in lib. 11.* Patentibus oculis dormiunt lepores, & non pinguescunt, sicut nec perdidicis. Animalium vilissimus est lepus, traditurque Trogus ei pilos esse in buccis intus, & in pedibus. *Aristoteles.* Lepus vtiq; multorum pilorum est, & intra mandibulas pilos habet, & in pedibus similiter. Solus in his, qui dentes habent in vtraque mandibula, coagulatum habet. Lepus femina quandoque marem equitat coitus tempore. Est autem pili mollis, sed valde tenuis. Cor habet magnum, sicut & animalia cetera, quæ timida sunt. Vultur leporem deprehendit, & interficit. Lepores etiam si ad terram Ithacam inferantur, non vident, sed aliquando reuerti ad mare videntur. *Ambrosius.* Lepores cognouimus hyeme albescere, æstate autem in colorem suum redire. Quod ideo dicimus, vt in resurrectione futura bonorum immutationem credamus. *Auctor.* Lepus est animal mollissimum, debile, timidum, ac fugiuum, auriculatum, habet crura retro longiora, vnde & facilius ascendit, quam descendit. Immundus est secundum legem, quia non ruminat, sed quidem vngulam diuidit. In petra cubile suum collocat, apertis oculis dormit. Habet autem simul vtrumque sexum, Vnde Terentius Comicus. *Tu te, inquit, es lepus, & palamentum queris,* quasi dicat: Ex quo nunc femina, nunc maris viurpas officium, quidnam, quod palpes queris mulierem. Habet autem lepus labia semper in motu.

De eodem.

CAPVT LXII.

Ex libro de naturis rerum. Lepus celeritate vigen, inter bestias timidissimus est, vnde & raro, nisi in nocte exit ad pastum, tempore messis exultat, & mouetur ad ludum. Testante Plinio, nunquam pinguescit. Si autem intra tecta domus nutriatur cum hominibus, & motu velocitatis careat, innaturalis crassitudo super ren eius crescit, & moritur. Multus itaque motus in animali pinguedinem minuit, quam vtiq; ex multo cibo possit contrahere. Lepus cum omnium præda nascatur, oportuit, vt supra modum multiplicaretur. Vnde, solus serè animalium fœtum pariens, alium interim in utero pilis vestit, alium sine pilis, & alium in semine repositum simul gerit. Itaque dicit Basilius, quod vbiq; quecunq; ceperint habitare, non facile delectur eorum genus. In aliquibus autem regionibus iuxta Ambrosium, hyeme albescunt & æstate in colorem pristinum redeunt. Fertur, quod multela cum lepore iudit, & tandem lassati guttur dentibus apprehendens acerrimè stringit. Qui morsum sentiens, euadere fugiendum conatur, sed doloso pondere aggrauatur. Tandem quoque contruentem improba bestiola necat, & manducat. Lepus autem sexum suum per annos singulos mutat. *Physiologus.* Femina leporis equitat marem in coitu. Pedibus leporis granula auri colliguntur, ne pereant.

Non

Non autem sit os tuum plenum pilis, sicut os leporis. *A* interius, sed sint pedes tui pilosi subtus sine pondere, sicut pedes leporis, ne laxentur in saltu. *Alexander.* Ferunt leporem characterem sexus nobilioris habentem, lepulos in utero gestare. Nunquid Hermaphroditus est? Addunt etiam quod postquam semel conceperit, & lepulos etiam grandescere incipientibus iterum concipit.

De medicinali leporis operatione.

CAPVT LXIII.

I Saur. Lepus licet siccus sit, & crassum sanguinem generet, melior tamen est hyrcis, & capris inuenibus. Proinde conuenit siccas habere volentibus complexionibus. Contrarius vero est tenuem dietam seruandis. *Auicenna.* Lepus syluestris frigidus est, & siccus, stomachum mundificat. Sanguis eius mundificat pannum, & cinis capitis eius medetur alopecia. Cerebrum eius allatum confert tremori accidenti in successione egritudinis. Item cum eodem cerebro gingiuarum puerorum inunguntur. Proprietas, quae in ipso est, velociter oriuntur dentes, & facile exeunt sine dolore. Coagulum eius melius est omnibus coagulis in specie, hoc cum aceto bibitum confert epilepsia. Idem cum aceto Theriaca est venenis. Item sanguis leporis frigus confert dysentericis, & apostematibus intestinorum, & resolutioni antiqua, veneno quoque sagittae armenae. Caro leporis calida est, & sicca, allata bona est vlcibus intestinorum. In iure carnis eius sedent podagrici, & habentes dolorem iuncturarum. Et eius operatio proxima est operationi iuris vulpis. Sanguis leporis calidus, morpheae pannoque suppositus, confert eis. Idem cibo maturat apostemata calida & apostemata leuia. *Discozides.* Sanguis leporis perunctus araneas, & vulnera mala compeccit. Pulmo leporis oculorum dolores mirifice tollit, superpositus, & ligatus. Item contritus, & illinitus permiones, & pedes calciamenis lefos sanat. Lotium leporinum cum spica nardi, & aqua bibitum hydropicos curat. Infantibus vrinam prouocat, ventrem mollit, dolores aurium compeccit. *Idem.* Cerebellum leporis comestum, tremorem corporis tollit. Tritum comestum dentes infantium conseruat. Caput eius combustum cum sebo vrsino, & ut cataplasma adhibuit alopecias emendat. Coagulum eius bibitum abstinent menstrua, fluxum sanguinis stringit. Epilepticis medetur, venenis subuenit. Cum aceto lac in mulierum mammis coagulatum dissoluit. Bibitum quoque mosum viperarum nocere non sinit. Succus eius calidus perunctus, maculas emendat. Item cerebrum leporis tritum, & potatum submeliosos emendat, & vrinam emittere non patitur.

De eodem.

CAPVT LXIIII.

R *Axi physicus.* Leporina caro plus alijs melancholice generatiua est. *Physicus.* Coagulum leporis frigidum est & siccum, virtutem habet constrictiuam ex frigida. Abstergendi & mundificandi ex proprietate lactis. Constringit quemlibet fluxum. Et confortat membra: maximam habet vim contra epilepsiam. *Asculapius.* Leporis pulmo super oculos positus dolorem tollit. Cor eius recens collo suspensum, quartanarios iuuat. Siccatum contritum & bibitum caducis conuenit. Fel eius oculos claros facit. Renes exiccati & bibiti calculos pellunt. Sanguis cum aqua calida idem facit. *Zeno supra.* Ei cui aduenit rigor ex febre, si suspendatur cor leporis, aut pes foricis confert. In egritudinibus quoque cholericis orcob, id est coagulum leporis super parientem suspensum iuuat eum. *Aristoteles.* In animalibus, ut dictum est, in vtraque mandibula dentes habentibus non inuenitur coagulum, nisi in lepore tantum: valet coagulum contra fluxum ventris, & maxime leporis. *Plinius libro 18.* Coagulo leporis ex aceto quidam vtuntur contra scorpionem & murem & araneam,

eoque perunctos aiunt non feriri. Valet idem contra marinorum morsus, vel ictus. Et contra sanguinem tauri haustum. Et contra venena antidotis additur, per aurem infusum, valet contra dolorem dentium. Confert etiam grauitati auditus: eoque vberis illito sistitur infantium aluus. Cerebrum leporis in vino continentiam vrinam cohibet. Eiusque testiculi tostati, vel coagulum cum anserino adipe in polerita: Renes quoque illius mueterati calculos pellunt, & pedes eius adalligati podagris conferunt. Cinis pili leporis confert pedibus frigore adultis. Eiusque pulmo contusus dillectus, aut pulmonis cinis. Sanguinem quoque sistit coagulum leporis & pilorum eius cinis. Leporinus cinis cum oleo myrteo sedat dolorem capitis. Somnos fieri lepore in cibis sumpto arbitratur Cato. Fimi quoque leporini cinis in vino tepido confert dysentericis.

De Mulo.

CAPVT LXV.

I Sidorus. Mulus ex Greco tractum habet vocabulum, eo, scilicet quod iugo pistorum subactus, tardas molendo ducit in gyrum molas. Iudaei asserunt, quod Anas abnepos Esau greges equarum ab asinis in deserto fecerit primos ascendi, ut mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. *Plin. lib. 8.* Ex asino siquidem & equa, sicut dictum est supra, gignitur mula mense 13. videlicet animal ad labores viribus eximium. Ad tales partus equas, neque quadrimis minores, neque decennibus maiores, legunt. Arcerique vtrumque genus ab altero narrant: nisi in infantia eius generis, quod ineanct lacte hausto. Quapropter surreptis pullis in tenebris equarum vberis, asinatumve equuleos admovent. Itaque obseruatum est ex duobus diuersis generibus nata tertij generis fieri: & neutri parentum esse similia. Eaque ipsa, quae ita nata sunt non gignere in omni animalium genere. Itcirco mulas non parere: mularum calcitrans *inhibetur vni crebriore potu:* Mulum annis octuaginta vixisse Atheniensium monumentis apparet, hoc animal maxime frigoris impatiens est, Ideoque non generatur in Ponto, nec aequinoctio verno, sicut pecora caetera, sed solstitio.

Idem in lib. 30. Vngula mularum tantum a venenis, vel veneno stygis aquae quo periit Alexander Magnus, non produntur, sed omnis alia materia. *Idem.* Mulas non calcitrare cum vinum biberint. *Alexander.* Mulus est animal versutum, retro calcitrando quippe mulioni insidias praetendit, ac pede magistrum suum cum stimulantem percutit. Stimulis etiam inobediens est, cumque villam cernit in qua se pernoctaturum putat, repente claudicans impotentem se esse ulterius progredi mentitur. Sed ascensor cui notae sunt fraudes ipsius crebra iteratione calcarium potentiam pristinam ei restituit. *Physiologus.* Mulus est quasi mediū inter equum & asinum, cui qui insidet quasi temperantia vehitur. Nam qui superbia vehitur, quasi vehitur equo: qui pigritia, quasi asino: hoc animal omni tempore domesticatur, sicut & homo. *Ex lib. de nat. rer.* Mulus ex asino & equa genitus: habet quaedam asini propria, scilicet aures longas, hinnitum horridum, cruce in humeris, pedes exiguos, & corpus macilentum. Reliqua vero, ut habet equus. Mulae nunquam concipiunt, quia menstrui superfluitas in eis cum cibo transit in nutrimentum corporis, Item sanguis quo natura non indiget, exit cum superfluitate vesicae. Est & alia ratio, quoniam hoc animal extra naturam generatum est & eius natura diuersificata est, in equo, qui calidae naturae est, & asino qui summae frigiditatis. Itaque in foetu diuersificē generato & male complexionato, non potest esse concordantia partium & ordinata natura, ut quasi ex propria, sibi similem generet qui mulam propriam generis sui substantiam habet. Itaque in annalibus Romanorum mulas peperisse, prodigij loco habitum est.

Mulus.

An inuenitur mulorum.

Contra mulorum calcitrans.

Stimulatio mularum.

Cur mulas concipiunt.

Prodigium mulas peperisse.

De eodem.

CAPVT LXVI.

Aristoteles. Mulus est animal pilosum: in eo vicinatur anteriora colli vsque ad partem capitis & spatularum extremitatem, habetque iugas, sicut & equus. Nec habet filum pedem, sed in extremo pedis soleam. Eijcit dentes, sicut equus & asinus: habetque fel hepatis applicatum. Comedit & ipse fructus, herbisque palcitur, & ab equa impregnatur. Quantoque potat ex aqua plus tanto magis proficit ei cibus. Pilos habet molles, splenem strictum, sicut homo & asinus: venter vnum, sicut & cetera soleas habentia. Mularum genus eijcit humiditatem menstrualem, quod non faciunt cetera quadrupedia, pedes ad posterius flectentia. Corporaque mularum magna sunt, quia superfluitas menstrui transit in creationem & cibum corporum. Sanguis, quo non indiget, cum vesica superfluitate egreditur. Ideoque muli non olfaciunt mularum urinas, sicut alie bestie habentes soleas: denique mulorum genus coitu restuat, quamuis muli & mule non possunt generare, possibile tamen est, quod impregnentur mula, sed raro, quod accidit in tempore preterito, sed nutrire non potest ac cibare, quousque compleatur eius creatio: mas vero generare potest in quibusdam temporibus, quia calidior est quam femina. Et quod generatur ex eis extraneum, occasionatum erit. Mulus cum sit magni cordis, est timidus, nec habet fel omnimode, sicut equus & asinus.

De mulorum generatione.

CAPVT LXVII.

Plin. ubi supra. Muli ut dictum est, in solsticio generantur. Partus a tricesimo mense occisimus, sed a trimatu legitimus. Mulas tradit non parere. Theophrastus autem eas in Cappadocia parere tradit, sed esse id animal ibi sui generis. Generantur ex equa & onagris mansuefactis mule veloces in cursum: duritia eximia pedum, verum rugoso corpore, indomito animo, sed generoso. Onagro autem & asina genitus omnes antecellit. Ex lib. de nat. rer. Ex asino quidem & equa, ut dictum est generantur muli. Ex asina vero & equa burdones sine burdulis. Pall. lib. 4. Si quem ergo mulorum genus creasse delectat, equam magni corporis, solidis ossibus & forma egregia debet eligere, in qua non velocitatem, sed robur exquirat. Etas a quadrima vsque in decennem huic admittira iusta conueniet. Si asinus equam fastidiat admittit ostensam prius asinam, donec coeundi voluptas sollicitetur, adhibemus, qua subducta, equa libido incitata non spernet, & raptus illecebris generis sui in permutationem consentiet alienam. Si morsu furens laedit obiectas, aliquatenus labore mitescat. Creantur ex equo & asina, vel onagro & equa, sed generosius nullum est huiusmodi animal, quam quod alio creante nascetur. Vtiles autem admittarij nascuntur ex onagro & asina, quae post in sobole secutura agilitatem fortitudinemque restituant. Emissarius tamen asinus sit huiusmodi, corpore amplo, solido, musculofo, strictis & fortibus membris, nigri, vel murini coloris ac rubei. Qui tamen si diuersi coloris pilos in palpebris aut auribus geret variabit. Minor trimo, maior decenni non debet admitti. Annicula mula debet a matre depelli, & per montes asperos pasci, ut inueniens laborem in tenera etate assuescat, & solidata non contemnat. Minor vero asellus maxime agro necessarius est, qui & laborem tolerat, & negligentiam propemodum non recusat.

De medicinis ex mulo.

CAPVT LXVIII.

Avicenna. Mulorum pellis ac similitum cinis ponitur super adustionem ignis. Et vlcera calida quando non sunt cum apostemate. Est etiam medicamen excoriationi pedum a calciamentis, atque coxarum &

Cur corpora mularum magna.

Nota.

Veloces muli.

Eurdamus.

Emissarius asinus qualis debet esse.

Pellis.

A fistulis. Belbeus in lib. de sensibus. Si domum fumigaueris cum unguenta muli sinistra, non remanebit in ea forex. Plinius in lib. 28. Cinis unguentum muli vel mule ex oleo myrteo alopicias replet. Esculapius. Auricule mule, & burdones testiculi, si serantur a muliere, non concipiet.

De Oue.

CAPVT LXIX.

Isidorus. Ouis molle pecus lanis, & corpore inermi, caro placida, ab oblatione dicta, scilicet eo quod apud veteres in initio non tauri sed oues in sacrificio mactarentur. Ex his quasdam bidentes vocant, eo quod inter octo dentes duos altiores habent, quos gentiles maxime in sacrificium offerebant. Auctor. Ouis odore narium solo sibi noxia declinat, sub aduentu hyemis insatiabiliter herbam rapit. Aristoteles. Oues ceteris animalibus magis quiete sunt, & propinquiores hominibus. In eis abundat priuatio intellectus plusquam in ceteris animalibus quadrupedibus, habent pedes fillos in duo, & in extremo sotulares unguentum loco, sicut caper ac ceruus, habent lac plusquam indigeant foetus, sicut & vacca conuenit, ut sit materia casei, praecipue lac utrumque. Renes ouium impinguntur cito. Impinguntur autem potu, ideoque pastores saepe dant eis sal. Sed cum eis pinguedo multiplicatur in renibus, moriuntur. Oues in Teutonia caudam habent magnam, ita quod vnus cubiti est eius longitudo. Inter animalia vero cetera dant oues lac multo tempore scilicet per septem menses. Pastores docent oues ambulare festinas ad auditum alicuius vocis. Idem etiam cognoscunt quae possint hyemem pati, quoniam illa debilis est, quae glaciem a se non excutit. In lybia cito apparent cornua in capitibus arietum. Et secundum quod dicit Homerus cornua sunt & in capitibus feminarum. Ouium oculi sunt nigri, & magis quam aliorum animalium. Pinguedo illarum maior est pinguedine aliorum, vaccae & caprae & oues habent multos ventres.

Ex lib. de naturis rerum. Oues impinguntur multum bibetes, hoc & magis post meridiem, si biberint aquam turbidam, pinguedine vero sterilefcunt. Item oues ad pastum in locis aridis ductae, viuunt diutius. In locis autem palustribus si frequenter pascula sumperint, morbidae fiunt, nec diu viuere possunt. In Maio vero, vel post Maium, si ros melleus super gramina nocte ceciderit, eas cito mori dicunt. Sed in augusto si spicas ficcas vsque ad satietatem comederint, & postea biberint, illico disruptis visceribus moriuntur. Ouis de domo incensa, vix eijci potest, & si eiecta fuerit nisi vi retineatur in ignem recurrit. Boni generis oues sunt, quae pastore proprio ab alijs recognoscunt, & fures fugiunt. Pastores solent ouibus dare sal in cibum, ut plus bibant ac per hoc lacte magis abundant. Signum quoque sumunt earum, quae durare possunt, in hyeme glaciale aquam earum caudae proiciunt. Nam illa quae excutit fortis, quae vero non excutit in omnibus debilis.

Adhuc de eodem.

CAPVT LXX.

Phyfiologus. Oues plerumque fortes exeunt ad loca deserta, & manent sub pluuia. Nec mouent, donec pastor ad eas venerit cum arietibus, & tunc sequuntur arietes ipsos. Lauantur autem oues ex aqua clara, pastores cognoscunt oues, quae possunt hyemem tolerare, quia quae ex illis debilis est, non excutit glaciem a se, ouis morbida gregem maculat. Ex pelle quoque ouis occisa nunquam fit bonum pergamenum, nec unquam ex pelle crassa. Ouis non sentit nec dolet tonsuram vellitis palciturque tondentem se lacte & carne. Pythagoras in libro Romanorum, oues & animalia quadrupedia domestica, cum viderint oculum adipis id est lupi eradicatum, timent & fugiunt. Belbeus ubi sup. Oues si comedat ex herba ubi coeunt sanguisugae in eis generantur, & hepar illarum comedunt: pestilencia quoque in omnibus pecoribus acci-

Contra forex.

Nota.

Ouis.

Bidentes.

Impinguntur.

Pascula quae moriuntur.

Pergamenum.

acci-

accidit, cum in vere ac postremo aestate aranea per herbas agrorum pullificat in telis suis. Quae enim ex eo gustauerit moritur. Palladius lib. 8. Magna est pecoris gratia vel in placamento deorum vel in usu vellerum, utque boves hominum sumptus excolunt, ita corporum tutela pecori debetur. In oue satis generositas ostenditur, breuitate crurum, ventris vestitu. Quibus enim nudos esse videris ventres capitas vocabant, damnabanturque. Infemissimum pecori caput, quamobrem a sole auersum pasci cogendum est. *Selutissima quippe animalium lanata. Quo timentur ingredi, vno cornu rapto sequuntur, vitulis longissima decem annis. In Aethiopia tredecim. Aulter.* Manifestum est, quod ovis simplex est, quieta, mansueta multum, nullum laedens, timida, ruminat, & vngulam findit, aridis vescitur, lac & carnes praebet ad esum, lanam ad indumentum, pellem ad scribendum, & ad alios plures usus. Fium quoque ad solum impingandum & facundandum, haec quippe in physica vocantur pecora, siue pecudes, & carnes earum carnes pecorum siue pecorinae, sicut patebit inferius.

De diuersis generibus ouium.

CAPVT LXXI.

EX libro de nat. ver. Omnium quatuor sunt genera. Quaedam enim ad pastum longius ire non valent & haec hortis ac riuis indigent. Quaedam etiam foetae sunt & graues, quae indigent, ut pastorem sollicitum habeant, qui foetas portet ne grauentur in transitu. Quaedam etiam pingues & validae sunt pariter pastore indigent, qui eas procuret, ut nunquam salubri careant pastu ne deficiant & moriantur. Quaedam autem excurrentes & vagae sunt & haec quoque pastore indigent, qui eas virga vel manu corripiat & reducat ad gregem. In multis autem orbis partibus, ut dictum est, oues faciunt duos foetus, & maxime in Aethiopia. *Comestor.* Natura ouium Mesopotamiae & Italiae eadem esse dicitur, ita ut bis in anno pariant. *Vnde poeta. Bis grauidae fetus,* id est, verni meliores sunt. Vltimi vero, id est, autumnis concepti deterioros. Similiter etiam illi qui in extremitate veris, *quia in tarde appetentibus coitum, in huius viget natura.* Vnde in serotina admittura, non ponebat Iacob virgas in canalibus, sed tantum in prima, ut in eorum aspectu oues tales foetus conciperent. *Valerius maximus libro 1.* Porro sicut iam dictum est sup. in Cephalia insula cum omnia vbi que pecora usu aqua quotidie recreentur, in ea pecora maiore ex parte anni, ore aperto, ex alto ventos recipientes, sitim suam extinguunt. *Plinius vbi supra.* Est in Hispania & maxime Corsica non multum ab simile pecori genus musmonium, caprino villo quam pecoris velleri propius, quorum e genere, ouibusque natos praefici vocauerunt umbros. Syriae cubitales ouium cauda, plurimumque in ea parte lanificae. Ouiumque deinde summa genera duo sunt, scilicet tectum, & colonicum. Illud mollius hoc in pascua delicatius cum rubis tectum vescatur.

De pastu ouium.

CAPVT LXXII.

EX libro de naturis rerum. Ovis, ut superius dictum est, iuxta Ambrosium in aduentu hyemis ad escam inexplebilis, & insatiabiliter herbam rapit, eo quod asperitatem hyemis praesentit, ut se prius herbae pabulo faciat, quam gelu adurere deficiat, herbam quidem depascunt saepe oues radicibus. Arbores autem si depaueant vix vnquam proficiunt. Morsus etiam illarum arboribus multis est exitialis. In locis aridis pastae diutius viuunt. *Aristoteles.* Quibus in autumnis cucurbitae parate cum sale dantur ad multiplicationem lactis. Impinguntur autem lenticulae & palea cum sale. Impinguntur etiam aquam bibendo. Et in estate quidem valet eis aqua septentrionalis frigida. In autumnis vero aqua meridionalis tepida. Iuuat eas pastus in fine diei, motusque

per itinera, labore vero macrescunt, ouis vel agnus si renes eius impinguntur, ut sebo circumquaque cooperiantur, moritur, vnde quia propter bona pascua sebum in renibus multiplicatur, Ideo plerumque oues a suis pascuis mutantur, ut non accipiant plus necessario. In Aegypto sunt oues magnae valde, quia ibi multum habent cibum.

Palladius libro 12. Pascua ouillo generi utilia sunt, quae vel in noualibus, vel in pratis sicciorebus excitantur, palustria vero noxia sunt, syluestria damnosa lanatis, salis tamen crebra conspectio vel pascuis mixta, vel canalibus frequenter oblata, dicunt leuare fastidium. Nam per hyemem si penuria est, faenum, vel palea, vel vitia, vel facilius victus vltimi seruatis frondibus praebet, aut fraxini. Aestiuis mensibus pascantur sub lucis initio, cum graminis teneri suauitatem roris mixtura commendat. Quarta hora calefcente potus luti fluminis, aut putei praebatur, aut fontis. Medios Solis calores Vallis, aut arbor umbrosa declinet. Deinde vbi flexo iam die arbor infrigitur, & solum primo hinc vespertini roris humescit, gregem reuocemus ad pascua. Sed canicularibus, & aestiuis diebus, ita pascendae sunt oues, ut capita gregis semper auertantur a Solis obiectu. Hyeme autem vel vere, nisi resolutis gelicidijs ad pascua prodire non debent. Nam pruinosae herbae huic generi morbos creabit, ac tunc semel adaequare sufficit. Graecas oues, sicut Afcanas, vel Tarentinas moris est stabulo potius nutrire, quam campo, & praclusis tabulis solum, in quo clauduntur insternere, ut sint tuta cubilia propter iniuriam preciosi velleris, ne humor reddat eis labem. Sed tribus per annum totum diebus: aprico die, lotas oues vngere oleo oportebit, & vino, propter serpentes, qui plerumque sub praesepibus latent, cedrum vel galbanum, vel mulieris capillos, aut ceruina cornua, frequenter vti oportet.

De generatione ouium.

CAPVT LXXIII.

ARISTOT. Ovis post annum coit, & vsque ad 9. annos parit, vel vsque ad 11. siue tota vita sua si bene custodiatur, oues aquam salisam potantes, anteriorant coitum. In coitu facies ad septentrionem vertere debent, ut mares concipiant. Et si quidem albae venae fuerint sub lingua eius faciet foetum album, si nigrae nigrum, si duos similiter duorum colorum, & si rubei rubent. Versus Thraciam sunt duo flumina, quorum vnum potatum ante coitum, facit colores agnorum nigros, & aliud albos, aliud quoque rubeos. Cum autem impinguntur caprae, & oues sunt pigriores. Viuit autem ovis proprie in Aethiopia 14. annis, & capra 11. pariuntque gemellos. Et si cibus conueniens est, aries, vel caper erit virtuosus: ouis & capra si impregnantur in loco contra impetum venti septentrionalis, pariunt mares. Si vero contra meridiem, pariunt foeminas: ouis quidem si acciderit tonitruus, & sola remanserit impraegnata abortiet. *Plinius vbi supra.* Oninus coitus est ab occasu arcturi, id est a tertio idus Maias, ad aquilae occasum, id est, vsque in 13. Kalend. Augusti. Generant partum diebus centum quinquaginta, postea vero concepti sunt inualidi, & post id tempus natos cordos vocabant antiqui. Tonitrua solitarijs ouibus abortus inferunt. Remedium est eas congregare, ut catu iuuentur. Aquilonis flatu mares concipi debent, Austri foeminas, atque in eo genere arietum maxime spectantur ora, quia cuius coloris sub linguis habuere venas, eius lanificium in foetu est, variumque si fuerint plures: immutatio aquarum potusque variat. *Ambrosius.* Ovis autem inter multa millia agriculorum solum agnoscat suum filium, vnus est balatus, eademque species plurimorum, illa tamen summa a ceteris discernit foetum pastor errat in ouium discretione, falliturque specie, sed ovis non fallitur pietate. Vnus odor est omnibus. Sed tamen habet natura domesticum odorem suum quem soboles speciali quadam proprietate redolere videtur.

Modus pascendi oues.

Flumina qua faciunt agnos coloratos.

Cordi. Oves catu iuuantur contra tonitru.

Ovis agnoscat filium inter mille.

Ex

Ex lib. de nat. rer. Quod si iuniores oves fetulant ad coitum: pessimum est signum, scilicet quod pestis sit inter illas. Similiter ovis antiqua, si post tempus debentur, quærit coitum, malum est signum. In multis orbis partibus oves faciunt duos fetus & maxime in Æthiopia: sicut autem agnas matrem propriam inter alias oves balatu cognoscit, sic mater agnum cum eum odoratur in cauda vberibusque admittit.

De carnibus ovium.

CAPVT LXXIV.

Cato ovina

I Sæc. Ovina caro sine pecorina calidior est ac sicior porcina. Bobus etiam & capris calidior est & humidior, unde tenerior est, & ad digerendum facilior, & à stomacho facillimè descendit, ventrem magis caprina, & ovina humefacit, minus tamen quam porcina humida est, non enim habet humiditatem digestionem repugnantem sicut porcina, nec humiditatem lubricantem, ut ante excoctionem egrediatur. Sed tamen eius nutrimentum diversum est, secundum ætatis & complexionis diversitatem. Diversitas nutrimenti ex ætate quadruplex est. Est enim lactans, & annualis, vel iuencula. Adulta siue iam completa & decrepita. Lactans viscosa est & indigestibilis. Iuencula minoris est humiditatis, atque viscositatis. Adulta vero mediocri complexionis. Decrepita vero deterior cæteris, quia frigidior, atque sicior: ideoque lignea & insipida. Oves comestæ viscosum phlegma generant; nisi manducantes stercis complexionis existant. *Ant.* Ovina caro bona est, quæ cum caliditate est subtilis, & sicior est omnino carne quadrupedis. *Auct.* De carnibus arietinis & agninis iam dictum est superius, quæ videlicet animalia cum ove sunt eiusdem generis, carnes tamen in cibo diversificantur pro differentia sexus vel ætatis.

Lactans.

Adulta.
Decrepita.

De Torsione ovium, & lana.

CAPVT LXXV.

Torsura ovium.

P Alladius lib. 5. Oves in locis calidis mense Aprilis oportet tonderi, ac serotinos fetus eodem mense signari. *Idem.* Porro in locis temperatis mense Maio ovium tonsio est celebranda. Sed tonsas oves hoc vngvine medicari oportet. Succum decocti lupini, feces vini veteris, & amurcam, pari mensura miscebis; & in vnum corpus omnia redacta curabis allinere. Post triduum deinde si mare vicinum est, littori mergantur extremo, si in medijs terris pascimus, aqua cœlesti cum sale paululum decocta sub diuo debet pecorum tonsa & vincta membra dilbere, hoc enim modo curatum pecus toto anno, nec scabrum fieri dicitur, & proluxas lanas creare fertur ac molles. *Plin. ubi sup.* Oves non ubique tondentur, sed durat quibusdam locis mos vellendi lanam, & per se coactæ vestem faciunt, & si addatur acetum ferro resistunt, imò vero etiam ignibus. Syriæ ut dictum est supra. Cubitales sunt ovium caudæ, plurimumque lanificij ex ea parte, lanarum nigre nullum colorem bibunt. *Aristot.* Lana ovium quas comedit lupo, post tonsionem illius panni plus recipit pediculos. *Ex lib. de nat. rerum.* Oves quæ plurimum in caudis lanarum sunt, bonitate spectabiles sunt, harum lanæ probantur eximie subtilitate velleris, & recurvata crispitudine, atque condensitate. *Isidor.* Lana à laniando, id est, vellendo dicta est. Hinc & vellus dictum, quia prius lanæ vellerentur, non tonderentur. Mineruam autem Gentiles primam lanificij vsum monstrasse. Hanc etiam telam ordinasse & lanas colorasse perhibent. Quam etiam multis ingenijs præditam fuisse dicunt.

Lana copiosa in cauda quid arguat

De usu lanae in medicina.

CAPVT LXXVI.

P Linus lib. 29. Ovium lanæ præter cultum & tutelam contra frigora, Succidæ plurima præstant remedia. Ex oleo vinoque aut aceto: prout quæque misceri,

morderique opus sit, & adstringi laxative, luxatis membris dolentibusque nervis impositæ, & crebro suffusa, halitus quoque oris gratiores facere traditur confractione dentibus, ac gingivis admixto melle; prodest & phreneticis suffusa. Sanguinem in naribus sistit cum oleo rosaceo & allio indito modico, auribus obturatis spissius. Vulnere ex vino, vel aceto, vel aqua frigida & oleo aspera sanat. Succida lana imposita subditaque mulieribus mortuos partus euocat. Sistit etiam profluvia earum, ac canis rabiosi moribus inculcata post diem septimum soluitur. Eadem nitro, sulphure, oleo, aceto, pice liquida: fermentibus tincta, quam calidissima bis in die imposita, lumborum dolores sedat. Laudatissima omnis è collo. Cinis eius illinitur attritus, vulneratis, ambustis, & in oculorum medicamentis additur. Item in fistulas auresque suppuratas, vis eius stiptica est efficacissimè que genas purgat. Genitalium quoque vitis confert. *Dioscor.* Lanæ succidæ bonæ sunt de collo quidem molles sunt & viles: femorumque vulneribus & fracturis, vel liuoribus vtiliter adhibentur. Infusa aceto, & oleo, aut vino plus malaëtica sunt, dolores capitis tollunt. Cicatrices indurant, lana combusta in concha lauatur, & si quid resederit, collyrijs admiscetur. Succidæ lanæ virtus est calida pleroticæ vulnerum malaëtica. Suppositus cum lanis & melle, ac butyro menstruis imperat, secundinas excludit, anserino sebo addito dolorem aurium curat, pruriginis cilijs tollit, aspredinem & scabiem palpebris limpidat. Capillis fluentibus occurrit. Succus ipse si in testa noua igne lento comburatur, donec igne pinguedo finiatur. Huius combustionis puluis collyrijs miscetur. Triobolo vno cum vino accepto moribus venenatis occurrit. Cæliaci, ac dysentericis medetur. Fluxum sanguinis mulieris stringit. Sanguinem coagulatum soluit. Thoracis vulnera purgat, mulieremque post partum bibitus fecundam facit. Hysopos autem appellatur illa pinguedo, quæ ex succidæ lanis colligitur & malagmatibus pessarijsque miscetur. *Aucenna.* Hysopos est humida fordicies aggregata super lanam illorum ovium in Armenia patentium, & sternitur super herbas titimallorum & accipit virtutes & lac earum. Calida est in quarto, humida in primo: maturatiua est & resolutiua. Resoluit apostemata dura cum ex ea fit emplastrum. Linita verò & bibita confert frigiditati hepatis & apostematibus oculorum. Resoluit duritias, quæ sunt in partibus vesicæ & matricis, & confert frigiditati earum & renum.

Usum lanae succida.

Hysopos.

De cæteris utilitatibus ovium.

CAPVT LXXVII.

E X libro de natur. rerum. Omnia quæ in ove sunt, vtilia sunt, scilicet lana, pellis, caro, sed & fimo ovium omnium animalium fimo melior iudicatur. *Hali.* Ovis caput si coquatur, & clistere cum eius iure fiat, intestina inferiora & renes humectat, corpus impinguat, venerem auget si ex calido & sicco ablata est. Hepar ovium assatum & comestum ventrem stringit. Fimo ovium si tritus cum aceto distemperetur, varicibus formicalibus medetur, prodestque carnibus superfluis. *Plinius lib. 29.* Coagulum pecoris & similiter ius ex carne arietis valet contra cantaridas. Pruriginis quoque tolluntur à capite felle ouilo cum creta cimolia capiti illito donec inarescat: lac ovium etiam valet multis cum calidum fuerit, valet contra omnia venena exceptis his qui buprestem, vel aconitum biberint. Fel quoque pecudis cum melle aures purgat. Iecur oculis cruore suffusis prodest. Fimo pecudum cinis cum oleo cypro, ac melle allopicias replet. *Aucenna.* Pellis ovium recens ponitur super percussorem in hora, id est statim, & prohibet ex ea nocumentum. Est etiam conueniens vlcerebus fraudulentis, & scabiei ac pruriti. Fimo pecudis, id est ovium confert erisipilæ. Adultum vero præcipuè confectum cum aceto linitur super morsum canis rabiosi. Item cum aceto confert verrucis formicalibus. Ex super

Stia.

Caput.

Hepar.

Fimo.

Coagulum.

Lac.

Fel.

Iecur.

Pellis.

adultio.

adustionem ignis cum cera, & oleo rosaceo. Lac ouium crassum est & pingue, caseitatis & buryrositatis plurimæ. Iuuat sputum sanguinis plus etiam quàm caprinum. *Isaac.* Lac pecorinum grauius est in odore quàm vaccinum, & ideo magis phlegmaticum. *Diosc.* Caseus ouinus plus cæteris nutrit, & minus ventrem stringit, quia pungitius est.

De Porco.

C A P. LXXVIII.

Sidorus. Porcus dicitur, quasi spurcus. Ingurgitat enim se cæno, luto immergit, limoque illinit, hinc & spurcitiam, vel spurios dicimus: horum pilos fetas vocamus à sue dictas, vnde & satotes vocantur, eo quod ex feris suant. *Aristot.* Porcus habet pilos crassos, propter crassitudinem cutis, & splenem similem spleni hominis, & ventrem similiter, idest intestina. Fluxus autem ventris in eo caret remedio, habet autem vnicum ventrem, sicut animalia cætera: dentes in vtraque mandibula & ungulas fissas habentia. Culmos habent mares, fæminæ culmos prominentes non habent, nec nisi propter acuitatem mordent. Porcus dentes in vtraque mandibula habet, nec eiicit omnino dentes, habet & in pedibus sotulares. Cor eius est pauci sanguinis, habens diuisionem iuncturæ, pugnat vero cum lupo, & si vnus ei oculus extrahatur, in maiori parte morietur, scorpiones mordent porcos nigros, & interficiunt eos. In quibusdam regionibus venter porci magus est, & pedem fissum non habent: porcus iracundus, valde quoniam in eius sanguine multi sunt pili, idest res subtiles ad modum pilorum: porcus plus omnibus animalibus radices comedit, & eis cito impinguatur, serpentes etiam comedit.

Ex lib. de nat. rer. Porcus, idest aper domesticus est bestia sæua & immunda, & obscænis locis gratissimè commoratur. Inter hos vnus semper fortior dominatur cæteris, & si fortior illo superuenerit, fortitudine victoriam obtinere nititur, moxque victo cedente, victor reliquis dominatur. Cuius stercore totus grex accurrens, vsq; ad rabiem animatur, & in eorum ira periculosum est incedere. In vltimo lunæ defectu cerebrum in porco plusquam in alio animali fertur decrefcere. *Auitor.* Porcus non ruminat, & ideo inter immunda secundum legem reputatur. Mundis & immundis indifferenter vescitur in luto delectatur. Rostro lutum suffodit, horrendè grunnit, præcipuè autem vno percusso cæteri grunniunt, & quasi compatientes illuc conueniunt. Sed statim obliti sui planctus, ad lutum vel ad cibum redeunt. Fertur autem nullum corpus animalis interius & dispositione & numero partium sic assimilari humano corpori, sicut corpus porci: vnde phisici, vel alij interiora humani corporis inuestigantes porcorum interiora quasi quoddam exemplar inspiciunt. *Physiologus.* Oculi porci naturale figmentum habent ita, vt in terram necessitate semper intendat. Porcus, vt fertur plerumque moritur, si vnus ei oculus extrahatur. In partibus Hierosolymæ sunt porci miræ magnitudinis, habentes dentes vnus cubiti.

De Porcorum cibo.

C A P. LXXIX.

Ex lib. de natura rerum. Porci proprium est terra subacta escam quætere, & otetenus sutosis, ac vilibus insudare. Mundis enim & immundis, vt dictum est, indifferenter vescitur & luto delectatur. *Aristot.* Porcus inter animalia quadrupedia est, habens additamentum rostri latum ad cauandum terram, & comedendum radices: plus enim omnibus animalibus radices comedit, & eis cito impinguatur, serpentes

etiam comedit. Ventrem habet maiorem canis ventre, habentem in se inuolutionem, vt sit decoctio cibi longo tempore, Impinguatur autem cum ordeo, ac milio & palea, præcipuè vero quiete impinguatur, & deliciatur, & impinguatur illum cibus diuersus, adiuuatque cibus compositus. Et quidam cibi eum inflant, quidam carnem, quidam pinguedinem generant. Delectatur autem in comedendo glandes, quæ reddunt humiditas eius carnes, culmos duos habet. Fæmina vero eius imprægnata si multum de glandibus comederit, abortiet: porco etiam valent ciceres. Ordeum bonus est cibus salientibus masculis. Ordeum quoque coctum fæminis imprægnatis, Cibi porci sexta pars transit in pilos & sanguinem, & similia. *Palla. lib. 3.* In porcis autem præter alia illud etiam commodum tepetur, quod immissi vineis, nec dum turgentibus vel post vindemiam gramine præfecto diligentiam fossoris imitatur.

De generatione porcorum.

C A P. LXXX.

Aristot. Porcus octo mensium coit, sed tunc debile quid generat. Multos filios facit, propter multitudinem spermatis: cætera bisulca paucos faciunt, viuunt autem vsque ad annos 15. Cum impinguatur coire potest omni tempore, æstate & hyeme nocte & die, porca prægnans est quatuor mensibus, fertilis est in sætu, parit enim 20. filios, & lactate non sufficit: per totum ventrem habet mammillas, & non omnes æquales. Quatum primam, idest subcellarem dat primo filio: porco sollicitante fæminam illa aures erigit, & antequam demiserit, non consentit. Porcus multos filios facit propter multitudinem spermatis. Multotiens etiam in anno parit: propter caliditatem & abundantiam cibi: post octo menses saltat porcus: & porca vnus anni parit. In quibusdam verò regionibus, porcus post quatuor menses coit, & porca post sex parit. Cum autem parit macrescit. Itæm porca si prius fuerit virgo pariet filios pauci corporis. Et cum ad 15. annos peruenerit non pariet. Et si multum pinguis & in deliciis fuerit, tunc lac eius post partum erit paucum. Item meliores sunt porcæ filij, qui nascuntur in eius iuuentute, meliores quoque qui nascuntur in hyeme: deteriores autem qui in æstate, parui, & macri, & humidi. *Ex libro de nat. rer.* Porcus habet potestatem coeundi multum præ alijs animalibus: si tamen pinguis sit, porcæ autem intantù efferati dicuntur in coitu, vt hominem lanient: maxime candida veste indutum. Castrantur autem rescisua iuba, sicq; celerius pinguescunt, à coitu abstinentes. Si multas glandes comederit, quando imprægnatum est, abortum faciet. Quando multas habet færus lac paucissimum: pessimæ vero sues sunt qui natos filios laniant. In calidis regionibus melior est fætus porcæ in hyeme quam in æstate. In frigidis autem contrarium, & hoc propter intemperiem regionum. *Physiologus.* Agrestes porci tempore coitus bellicosi sunt, & vt habeant durum corium confriant se arboribus, & postmodum intrant lutum. Deinde lutum deficiant, postea præliantur in tantum, vt ambo aut vnus eorum moriatur. Coit autem porcus mane, sed quod agrestis generat postquam intrat ætatem malum est.

De Morbis eorum.

C A P. LXXXI.

Aristot. Porcis accidunt tria genera ægritudinum, vna videlicet, quæ dicitur brancos, & est apostema in auricula & mandibula, in alio quolibet membro, accidit tamen sæpe in pedibus ita caro illius loci corrumpitur, & transit corruptio paulatim,

Impinguatio porcorum.

Fodit vietas.

Mammilla subcellaris.

Tempore coitus feri sunt porci.

Fætus porcis quis maior.

Brancos.

Dolor in ca-
piti.Fluxus ven-
tris.

donec petueniat ad pulmonem, & postea moritur: hæc infirmitas cito augmentatur, & statim in principio quando cognoscitur, abscidatur membrum in quo est, aliter sanari non potest. Secunda est ponderositas & dolor in capite & ex ipsa moritur maior pars porcorum. Tertia est fluxus ventris, & hanc opinantur non habere remedium. Infirmitas auricularum accidit quando dolor est grandis. Cum autem porcus est crassus, iuuat eum comedere mora. Iuuat etiam eum balneum & aqua calida. Minuatur quoque vena, quæ est sub lingua. Porcis mollis carnis contingunt pustulæ in crure, & collo, & spatulis, sæpe quoque in lingua, & sub acellaribus. Et si eradicentur pili sui capitis, exibat è radicibus pilorum quasi venenum: valent ei ciceres & ficus in cibo, delectatque comedere glandes, redduntque carnes suas temperatas & humidas. Quod si imprægnatæ porcæ comederint multum de glandibus abortient, sicut oves. Porcus cum mordetur à scorpione, parum sentit, & si post morsum intret aquam, cito morietur. *Auctor.* Ad egritudines quoque porci pertinere videtur, quod ut superius dictum est, vno oculo perduto citius moritur, & quod porca quando parit macrelcit.

De Carnibus porcinis.

C A P. LXXXII.

Quibus vi-
les sunt por-
cina carnes.

Isaac. porcina caro multum nutritibilis est. Bonum generat chymum, ventrem humefacit propter humiditatis suæ copiamque viscositatis, vrinam tamè pro-uocat, & tenui diæta vrentibus est inconueniens: diuersæ tamen qualitatis est, propter ætatum suæ complexionis varietatem. Lactantes enim cæteris humidiores sunt, & ideo conuertibiles in malos humores, & in putredinem; præcipuè tamen si stomachum malis humoribus inuenerint præoccupatum. Sed stomachum forte habetibus viles sunt, quia bene digeruntur, & perfectum dant nutrimentum: humidis verò natura sunt pessimi, maxime si stomachus eorum malis humoribus plenus sit. Phlegma enim viscosum generant, & inde podagram, ilij dolorem, lapides in renibus, paralyfim, & similia secundum complexiones & naturas quas inueniunt. Adolescentes autem meliores quidem sunt, & bene nutritibiles: laudabilem enim sanguinem generant. Iuuenes autem cæteris meliores maxime si castrati sunt: decrepiti vero pessimi. Sunt enim frigidi & duram carnem habent, ligneam & inspidam, quibus assueti incidunt melancholiam, & diurnas febres, vt quartanam. Caro porcina cæteris animalibus est frigidior & humidior, maxime domestica, quia syluestris ad comparationem domesticæ calida est & sicca, vnde minoris est nutrimenti. Domesticam ergo non oportet accipi nisi raro. Et solum extremitates eius comedantur, vt pedes & nates, quæ semper in motu sunt, sed & comedentes debent post cibum exercitari. Quiete autem viuentibus cauenda sunt syluestria, multo magis & domestica.

Cur porcine
carnes alli-
na mala.

Anicen. Caro porci syluestris & domestici secundum quod dicitur, est velocis digestionis ac descensionis: & fortis nutrimenti, viscosi & crassi. Dicunt autem Christiani & eorum imitatores, quod melior caro syluestris est caro porci syluestris, quia cum hoc, quod leuior est carnibus domesticis, fortis ac plurimum nutrimenti est, & velocis digestionis, & est melior quàm potest esse in hyeme. Porcellarum vero caro parui nutrimenti est, propter fortitudinem suæ resolutionis & vehementiam humiditatis. *Ex lib. de na. re.* Porcinæ carnes in æstate nociuæ sunt, ad comedendum vsque ad æquinoctium autumnale, quia dormit porcus calido tempore plusquam competit naturæ. Adeo aut inhiat somno maxime porcus debilis, quod nisi interrim excitetur, quasi somno lethargico morietur.

De diuersis porcorum medicinis.

C A P. LXXXIII.

A Vicenna. Porci sanguis & hominis similes sunt in omni re: similiter & carnes amborum, ita vt quidam venderunt carnem hominis pro carne porci, & latuit, donec in ea inuenti sunt digiti hominis. Sanguis tamè porci debilioris est virtutis sanguine hominis. Fel porcinum cæteris fellibus debilius est: solutiuum tamen est mali chimi. In ipso est quædam stipticitas, & generat sanguinem melancholicum tardæque digestionis esse dicitur propter stipticitatem suam. Adeps porcinus valet ad apostemata, & ad ignis adustionem. Confert & puncturæ vermium venenosorum, sedatque mordicationem intestinorum vehementius etiam quam caprinus. Stercus porcinum cum aqua & vino confert sputo sanguinis, & dolori lateris. Item sterCUS siccum cum aceto bibitur ad infirmitatem lacertorum. Cum ceroto quoque ponitur super contorsionem in neruis & super durticias omnes. *Dioscorides.* Adeps porcinus fallitus vetus & calidus malactior est. Qui cum vino lotus fuerit, pleuretici est vtilis ac matrici, & ignis adustionibus, cum cinere mixtus aut cum calore tumores tollit, & vulnera ad sanitatem perducit. Fel porcinum lanis adhibitum & in vmbilico positum ventrem soluit infantium. *Hals.* Fel porcinum prodest vlcibus aurium. Adeps porci minus calidus est, quam leonis, sed declinans ad humidum, maturans & humectans. Prodestque venenosorum morsui. Pulmo quoque porci & agni combustus & paluerizatus prodest ocreatum excoriationi. Hepar syluestris porci cum aceto comestum prodest morsui reptilium. Os cauillæ porci si comburatur, & fricentur eo dentes, solidantur, prodest etiam propriè torsioni & inflationi ventris: locium porcorum prodest albedini oculorum, Sed eius proprietates est vt lapides frangat & cætera.

De Sue.

C A P. LXXXIV.

Isidorus. Sus dicta est, eo quod pascua subigat id est terra subacta escas inquirat. *De qua Horatius.* Est *amica luto sus.* à sue autem dictæ setæ, vnde & furones vocantur, eo quod ex fetis suant id est consuant pelles. *Solinus.* Scenitæ in Arabia, qui in tentoriis ciliniciis habitant, suillis carnibus prorsus abstinent. Sanè huius animalis genus si illic inuentum fuerit ilico moritur. *Plinius lib. 8.* Sues pinguescunt sexaginta diebus, sed magis inedia tridui ante saginationem orsa. Animalium hoc maxime brutum. Castrantur faminz post inediam bidui prioribus alias pernis suspensæ, rescisa vulua, celeriusque pinguescunt ita. Semel in anno gignunt. Suem oculo amisso, putant cito extinguui. Aliquibus vita est ad quindecim annos: aliquibus ad vicenos, verum efferantur, alias obnoxium genus morbis anginz maxime & strumæ. Index suis inualidæ cruor in radice setæ dorso euulsæ, caput obliquum in incessu. Penuriam lactis præpingues sentiunt, & primo fetu minus numero sunt. In luto volutatio huic generi grata: intotta cauda. Id etiam notatum facilius iacere in dextrum, quam in læuum detortam. *Idem in lib. 10.* Equos & canes ac sues hinitum matutinum appetere. Fæminasque post meridiem blandiri diligentiores tradidere. Sues quoque tantum in coitu ore spumam fundere. Verremque subantis audita voce, nisi admittatur, cibum vsque in maciem non cspere. Fæminas in tantum efferari ob coitum, vt hominem lacerent, maxime candida veste indurum. Rabies ista mitigatur aceto naturæ asperso. Auiditas coitus putatur ex cibis fieri, sicut viro eruca, peconi cepa. Quadrupedum prægnantes

gnantes arcent venere præter equam, & suem. Solidipedes & bisculci sues omni cibatu & radicibus aluntur. *Idem in libro 11.* Apro quidem exerti sunt dentes, raro autem fœminæ, & tamen sine vsu. Itaque cum apri percutiant fœminæ sues mordent. Matribus quoque plures sunt dentes quam fœminæ, si cut in capra, & homine. Suibus dentes nunquam decidunt. Guttur homini tantum & suibus intumescit, aquarum quæ potantur plerumque vitio. Animalium plerisque pinguedo sine sensu est: quam ob causam sues spirantes à muribus tradunt rosas. Sues habent plures mammas toto ventre, duplici ordine. Generosæ quidem duodena, vulgares autem minus bimis. Primogeniti in quaque parte suis, primas premunt. Et si elcæ sunt fauci proximæ, tamen suam quisq; no-uit in fœtu, quo genitus est ordine, eaq; alitur nec alia. Detraçto alumno suo illa sterilefcit ilico, ac resilit. Tunc ex omni turba relicto vno, sola munitex, quæ genito fuerat attributa descendit. Caudam sues in-tertorquent. In illyrico quibusdam locis vngulas solidas habent. *Idem lib. 25.* Elleborum nigrum sues necat: itaque id cauent, cum candido vescantur. *Idem lib. 29.* Salamandra à sue manditur dominante eadem, illa re- rum dissidentia venenum eius extinguere primum om- nium ab his, quæ vescantur illa verisimile est. *Idem li. 31.* Sues à serpentibus percussæ, canctos edendo sibi me- dentur. *Ex lib. de nat. rer.* Sus apro sequior venatori oc- currit cum morsu, iustus, acertimè iterante, cum vt su- perius dictum est, porcus agefcit istum non iteret.

De Verribus ad sues admittendis.

C A P. LXXXV.

Plinius *vbi supra.* Suillo pacori partus bis in anno. Tempus vtero quatuor mensium. numerus fac- cunditatis ad vicos, sed educare nequeunt tam multos, Mates non vltra trimatum generant. Fœmi- ne senectute fessæ cubantes coeunt. *Palla.* Men- se Februatio verres maxime fœminas inire debebunt; le- gendi sunt vasti & ampli corporis, sed rotundi potius quam longi, ventre & clunibus magnis, rostro breui, ceruicis glandulis spissis, libidinosi, anniculi, qui vsq; ad quadrimos inire fœminas possunt. Scrophas longi lateris debemus eligere, & quibus ad sustinendum fœturæ onus magnus se venter effundat, cætero ver- ribus similes. Sed in regionibus frigidis densi, & ni- gri pili, in tepidis qualescunque proueniunt. Fœmi- na tandem vique in annis septem partus onera gesta- te sufficit. Ad concipiendum annicula debet incipe- re. Quanto exempto mense pariunt vbi quintus inci- pient. Incipiunt autem vt dixi, mense Februario, & soli- diores herbis nati, & stipula succedente pascantur. vbi facilitas est transigendi, venditis qui subinde nati sunt, ceterior matribus fœtura reparatur. Genus hoc omnibus locis haberi potest, melius tamen agris palu- stribus quam siccis: præcipuè vbi arborum fructuosa- rum sylva suppetit, quæ subinde maturis fructibus al- terna per annum mutatione succurrat. Maxime locis graminosis, & cannarum iuncis radiceq; nutriuntur. Sed deficientibus alimentis: per hyemem nonnun- quam præbenda sunt pabula glandis, castaneq; vel fru- gum vilia excrementa cæterarum. Verno magis cum laetanti nouella virentia plerumque solent porcis no- cere. Neque gregatim claudendæ sunt porcæ more aliarum pecudum, sed haras interstitio sub partibus faciemus, quibus mater cum porculis claudatur, vt alumnus gregem tutiorem ipsa defendat à frigore. Quate à superiori parte detectæ sint, vt liberè nume- rum pastor exploret & oppressis à matre fœtibus saepe subueniat subtrahendo. Curabit autem vt fœtus pro- prios cum vnaquaque recludat, plus vero quam octo, sicut Columella dicit, nutrire non debet. Mibi vero vtilius probatur experto, porcam cui pabula suppe- tunt, vt plurimum sex nutrire debere, quia licet plu-

SPEC. NATVRALE.

A res possint educare, tamen numero frequentet sicca deficiet.

De Medicinis suillis ac verrinis.

C A P. LXXXVI.

Plinius *lib. 28.* Suis cerebrum, atque sanguis, me- detur carbunculis verendorum. Medulla eius oculos fricari contra lippitudines recipiunt. Fel quoq; suis aurium dolori medetur à vitijs. Item etiam potum lienum sedat. Cum adipe vtero pollini impositum per- niones curat. Maxillarum eius cinis vlcera, quæ ser- punt sanat. Vngularum quoq; ipsius cinis potione in- sperfus vrinæ in continentiam cohibet, & vesica eius combusta & pota. Lardum elixum, atque circumliga- tum ossa fracta mira celeritate solidat. Lac suillum dysentericis necnon phificis est vtilissimum. Eodem lacte potu cum mulso adiuantur partus mulierum, per se vero potum deficientia replet vbera puerpera- rum. Eiusdem animalis lien, scilicet inueteratus ex qua illitus mammis abundantiam facit. Medela suis hausta coitum stimulat. Pulmo eiusdem assus eo die à ieiuno sumptus ebrietatem arcer. In iccore suis inueniuntur lapilli, qui contriti & in vino poti, cal- culos pellunt. Adipi suillo magna fuit laus apud an- tiquos. Inueteratur duobis modis, aut cum sale, aut sincerus; tanto vtilior quanto vetustior. Græci- que axungiam vocant, vsus est ad emollienda, & calefacienda, discutienda purgandaq; ambustis & con- fricatis membris: iterum lassitudines & fatigatio- nes leuat. In simo suis innumeri vsus. Quamob- rem ne de alia loquemur sue, multo efficacior fœ- mina, & quæ non peperit, multo vero præstantior in apris est. Fimus suis sub tecto calefactus & tritus cum oleo valet ad tumores. Item succus illitus san- nat vlcera, quæ serpunt. Idem quoque fimus re- cens vel inueteratus cum farina illinitur ferro factis vlceribus. Fimi suilli cinis insperfus potioni vini te- pidi medetur dysentericis: Sanguis si profluat iumen- tis, suillus fimus ex vino infundendus est. Luxatis quoque valet fimus suillus, ac verris spuma recens ex aceto, pustulis quoq; confert fimi suilli cinis ex aqua illitus. Contra serpentes valet iccur verrinum & cere- brum ex vino potum.

De Tauro.

C A P. LXXXVII.

Isidorus. Taurus Græcum nomen est, sicut & bos. Fertur autem quod taurini haustus sanguinis est homini lethalis. *Amb.* Haustus quidem sanguinis tau- rini lethalis est homini, nec adeo putandum est labo- riosum animal debuisse non nasci, aut sine sangui- ne generati, cum eius virtus sit ad cultum agrorum vtilis, ad vsum plaustrorum habilis, ad alimoniam suavis. *Plinius libro 8. cap. 53.* Tauris minora bobus cornua sunt, atque tenuiora. Tauris in aspectu gene- rositas torua fronte, auribus fetosis. Cornibus in pro- cinctu dimicationem poscentibus, sed tota commi- natio prioribus in pedibus stat: ita gliscientes alter- nos replicans pedes ac spargens in altum arenam, so- lumque animalium eo stimulo ardescens. Vidimus ex imperio dimicantes rotati cornibus, cadentes ex- cipi, iterumq; resurgere, modo iacentes in humo tol- li, atque etiam curru citato velut bigis aurigas insiste- re. *Aulus.* Taurus est animal luxuriosum, petulans, te- rox, & cornu petens, armentum tuetur, & fœcundat. *Arist.* Taurus sicut & porcus tepote iracundia, & coi- tus valde indiscretè iracundus est, quoniã in eius san- guine multi sunt pili. Ob hoc etiã audax est propter iracundiã, quæ mouet calorem. Sanguis quoq; tauri ci- tius omnibus sanguinibus cõgelatur siue coagulatur. Est enim spissus ac niger valde. Corui pugnât cū tauris,

Cerebrũ suis
Medulla,
Fel.

Adipi.
Maxilla.

Vngula.

Lardum.
Lac.

Pulmo.
Iccur.

Fimus.

Iccur verri-
num.

Taurus.

Haustus sa-
guinis tauri-
ni homini
lethalis.

Ira taurorũ
vnde.

& volant super eos, ac pungunt oculos eorum rostro. Taurus mutat dentes post duos annos, & non omnes simul, sicut equus. Vt us aliquando se super taurum proijcit, & super dorsum illius cadit. Cumque taurus vult eum ferire cornibus, tenet cornua manibus, & spatulis, & tunc ipsum in terra prosternit. Taurus comedit fructus, & impinguatur a fructibus ventositatem generantibus vt ordeo, & faba, Et etiam impinguatur cibis dulcibus, vt ficibus, & vuispassis, Vel si quis corium eius fiderit, & insufflauerit eum, postea det ei ad comedendum, Impinguatur etiam multum si remanserit sine coitu. Multis annis viuunt tauri, in maiori parte 15. annis. Et si castrantur 20. Animalia dentes æquales habentia, quæ non ex illis serram faciunt, aquam sugunt, sicut taurus, & equus, verum tauri faciunt contrarium equis, quia nolunt aquam bibere, nisi claram, & frigidam. Equi vero diligunt turbidam. In Ægypto sunt animalia quedam valde magna, vt tauri, & oues, quia scilicet ibi sūt bona cibaria. tauri etiam aliqui pilos habent super spatulas, sicut cameli. Somniat & taurus, sicut caper, & canis: tauri sicut, & capri, & ante tempus coitus simul ambulant, & tempore coitus se diuidunt, & pugnant. Cornua taurorum syluestrium propinquiora sunt nouimento suo quā iuuamento. Pugnat enim cornibus cum eo quod est debilius, quandoque fugit lupos ac debiliores se.

De Eodem.

C A P. LXXXVIII.

Plin. *ubi sup.* Tauri si coitum in dexteram partem habeant, mares, vt tradunt, generantur, si vero in læuam feminas, conceptio peragitur initu vno. Quæ si forte pertrauerit, post viginti dies marem femina repetit. *Idem in lib. 11.* Cornua vero dedit natura tauris infesta. Et in hoc quidem genere tribuit etiam feminis, maribus tamen in aliis multis. *Idem in li. 2.* Lasser herba tauris inflamat naribus illitis. *Idem in lib. 23.* Caprificus, & collo ferocium taurorum circumdata, intantum eos compescit vt immobiles præstet. *Idem in li. 28.* Taurinus sanguis recens venenum est, ac contra hoc venenum auxiliatur edi coagulum. *Idem in lib. 39.* Nitrum quoque cum lassere datur his qui sanguinem tauri biberint. *Ex li. de nat. re.* Taurus est animal robustum, & inter omnes bestias sociales satis mansuetum, præterquam ad eas quæ rapacitate cæteris aduersantur, hi simul adunati creberrime pugnant, & in præliando linguas exertas habent, dentibus nil agunt, sed tantum cornibus, frontem habent validam ad omne prælium Membraque in eis fortiora sunt caput, & collum, propter hæc iuga ligantur eis in capite, & in humeris sicut equis. Et carne quoque cartilaginosa, & forti est eorum collum, & ob hoc inflexibile quodammodo ad pondus debitum aquam claram libenter bibunt, & cum herbas depascunt radices non lædunt, sed hoc tantum quod in superficie apparet sumunt. Qui si castrati libidine arceantur, meliores sunt, aptique ad omne opus, & maximè ad iuga fiunt. Tauri cornua si calefiant, ad libitum flecti possunt. Solus animalium taurus est, qui stimulo ardescit. Quanto senior est tanto teneriores habet carnes, si fuerit impinguatus: bos habet neruos cordis fortiores ac duriores animalibus cæteris, taurus tamen fortiores habet. Taurus si manserit multis annis sine coitu multum impinguatur, & cum venenit excessus subito morietur. *Arist.* In amphiro custodiunt tauros annis 9. ne cocant, & hoc non faciunt, nisi in principio choruscationis crescant. *Physiologus.* Taurus vero timens tonitrua, in principio choruscationis remanet in prato pascens, vacca vero fugit Taurus syluestris ligatus ad arborem fici mansuescit, & cætera.

A quibus impinguatur.

Caprificus compescit taurum.

Aquam claram bibunt.

Nota.

De tauris Indicis.

C A P. LXXXIX.

ISidorus. Taurus Indicus est fului coloris pernicitatis volucris, pilorum in contrarium versorum. Caput quando vult circumflecti, tergi duricia cælum omne respiciens immitis feritate. *Rabanns.* Indicus taurus immitis feritate, grandi capite, & oris rictu ab aure vsque ad aurem patescente. *Solinus.* Indici tauri cornua circumflectunt, flexibilitate qua volunt, tam immiti feritate sunt, vt capti omnes furore proiciant. *Plin. & c.* Apud Indos sunt atrocissimi tauri syluestres, maiores agrestibus, oculis ceruleis, & pilo in contrarium verso, rictu ad aures dehiscente. Feras omnes venantur, & ipsi non aliter quam foueis capti, feritate semper intereunt. *Ex lib. de nat. re.* Tauri indici grande caput, & setas condensas, & horridas habent. Conferunt cornua sua flexibilitate qua volunt, vel ad libitum, vel ad pugnam, & ea deponunt vel produunt: habent & aliud iuuamentum, scilicet eiectionem stercoreis in longinqua, cuius calore, & fetore canes, & venatores retardantur. Sunt & in oriente boues qui vnum tantum cornu habent. Alij vero qui tria, hi non habent vngulas filias, sed equorum more solidas.

De tauris ad vaccas admittendis.

C A P. XC.

ARistoteles. Taurus pascitur solus, nisi cum appropinquauerit tempus coitus, tunc enim cum vaccis pascitur, & contra masculos omnes præliatur. Pugnant quidem tauri post vaccam, & victor salit super feminam, vacca vero fugit coitum, propter virgæ maris duriciem. *Plinius.* Tauri generationem quadrimi implent. Pariunt autem mense decimo. Quicquid ante genitum est inutile est. *Palla. lib. 4.* Itaque mense Martio qui vult armenta construere, tauros tenera ætate his signis debet submittere, vt sint alti, & ingentibus membris, ætatis mediæ. Et magis qui in iuuentute est minor, quam qui declinat in senium, torua facie, paruis cornibus, thorosa vastaque ceruice, ventre substricto: vaccas etiam tunc maximè parabis, sed eligemus forma altissima, corporis longi, vteri capacis, & magni, alta fronte, oculis nigris, & grandibus, pulchris cornibus, & præcipuè nigris, aure setosa, paleatibus, & caudis maximis, vnguibz breuibz, & cruribus nigris, & paruis, ætatis maximè trimæ, quia vsque ad decennium fetura ex his procedit vtilior, nec ante ætatem trimam tauros his oportet admitti. Sed erit studium diligentis, amoris senioribus nouellas subinde conducere, & steriles aratro, ac laboribus deputare. Græci asserunt, si mares creare velis, sinistrum tauri in coitu ligandum esse testiculum. Si feminas dextrum. Tauros tamen diu abstinendos, vt cum tempus est, acrius in caussas dilati feruoris incumbant. Sed his armentis hyeme maritima, & aprica loca, æstate opaca paremus, ac frigida, montana maximè, quia melius fructeris, & his herba internascente saturantur, quia quamuis circa fluuios rectè propter loca amœna pascantur, Fetura tamen aquis tepidioribus adiuuatur, vnde magis vtiliusque pascuntur vbi pluuialis aqua tepentes format lacunas. Tolerat tamen frigus hoc armenti genus, & potest facillè hibernare sub diuo. Quibus tamen septa fieri propter iniuriam gravidarum conuenit laxiora. Stabula vero vtilia sunt strata saxo, aut glareis, aut arenis, deuexa aliquatenus, vt humor possit elabi, parti meridiana obuersa, propter flatus glaciales, quibus aliquis resistere debet obiectus. *Idem in libro 8.* Mense quoque Iulio maximè tauri submittebantur sunt vacca, quia decem mensium partus sic poterit maturo vere cõcludi, & cætrum est eas post vernam pinguedinem gestientes Ven-

ris amare lasciuam, vni tauro quindecim vaccas Col-
lumella asserit sufficere posse. Curandumque ne con-
cipete nequeant nimietate pinguedinis. Si abundan-
tia pabuli est in regione qua pascimus, potest an-
nis omnibus in feturam vacca submitti. Si vero in-
digeretur hoc genere, alternis temporibus oneranda
sunt, maximeque si eadem alicui operi seruire con-
sueverunt.

De diuersis ex tauro medicinis.

C A P. XCI.

A *Scnlapins.* Tauri cornu serpente fugat, &
sanguis eius eos interficit, maculas quoque faciei
delet. Fel eius cum melle, & balsamo, oculorum vi-
tia curat. Sebum eius cum resina, & cera duritias
omnes mollit. Medulla eius cum vino temperata tre-
mulosos curat. Fimus eius tumores atque duritias
soluit. *Plinius libr. 28.* Tauri felle cum *Agyptio* alu-
mine tepesactis alopias illinunt. Ad vlcera quoque
capitis ex eodem felle cum oui albo collyria fiunt
aqua que dissoluta per quatrimum inunguntur.
Idem addito nitro lepras, & futures tollit, pterigia-
que digitorum, idem fel aridum aqua calida dissolu-
tum aufert, eodem felle collui dentes confert. Felle
taurino vlcera sanantur. Idem quoque cum succo
portii fistulis immittitur. Recentes etiam plagas ferro
factas curat illinitum glutinum taurinum liquefa-
ctum tertio die solutum. Item glutinum aqua calida
resoluitur inflationes sedat, mulierum quoque pur-
gationes adiuuat fel taurinum lana succida appo-
situm. Taurinus sanguis aridus tritus parotidas com-
primit, sedis vitij medetur. Taurinum fel in lintheo-
lis conceptis rimasque ad cicatricem perducit. Inflationibus
quidem in parte illa medetur sebum sanguis-
que taurinus aridus tritus. Podagris etiam valet vrsi-
nus adeps taurinumque sebum, hydropticis auxilia-
tur fimi taurini liquor. Eodemque fimo malas rubef-
cere aiunt. Vlcerata vero capitis manantia efficaciter
sanat tauri vrina.

Auicenna in secundo canone. Fel taurinum confert
viceribus in aure recentibus. Etiam viceribus ani. Fit-
que ex eo linimentum ad dolorem matricis ac testicu-
lorum, & ponitur super apostemata osei. Est autem
theriaca moribus venenosis vrina tauri cum nitro
dissoluta, & in aurem, subtiliter distillata, sedat dolo-
rem eius, abluitioneque ex ea facta confert furfuribus.
Stercus tauri prope vermes effugat venenosos ac
cimices, quando sit cum eo suffumigatio. Ex eodem
quoque suffumigatio fit eminentie matricis. Sanguis
tauri calidus super apostemata dura linat. *Idem
in libro 3.* Sanguis tauri recens venenum est, ipsum-
que qui biberit accedit ei difficultas anhelitus, & do-
lor branchos & meri & rubedo lingue, & frusta san-
guinis congelati in dentibus ac gingiuis, & nau-
sea vehemens, & angustia, deinde in lingua apparet
corrosio, deinde perducit ad prefoctionem, &
spasmus, oportet itaque properare ad clysterem,
& solutionem ventris, vomitus enim periculosus
est: quoniam enim quandoque expellitur, cuius
expulsio quandoque non toleratur, & ideo prefo-
cat. Dandæ sunt autem medicinæ conferentes in con-
gelatione sanguinis, vt ficus immature plene crude,
semen caulis &c. *Dioscorides.* Fel taurinum mixto
felle hyrcirno synanticos curat, vulnera & cicatrices
sanat, mixtum lacti dolores aurium mirigat, plus-
que mixto lacte mulierum. Sanguis taurinus diapho-
reticus est, & malaeticus, duritias soluit, & cataplas-
mate adhibitus medetur.

A

B

C

D

E

De vacca.

C A P. XCII.

I *Sidorus.* Vacca dicitur quasi boacca. Est enim ex
qualitate mobilium nominum, sicut leo leæna,
draco dracena. *Aristoteles in libro de animalibus.* Vac-
ca est animal mansuetum, & iracundiæ pauca, mul-
ta vero insipientiæ. Huius renes in aspectu quasi
compositi sunt ex pluribus paruis renibus, ventres
habet multos, vt cibi compleantur vsus, & quod di-
minuitur ex eo propter digestionem habet ventrem
post alium. Primus ergo venter cibum recipit cru-
dum, secundus digestum, tertius iam digestionem me-
lioratum. Quartus vero bene digestum. Cornua vac-
cæ si calefiant, in omnem partem declinant. Cornua
fæminarum sunt fortiora cornibus masculorum. De-
siderium coitus vaccarum manifestatur per tumo-
rem inguinum, & continuos mugitus earum, vac-
cis quæ sunt in armentis accidunt infirmitates duæ.
Podagra scilicet quia pedes earum astringuntur, sed
ex hac non moriuntur, & si vngantur earum cornua
vtique sanabuntur. Alia vero crocator, quæ cum acci-
dit velociter anhelitus suos reuertitur, & hæc febri-
bus in hominibus assimilatur, huius infirmitatis sig-
num est quando demittunt auriculas, & non com-
dunt, citoque ex illa moriuntur. Cum autem impin-
guantur vaccæ pigriores sunt, hæc pascuntur ad poste-
rius. Vacca in corde habet os, sicut equus, propter
cordis magnitudinem. Et mammillas quatuor vt ca-
mela. Vox eius, & maxime vacculæ crassior est
quam bouis masculi, cum in cæteris animalibus sit
econtrario: ad potandum diligit aquam claram, e-
quus turbidam. Pugnans tauri post vaccam, & victor
salit super eam. Cum autem debilitatur propter mul-
titudinem coitus, iterum victus pugnat contra illum,
& qui vincit, fæminam salit. Ipsa vero fugiendo non
sustinet coitum, vt supra dictum est, & tempore coi-
tus domari non potest. Vaccæ & rectorem habent,
& viuunt diutius propter bonum pastum. Quod si
vacce separetur a grege perditur, quonia a bestiis co-
meditur. Vacca syluestris habet cornua declinantia
adnuicem, & ob hoc dedit ei natura iuuentum a-
liud, scilicet eiectionem stercoreis in remotum, vt ab
ipso detineatur venator.

In regione Græciæ circa phasidem abundant agre-
stes vaccæ. Sunt autem nigre, fortes valde, pedes in
duas vngulas fissas habentes, & crines longos facies-
que declinantes. Lac vaccæ inter alia spissum est val-
de, habet autem lac, sicut & onis, plusquam fætus
indigeat. Ideoque conueniens est, vt ex illo caseus
fiat. In regione quæ Græcè dicitur Ephesus sunt vac-
cæ parue, a quibus subtrahitur lac in multitudine.
Sunt vero pascua quedam infantia, quæ multipli-
cant lac, vt fabæ, quæ conueniunt vaccas, & capræ.
Vacca circa coitum sequitur taurum, & salit super
ipsum. Ipsiisque tauri saltus super illam gravis est,
ita quod ipsam incuruari oportet. Tempus autem coi-
tui conueniens, & partui est post duos annos. Tem-
pusque imprægnationis vaccæ sunt nouem menses,
& partus etiam in decimo. Cumque vaccæ multo-
tiens fatificant, multam hyeme futuram esse plu-
uiam significari putant. Viuit autem vacca pro maio-
ri parte 15. annis. Vaccæ, & asinæ menstruant, &
euacuantur multum, propter magnitudinem corpo-
rum. *Ex lib. de nat. re.* Vaccas grauidas *Plinius* ferre
negat præterquam in dextro vulue sinu, & cum gemi-
nos ferunt menstrua apparent, & in vaccis, & in e-
quibus, præcipue in calidis regionibus, vbi ma-
gis abundant humores ac superfluitates in animalibus.
Sed ipsa menstrua egeruntur, quandoque per
vesicam in vrina. Vrina vaccæ acuta est valde. Vacca
in prato pascens tempore tonitru fugit a facie choruf-
cationis, tauro remanente, & non timente.

Vacca.

Ventres vac-
ca quatuor.

Podagra.

Crocator.

Rector vac-
carum.

Pascua lac
multiplican-
tia.

Vacca timet
choruscationem
non taurum.

De carne vaccina, & lacte.

C A P. XCIII.

Caro vacci
anocata me
lacholicis.

Raxi. Vaccina caro crassa est, multumq; nutrit, sanguinem frigidum, & crassum generat, non congruit nisi ijs qui multo vtuntur exercitio: ab hac oportet illos abstinere quibus accidunt ægitudines melancholicæ. *Auicenna in 2. can.* Vaccina caro plurimi nutrimenti est, crassa, melancholica, generans ægitudines melancholicas. Quod melius eius est, est caro vitulorum. Caro vaccina generat morpheam, cancrum, scabiem, impetigines malas, lepram, elephantiam & varices, ac febres quartanas. Item caro vaccina, & reliquæ carnes malæ faciunt euenire alienationem propter exiccationem, & incrassant splenem. Jus vaccinae carnis acetosæ solutioni cholericæ bonum est, abscindit enim ipsam. Carnem vaccinae dissoluunt cortices melonum, quando scilicet cum eis decoquitur. Melius autem tempus in qua comedatur est ver, & principium æstatis. *Ex lib. de nat. re.* Caro bouina sicca est, turbidumque sanguinem, & crassum generat, multum tamen nutrit, sed tardè digeritur, nisi cum vino, & allio sumatur. Vaccarum lac valde spissum nec de facile per frigus ingelatur, sed aquositas ab eo segregatur, residuumque crassum efficitur. Per ignem autem incrassatur. In regione Ambedor magni corporis sunt vaccæ ita, quod oportet mulgentem in pedes stare, hæc supra modum lactis abundantiam præbent, sed & canes in illa regione magni sunt, & animalia omnia præter asinos. *Auicenna.* Lac vaccinum plurimi butyri est, crassum, & pingue plusquam ouinum. *Isaac.* Lac vaccinum minus cæteris est aquosum, & acutum, ac magis nutritium. Stomacho conuenit, membra confortat, calorem hepatis, & stomachi refrigerat. Est etiam bonum ad alia butyrositate remota. Nam ad bibendum datum calidiorum humorum morsuras mitigat, calorem naturalem confortat, & temperat, carnem augmentat, diarriam cholericam aufert tenasmon cholericum, vulnera intestinorum, & vesicæ, & matricis adiuuat. Sic autem dandum est, & erit optimum, vt tantum aquæ frigidæ apponatur quantum lactis erit, & tam diu coquatur, donec aqua tota auferatur. Et quotiens hoc feceris tanto melius his actionibus erit.

Magni corp
oris vacca.Lac vacci
num.

De Medicinis ex vacca.

C A P. XCIV.

Fel.

Crura.

Stercus.

Cornua.

Sanguis.
Cornua.

Ictur.

Fel. *Auicenna in 2. can.* Vaccinum fel fortius est cæteris fellibus quadrupedum. Ponitur in emplastris ad vulnera quæ sunt erisipila, dolorisque vehementis. Crura vaccina, idest ossa crurum adusta fluxum sanguinis abscindunt, & solutiones ventris. Stercus vaccinum est ex his, quæ dantur pulmone, & pthisi, & similibus. Ex eo fit emplastrum super ischiaticam. Item cum aceto super exituras calidas positum sedat eas. Conuenit etiam apostematibus, quæ post aures sunt. Colla de corio vaccino linita cum aceto super impetiginem, & scabiem excotabilem cum non est vehementis profunditatis confert. Similiter, & linita cum melle, & aceto super vulnera, adusta quoq; & lota valent ad curationem lendium. *Bals.* Sanguis vaccæ si super vulnus infundatur sanguinem stringit. *Aristot.* Vaccæ cornua si calefiant in omnem (vt dictum est) partem declinant, & si quidem vngantur cum oleo ac pice valent contra dolorem pedum, & contra niuis nocumentum. *Plin. lib. 28.* Vaccinum etiam iecur cæliacis atque dysentericis medetur.

A

De veruere.

C A P. XCV.

I Sidorus. Veruere à vitibus dictus est, quod cæteris Iouibus sit fortior, vel eo quod sit vir, idest masculus, vel quod vermes in capite habeat, quorum excitati pruritu seinnicem concutiunt, & pugnantes cum magno impetu feriunt. *Ex libro de natura rerum.* Veruere sine aries habet cornua in modum circuli replicata, quibus gregem defendere nititur. Ex naturali feritate dextro pede terram percutit, quando irascitur, aut stupet, vel timet, & hoc maximè amoris tempore: per dimidium annum iacet super vnum latus, & per dimidium super aliud. Carnes eius calidiores sunt & minus humidæ, quam ouium ac duriores ad digerendum. Agnus vero naturaliter lupum abhorrens, licet nunquam eum viderit, statim fugit, qui tamen equo vel alio animali viso, nec fugeret, nec timeret. Carnes eius non facilè egestionibus cedunt, facilè tamen à stomacho descendunt, sed à membris difficillimè soluuntur. Nam viscosum humorem generant. Agnus autem anniculus laudabilior est propter humiditatis, & siccitatis temperiem. Omnia quæ in oue sunt vitilia sunt, scilicet lana, pellis, caro, lac. *Dioscorides.* Adeps veruecinus similem habet virtutem potcino. Stericas aut ani causas vitiliter curat, & combustis opitulatur. Fel veruecinum lanis adhibitum, & in vmbilico positum ventrem soluit infantium. Fimus veruecinus cum aceto cataplasmata impositus, maculas nigras emendat: nascentes clauos corporibus tollit. Ignem sacrum impositum curat. Cum ceta, & oleo mixtus combustionibus medetur.

Veruere.

B

C

D

E

De vitulo.

C A P. XCVI.

I Sidor. Vitulus, & vitula à viriditate dicti sunt, idest à viridi ætate, sicut virgo. Vitula, ergo parua est, & nondum enixa. Nam enixa iuuenca est aut vacca. Iuuenca autem dictus eo quod iuuare incipiat hominum vsus in excolenda terra, vel quia apud Gentiles Ioui semper nisi iuuenca immolabatur, nunquam taurus. Nam in victimis etiam ætas consideratur. *Palladius lib. 5.* Mense Aprili nasci solent vituli, quorum matres abundantia pabuli iuuentur, vt sufficere possint tributo laboris, & lactis. Ipsi autem vitulis tostum molitumque milium cum lacte misceatur farfacci more præbendum. *Aristot.* Partus vitulorum dicunt esse decem mensium, & si ante hoc tempus pariatur non viuet, quoniam eius vngulæ non complebuntur. Si castratur vitulus, viuere potest viginti annis, & amplius: si saltem forte fuerit eius corpus. Solus vitulus inter omne genus animalium grauiorem habet vocem vocibus seniorum bouum. Nam cætera quidem omnia vocem habent acutiorem in iuuentute, crassior in senectute. Cum autem inierint vituli mares ætatem solitantur, ac sine feminis vsque ad tempus coitus pascuntur. Cum autem appropinquat tempus coitus, iam non solus, sed cum vaccis pascitur. Incipit coire post duos annos, sed tunc eius filij sunt pauci, debiles, & parui. *Plin. lib. 8.* huic soli omnium animalium quibus procerior est cauda, non statim nato, vt cæteris, est consumatæ mensuræ, crescit enim donec ad ima perueniat vestigia. Quamobrem in vitulo victimarum probatio consistit vt articulorum suffragines contingat.

Adeps.

Fel.

Fimus.

Vitulus.

Miliam.

Palladius.

Femur.

Femur.

De vitulis castrandis.

C A P. XCVII.

Palladius lib. 6. Vituli autem Maio castrandis sunt, sicut Mago dicit, tenera ætate, vt filia ferula testis

culi

Moles castrandi.

Castrandi.

Castrandi.

Castrandi.

Castrandi.

culi comprimantur, & paulatim contracti resoluuntur. Sed hoc luna decrecente, verno vel autumnino fieri debere præcipit. Alij ligato ad machinam vitulo, duabus angustis regulis stanneis, sicut forcipibus, ipsos nervos apprehendunt, Qui Græcè cremasteres dicuntur. His comprehensis tentos testiculos ferro resecant, & ita rescidunt, vt aliquid de his capitibus nervorum suorum dimittatur hæere. Quæ res, & sanguinis nimietatem prohibet, & non omnino iuencos subducto robore virilitatis effæminat. Nec dimittendum est, quod plerique faciunt, vt statim castratos coire compellant. Nam certum quidem est ab eis generari, sed ipsos fluxu sanguinis interire, vulnera vero castratorum cinere sarmentorum, & spuma linentur argenti. Castratus abstineatur à potu, & cibus pascatur exiguis. Ac sequente triduo præbeantur ei teneræ arborum summitates, & frutera mollia, & herbæ virides, comæ dulciores saginatoriæ, aut fluuiales. Pice etiam liquida, mixto cinere, & modico oleo post triduum vulnera diligenter vngenda sunt. Sed melius genus castrationis sequens vsus inuenit. Alligato enim iuenco atque deiecto, testiculi stricta pelle claudantur atque ibi regula lignea premente, descendantur ignitis securibus vel dolabris. Vel quod est melius, formato ad hoc ferramento, vt gladii similitudinem teneat. Ita enim circa ipsam regulam acies ferri cadentis imprimatur vnoquoque ictu sic moram doloris, beneficio celeritatis absument, & vltis venis ac pellibus fluxu sanguinis strictis, plagam cicatrix quodammodo cum ipso vulnere oata, defendit. *Aristoteles.* Vituli post vnum annum castrandi sunt. Alioquin parui erunt. Castrati vero diutius viuunt. *Plinius libro 18.* Potro decrecente luna castrandi sunt iuenci.

De medicinis ex vitulo.

C A P. XCVIII.

Idem in libro 28. Vituli carnem ad hominis mortuum imponunt, nec ante quintum diem soluunt. Omnes quidem medullæ molliunt, explent, siccant, excalefaciunt. Inter ceteras autem laudabilis est vitulina. Sebum quoque vitulinum capitis vlcerebus cum sale tritum laudatur vtilissimum. Sed & ad otis vlcera, & rimas sebum vituli vel bouis cum adipe asinino vel oeymi succo sanat. Præterea testium tumor cohibetur sebo vituli, addito nitro, vel etiam fimo eiusdem ex aceto decocto. Inflationibus quoque quæ sunt in parte sedis, medetur sebum vituli cum ruta. Item contra venena quæ exulceratione enecant auxiliatur sebum vituli, contraque acanita, & cicutas. Fel vituli calefactum cicattices nigras extenuat. Vlcera quoque capitis manantia fel vituli efficaciter sanat. Quo etiam cum aceto calefacto lendines tolluntur. Lien vituli cum melle in vino decoctus ac tritus, & illitus, vlcera manantia sanat. Vituli quoque fimus in vino decoctus intestinorum vitij prodest. Eodem fimo suffumigare percussos à scorpione est eis vtile. Vituli fimus, qui non de herba gustauerit, medetur podagris. Et hydropicis auxiliatur, fimus vituli masculi illitus. Igni quoque sacro illinitur fimus vituli recens. Eiusdem fimi cinis illitus ex aceto, sanguinem sistit. Vatricum quoque dolores sedat cinis eiusdem fimi cum lilij bulbis decoctis addito melle modico. Et omnia inflammata, & suppurationes minantia. Podagris quoque prodest, & articulatij morbis è maribus præcipue vitulis.

Carn.

Medulla.

Sebum.

Fel.

Lien.

Fimus.

